

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PC631

[6301]-31

[Total No. of Pages : 4

S.Y.B.A.

ENGLISH

Compulsory English

Text-Book: Panorama

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-III) (23001)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) A) Answer any six of the following in one or two sentences each. **[6]**

- a) Who was chief Seathl in 'Simple Philosophy'?
- b) Who were the members of Bishamber's family?
- c) What tribe did Seathl belong?
- d) Who is the author of the story 'Simple Philosophy'?
- e) Who is the verger in the story 'The Verger'?
- f) How long has Foreman been working at his job?
- g) Who is Makhan in 'The Home Coming'?
- h) Who was the 'grey-haired stranger in 'The Homecoming'?
- i) What did Foreman look for in the street he had taken by Mistake?

B) Attempt any two of the following **[14]**

- a) What does the Chief Seathl mean when he says, "I am a savage and do not understand _____".
- b) Describe Phatik's life in his uncle's house?
- c) Draw a character sketch of the Verger?

P.T.O.

- Q2) A)** Answer any six of the following in one or two sentences each. **[6]**
- a) Who is being carried in the palanquin?
 - b) How do the Palanquin bearers make their task joyful?
 - c) Who are the speakers in the poem, 'Palanquin Bearers'?
 - d) Where does the grasshopper go when he is tired in 'On the Grasshopper and Cricket'?
 - e) According to Keats, who carries the music of nature in winter?
 - f) What kind of poem is 'Pied Beauty'?
 - g) Who is the poet of 'Pied Beauty'?
 - h) What does the phrase 'dappled things' mean in 'Pied Beauty'?
 - i) Who is the poet of 'On the Grasshopper and Cricket'?
- B)** Attempt any two of the following. **[14]**
- a) What is the central theme of 'Pied Beauty'?
 - b) 'The poetry of earth is never dead'. Comment on this line in the light of the poem 'On the Grasshopper and Cricket'.
 - c) Elaborate on the theme and style of the poem 'Palanquin Bearers'.
- Q3) A)** Change the following into passive voice: (any four) **[4]**
- a) Vidya gave Maria a present
 - b) Leena dropped the spoons into the sink.
 - c) Give him some money
 - d) Nina is making a bouquet of roses and lilies.
 - e) Maya has left all the windows open.
 - f) Where does Soman keep the car keys?

- B) Change the following into indirect speech: (any three) [3]
- Gopu said, 'The bell rings at 9 a.m.
 - Alex said, 'I have been writing this essay.
 - Hasan said, 'I am returning to Nagpur next Saturday.
 - Damu says, 'Priya is working in Ahemadabad.
 - The man said to me, 'Don't put your things here.
- C) Change the following into negative sentence: (any three) [3]
- I am a doctor.
 - She wants to learn ballet.
 - Do water the plants.
 - Turn the car.
 - I can help you.
- Q4)** A) Give one-word substitute for the following: (any four) [4]
- One who loves his country.
 - A study of human mind.
 - A person who studies birds.
 - The study of animal life.
 - A medical Practitioner who treats skin diseases.
- B) Match the following pairs of idioms and their meanings (any three): [3]
A	B
a) Copycat	i) treat delicately
b) Donkey's year	ii) a person who does the something as someone else
c) At all cost	iii) one of the people expected to win
d) Front runner	iv) at any expense of time
e) Handle with kid gloves	v) a very long time

C) Give examples of the words with the following suffixes/Prefixes. (any three) [3]

- a) -----ful
- b) mis-
- c) ---less
- d) un-
- e) ----ment

Q5) Answer the following questions in brief. (any two) [10]

- a) What according to you are the five good qualities of a leader?
- b) Explain the term Soft skills,' How are they acquired?
- c) Mention some important soft skills employers look for in prospective employees.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PC632

[Total No. of Pages : 1

[6301]-32

S.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

MIL - 2 : मराठी भाषिक संज्ञापनकौशल्ये
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23011)

वेळ : 2 तास]

/ एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) अ) भाषा आणि व्यक्तिमत्व विकास यांच्यातील सहसंबंध स्पष्ट करा.

[10]

किंवा

- ब) लोकशाहीतील जीवन व्यवहारात प्रसार माध्यमांची गरज स्पष्ट करा.

प्र.2) अ) वृत्तपत्र बातमीलेखनात मुद्रित शोधनाचे महत्त्व विशद करा.

[10]

किंवा

- ब) नभोवाणीसाठी 'महिला सक्षमीकरण' या विषयावरील भाषणाची संहिता लेखन करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणतीही एक टीप लिहा.

[5]

- अ) प्रसारमाध्यमांची भूमिका

- ब) दूरचित्रवाणीवरील माहितीपट संहितालेखन

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 1

PC633

[6301]-33

S.Y.B.A.

HINDI (हिन्दी)

MIL - 2 : पाठ्यपुस्तक : हिंदी भाषा शिक्षण

संपादक : प्रो. डॉ. सदानंद भोसले

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23012)

समय : 2 घंटे]

[पूर्णांक : 25

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[10]

- अ) हिंदी वर्णमाला का सामान्य परिचय दीजिए।
- ब) देवनागरी लिपि की विशेषताओं पर प्रकाश डालिए।
- क) स्थान भेद के आधार पर वर्णों का वर्गीकरण कीजिए।
- ड) संधि की परिभाषा देकर उसके भेद बताइए।

प्र.2) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[10]

- अ) 'शिक्षा' लघुकथा में कन्या भ्रूण हत्या का विरोध किस प्रकार किया है?
- ब) 'पानी के पेड़' लघुकथा की कथावस्तु अपने शब्दों में लिखिए।
- क) 'ममता' लघुकथा द्वारा गरीब औरत की ममता का चित्रण कीजिए।
- ड) 'सत्य की अग्निपरीक्षा' लघुकथा के माध्यम से समाज में सत्य की हो रही दुरावस्था पर प्रकाश डालिए।

प्र.3) निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए।

[5]

- अ) व्यंजन की परिभाषा देकर स्पर्श व्यंजनों की जानकारी दीजिए।
- ब) 'अपशगुन' लघुकथा की कथावस्तु अपने शब्दों में लिखिए।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC634

[Total No. of Pages : 3

[6301]-34

S.Y.B.A.

URDU

MIL-2 : Urdu-Recognition of Alphabets, Words and Numeric
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester -III) (23013)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

ہدایات : تمام سوالات لازمی ہیں۔
بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[5]

سوال نمبر ۱۔ ایک جملے میں جواب دیجئے (کوئی پانچ)

- (1) ”ب“ خاندان میں کتنے حرف ہیں؟
- (2) کسی کا قول پیش کرتے وقت کونسی علامت استعمال کی جاتی ہے؟
- (3) تنوین کسے کہتے ہیں؟
- (4) نون ساکن کے بعد ’آئے‘ تو نون کس حرف کا تلفظ دیتا ہے؟
- (5) ”ندائیہ“ کا مفہوم کیا ہے؟
- (6) واؤ معروف کیا ہے؟
- (7) عدد ”49“ کو لفظوں میں لکھئے۔

[5]

سوال نمبر ۲۔ مناسب متبادل چن کی خانہ پری کیجئے۔

- (1) ایک جیسی آواز والے حروف ----- ہیں۔
(ب۔ پ۔ ت، ت۔ ط۔ ظ، ذ۔ ز۔ ض)
- (2) ----- حرف کی ادائیگی ثقیل ہوتی ہے۔
(ص، غ، ق)

P.T.O.

- (3) حرف کی جمع-----ہے۔
(حروف، حاروف، حاریف)
- (4) دیئے گئے الفاظ میں واؤ مجہول-----ہے۔
(طور، دور، فوج)
- (5) Semi colon کو اردو میں-----کہتے ہیں۔
(سکتہ، وقفہ، واوین)

[5] سوال نمبر ۳۔ (الف) صحیح یا غلط پہنچائے۔

- (1) حرف ط۔ظ وغیرہ ایسے حرف جو کسی حالت میں بھی اپنی شکل تبدیل نہیں کرتے۔
- (2) رمز کی جمع رامز ہے۔
- (3) اردو میں دو چشمی ”ھ“ ہندی زبان کی دین ہے۔
- (4) حرف شمسی کے کل 14 حرف ہیں۔
- (5) جب الف پر مد لگایا جاتا ہے تو الف کی آواز ہلکی ہوتی ہے۔

[5] (ب) جوڑیاں لگائیے۔

نمبر	الف	ب
(1)	سکتہ	(a) ”ال“ پڑھا جاتا ہے۔
(2)	وقفہ	(b) ”ال“ پڑھا نہیں جاتا ہے۔
(3)	رابطہ	(c) دو کلموں کے درمیان لگایا جاتا ہے
(4)	شمسی حروف	(d) رکنا
(5)	قمری حروف	(e) نظم یا نثر کی تشریح کرتے وقت لگایا جاتا ہے

سوال نمبر ۴۔ مندرجہ ذیل پیرا گراف پڑھ کر سوالات کے جوابات دیجئے۔ [5]

اسلام کے نزدیک نسل، قومیت، زبان یا رنگ کی حیثیت ثانوی ہے، اور اس کی بناء پر انسان کے مرتبے و مقام کو واضح نہیں کیا جاسکتا۔ بلکہ مختلف عقائد کے لوگوں کو باہمی اتفاق سے رہنے کے تلقین کی گئی ہے۔ وحدت اسلام کا مقصد کسی ملک، قوم یا نظریے کی مخالفت نہیں بلکہ یہ اتحاد امن عالم کے لئے باعث تقویت اور انسان کے لئے وجہ سلامتی ہے کیونکہ اسلام عالم گیر مذہب ہے اور جس تعلیمات میں آفاقیت ہے۔ جو انسان کو اس کی ترقی کی بدولت عزت و شرف سے نہیں نوازتا بلکہ انسان کے اخلاق، حسن معاشرت اور باعمل ہونے کو فوقیت دیتا ہے۔

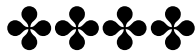
سوالات۔ (1) اسلام کے نزدیک نسل، قومیت، زبان یا رنگ کی حیثیت کیسی ہے؟

(2) اسلام میں کس بان کی تلقین کی گئی ہے؟

(3) وحدت اسلام کا مقصد کیا ہے؟

(4) اسلام انسان کو کس چیز کے لئے فوقیت دیتا ہے؟

(5) اس پیرا گراف کے لئے مناسب عنوان تجویز کیجئے۔

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC635

[Total No. of Pages : 1

[6301]-35

S.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

DSE - 1A-S1 : आधुनिक मराठी साहित्य : प्रकाशवाटा

पाठ्यपुस्तक : प्रकाशवाटा – डॉ. प्रकाश आमटे

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23021)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन)

[15]

- अ) आत्मचरित्र या वाङ्मयप्रकाराची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ब) आत्मचरित्र वाङ्मयाची वाटचाल स्पष्ट करा.
- क) लोकबिरादरी प्रकल्पाचे थोडक्यात वर्णन करा.
- ड) आत्मचरित्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- इ) आनंदवनाबद्दल थोडक्यात माहिती लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) आत्मचरित्र वाचनाच्या प्रेरणा स्पष्ट करा.
- ब) चरित्र-आत्मचरित्र यांतील साम्य – भेद स्पष्ट करा.
- क) आत्मचरित्र लेखनामागील प्रयोजने लिहा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) डॉ. प्रकाश आमटे यांनी रॅमन मॅगसेसे पुरस्काराचा आनंद कसा व्यक्त केला आहे.
- ब) जिवावरचे प्रसंग या लेखातील प्रसंगांचे वर्णन करा.
- क) शाळेची सुरुवात या लेखाचा आशय लिहा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक)

[15]

- अ) प्रकाश आमटे यांचे चरित्रचित्रण रेखाटा.
- ब) हेमलकशातील कॉलरा साथीचे वर्णन करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PC636

[Total No. of Pages :2

[6301]-36

S.Y.B.A.

URDU

DSE-1A : History of Urdu Literature (Prose)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-III) (23071)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

ہدایات : تمام سوالات لازمی ہیں۔
بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[15] سوال نمبر ۱۔ آزادی کے بعد اردو افسانے کی نشوونما پر روشنی ڈالئے۔

یا

اردو ادب میں خاکہ نگاری کے آغاز و ارتقاء پر اظہار خیال کیجئے۔

[15] سوال نمبر ۲۔ علامہ شبلی کی علمی و ادبی خدمات پر سیر حاصل گفتگو کیجئے۔

یا

شبلی کی کسی دو تصانیف پر اظہار خیال کیجئے۔

[15] سوال نمبر ۳۔ مرزا فرحت اللہ بیگ کی حیات اور ادبی خدمات کا جائزہ لیجئے۔

یا

خاکہ نگاری کی روشنی میں مرزا فرحت اللہ بیگ کا ادبی مقام متعین کیجئے۔

[15] سوال نمبر ۴۔ پروفیسر احتشام حسین کی تنقید نگاری پر روشنی ڈالئے۔

یا

احتشام حسین کے فن اسلوب پر اظہار خیال کیجئے۔

P.T.O.

[10]

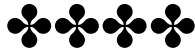
سوال نمبر ۵۔ ذیل میں سے کسی دو پر مختصر نوٹ لکھئے۔

(۱) الفاروق

(۲) فن سوانح نگاری

(۳) تنقید کے اصول

(۴) پروفیسر احتشام کی حیات

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC637

[Total No. of Pages : 2

[6301]-37

S.Y.B.A.

HINDI (हिंदी)

DSE - 1 A : काव्यशास्त्र (सामान्य) (S -1)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23091)

समय : 2½ घंटे]

[पूर्णांक : 70

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[21]

- अ) काव्य का स्वरूप स्पष्ट करते हुए भारतीय विद्वानों की विभिन्न परिभाषाएँ लिखिए।
- ब) काव्य हेतु के रूप में प्रतिभा और व्युत्पत्ति का महत्त्व स्पष्ट कीजिए।
- क) काव्य प्रयोजन से क्या तात्पर्य है?
- ड) अंग्रेजी और हिंदी के विद्वानों द्वारा दी गई परिभाषाओं का विश्लेषण कीजिए।
- इ) मम्मट के काव्य प्रयोजन का विश्लेषण कीजिए।

प्र.2) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[21]

- अ) काव्य के विभिन्न तत्वों का विवेचन कीजिए।
- ब) शब्दशक्ति का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।
- क) काव्य में भाव तत्व और बुद्धि तत्व का स्थान स्पष्ट कीजिए।
- ड) 'व्यंजना' सर्वाधिक बलवती शब्दशक्ति है – सोदाहरण स्पष्ट कीजिए।
- इ) लक्षणा शब्दशक्ति के विभिन्न भेदों का सोदाहरण विवेचन कीजिए।

P.T.O.

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[21]

- अ) रस के अंगों का विवेचन कीजिए।
- ब) रस के किन्हीं चार प्रकारों का सोदाहरण विवेचन कीजिए।
- क) अनुभाव किसे कहते हैं? उदाहरण देकर स्पष्ट कीजिए।
- ड) रस की परिभाषा देकर उसका स्वरूप स्पष्ट कीजिए।
- इ) श्रृंगार रस को 'रस राज' कहते हैं - स्पष्ट कीजिए।

प्र.4) निचे दिए गए बहुविकल्पीय प्रश्नों के सही विकल्प को चुनकर लिखिए।

[7]

- अ) श्रृंगार रस का स्थायीभाव कौन-सा है?
 - i) हास
 - ii) रति
 - iii) क्रोध
 - iv) घृणा
- ब) 'शब्दार्थो सहितो काव्यम्' - किस आचार्य की काव्य परिभाषा है।
 - i) आ. विश्वनाथ
 - ii) मम्मट
 - iii) भामह
 - iv) पं. जगन्नाथ
- क) समाधि और अभ्यास काव्य के क्या हैं?
 - i) काव्य परिभाषा
 - ii) काव्य प्रयोजन
 - iii) काव्य हेतु
 - iv) काव्य तत्त्व
- ड) हास्य रस का स्थायी भाव है-
 - i) जुगुप्सा
 - ii) क्रोध
 - iii) शोक
 - iv) हास
- इ) भरतमुनी का प्रसिद्ध साहित्य ग्रंथ कौन-सा है?
 - i) रस मिमांसा
 - ii) साहित्य दर्पण
 - iii) नाट्यशास्त्र
 - iv) काव्य प्रकाश
- फ) 'अभिधा' शब्दशक्ति का अर्थ है-
 - i) मुख्य अर्थ
 - ii) लक्ष्यार्थ
 - iii) व्यंग्यार्थ
 - iv) अनर्थ
- य) निम्नलिखित में से कौन-सा शब्द काव्य तत्त्व नहीं है?
 - i) व्युत्पत्ति
 - ii) कल्पना
 - iii) भाव
 - iv) शैली

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC638

[Total No. of Pages : 2

[6301]-38

S.Y.B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

DSE-1A : काव्यशास्त्रम् आणि कौटिलीय अर्थशास्त्रम्
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23111)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
All questions are compulsory.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
Figures to the right indicate full marks.

-
- Q1) a)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा. [5]
Explain with reference to context of any one of the following :
i) अर्थमूलौ हि धर्मकामावेति।
ii) गङ्गायां घोषः इत्यत्र तटस्य घोषाधिकरणत्वसिद्धये गङ्गा शब्दः स्वार्थमर्पयति, इत्येवमादौ लक्षणेन एषा लक्षणा।
- b)** खालीलपैकी कोणत्याही एका अलंकाराचे सोदाहरण व्याख्या व स्पष्टीकरण द्या. [5]
Define any one figure of speech with example.
i) श्लेष
ii) उपमा
- c)** खालीलपैकी कोणत्याही एका वृत्ताचे सोदाहरण स्पष्टीकरण द्या. [5]
Defines any one metre with example.
i) शार्दूलविक्रीडितम्
ii) स्रग्धरा
- Q2) a)** संस्कृत भाषायां उत्तराणि लिखत। (प्रश्न पञ्चकम्) [10]
i) रीतिसंप्रदायस्य प्रवर्तकः कः ?
ii) मम्मटाचार्येण काव्यशास्त्रोपरि कः ग्रन्थः लिखितः ?
iii) मम्मटेन कृतं काव्यलक्षणं लिखत।
iv) काव्यप्रकाशे कति उल्लासानि सन्ति ?
v) साहित्यदर्पणे काव्यप्रकाशस्य विषयात् परं कस्य अन्यविषयस्य अधिकं विवेचनम् उपलभ्यते ?
vi) प्रभुसंमितोपदेशेषु शब्दार्थयोः कस्य प्राधान्यं वर्तते ?

P.T.O.

- b) जोड्या जुळवा. [5]
Match the following.

अ	ब
i) बार्हस्पत्याः	a) छन्दोव्याकरण..आदिलक्षणग्रन्थानां विमर्शः।
ii) अभ्यासः	b) दण्डनीतिरेका विद्या।
iii) औशनस	c) त्रयी वार्ता दण्डनीतिश्चेति।
iv) मानवाः	d) वार्ता दण्डनीतिश्चेति।
v) अवेक्षणम्	e) पौनपुन्येन करणे योजने प्रवृत्तिः।

- Q3) a) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या. [12]

Answer any one of the following in detail.

- i) काव्याच्या विभाजनाचे तत्त्व विशद करून काव्याचे तीन प्रकार स्पष्ट करा.
Explain the demarcating principles undelaying the division of poetry and explain three types of poetry.

- ii) मम्मटाचे काव्यलक्षण स्पष्ट करा.
Explain the definition of poetry as given Mammaṭa

- b) कोणत्याही एका विषयावर टीप लिहा. [8]

Write a short note on any one of the following.

- i) चित्रकाव्य
Chitra Kāvya
- ii) काव्याची प्रयोजने
The purposes of Poetry

- Q4) a) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या. [12]

Answer any one of the following in detail.

- i) विद्यास्थानांचे स्वरूप व संख्या याबाबत कौटिल्याने चर्चिलेली पूर्वसूरींची मते विशद करा.
Explain the different opinions about the number and nature of disciplines of study as discussed by Kautilya.

- ii) प्रत्येक वर्णाची व आश्रमाची कर्तव्ये स्पष्ट करा.
State the duties of each varna and āśrama

- b) कोणत्याही एका विषयावर टीप लिहा. [8]

Write a short note on any one of the following.

- i) कौटिल्याने सांगितलेला राजाचा दिनक्रम
The daily routine as prescribed by Kautilya for kings.
- ii) आन्वीक्षिकीचे महत्त्व
The Importance of Ānvīkṣikī .

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC639

[6301]-39

[Total No. of Pages : 4

S.Y.B.A.

ECONOMICS

DSE - 1A - S - 1: Micro Economics - I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23151)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat & clean diagrams wherever necessary.*

Q1) Answer the following questions in the 20 words each (Any 8): [16]

- a) What is Micro Economics?
- b) What is Basic Economics Problems?
- c) What is Utility?
- d) State the Law of Demand.
- e) What is Cardinal Utility?
- f) What is Production function?
- g) What is Elasticity of supply?
- h) What is Price Elasticity of Demand?
- i) What is Indifference curve?
- j) What is Dependent variables?

Q2) Write the answers to the following questions in 50 words each (Any four)[16]

- a) Explain the concept of Micro Economics.
- b) Explain the scope of Micro Economics.
- c) Explain the concept of supply.
- d) Explain the types of Utility.
- e) Explain the concept of Market Demand.
- f) State the Law of Supply.

P.T.O.

Q3) Write the answer to the following questions in 150 words each (Any Three)[18]

- a) Explain the Determinants of supply.
- b) Explain the Tools of Economic Analysis.
- c) Explain the concept of Total, Average and Marginal production.
- d) Explain the types of Elasticity of Demand.

Q4) Write the answer of the following questions in 300 words each (Any two)[20]

- a) What is Micro Economics? Explain the importance of Micro Economics.
- b) Explain the characteristics of Indifference curve.
- c) Explain the law of variable proportions.

Total No. of Questions : 4]

PC639

[6301]-39

S.Y.B.A.

ECONOMICS

DSE - 1A - S - 1: Micro Economics - I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23151)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तिथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) सुक्ष्म अर्थशास्त्र म्हणजे काय?
- ब) मूलभूत आर्थिक समस्या म्हणजे काय?
- क) उपयोगिता म्हणजे काय?
- ड) मागणीचा नियम सांगा.
- इ) अंकवाचक उपयोगिता म्हणजे काय?
- फ) उत्पादन फलन म्हणजे काय?
- य) पुरवठ्याची लवचिकता म्हणजे काय?
- र) मागणीची किंमत लवचिकता म्हणजे काय?
- ल) समवृत्ती वक्र म्हणजे काय?
- व) परतंत्र चल म्हणजे काय?

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार)

[16]

- अ) सुक्ष्म अर्थशास्त्र ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) सुक्ष्म अर्थशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- क) पुरवठा ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) उपयोगितेचे प्रकार स्पष्ट करा.
- इ) बाजार मागणी ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) पुरवठ्याचा नियम सांगा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) पुरवठ्याचे निर्धारक घटक स्पष्ट करा.
- ब) आर्थिक विश्लेषणाची साधने स्पष्ट करा.
- क) एकूण, सरासरी आणि सिमांत उत्पादन या संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) मागणीच्या लवचिकतेचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) सूक्ष्म अर्थशास्त्र म्हणजे काय? सूक्ष्म अर्थशास्त्राचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) समवृत्ती वक्राची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- क) बदलत्या प्रमाणाचा नियम स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC640

[6301]-40

[Total No. of Pages : 4

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

**DSE-1 A : Western Political Thought
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23161)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any eight questions (20 words):

[16]

- a) Which is the famous book of Aristotle?
- b) Who wrote the book "The Republic"?
- c) State the two points of criticism on Machiavelli's human nature.
- d) Which the famous book of John Locke?
- e) Who is the father of modern political science?
- f) Who was Plato's teacher?
- g) Write the two major books of Machiavelli.
- h) State the two main stages of Plato's teaching method.
- i) Who proposed the revolutionary theory of state formation?
- j) According to John Locke how many social contract were made?

Q2) Attempt any four questions (50 words):

[16]

- a) State Aristotle's classification of state.
- b) Machiavelli's thoughts on Human Nature.
- c) Explain critics of Plato's thoughts on Philosopher king.
- d) Explain John Locke's individualistics.
- e) Mention the characteristics of Human nature according to John Locke.
- f) Explain the state transition cycle of Aristotle.

P.T.O.

Q3) Attempt any three questions (100 words):

[18]

- a) Explain the criticism of Aristotle's views on slavery.
- b) State Machiavelli's sermon to the king.
- c) John Locke's thoughts on Human Nature.
- d) Ideal state of the Plato.

Q4) Answer any two questions (200 words):

[20]

- a) Explain John Locke's social contract.
- b) Explain Aristotle's reasons for revolution.
- c) Explain Plato's theory of justice.

Total No. of Questions : 4]

PC640

[6301]-40

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE-1 A : Western Political Thought
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23161)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) कोणतेही आठ प्रश्न सोडवा. (20 शब्दात)

[16]

- अ) अॅरिस्टॉटलच्या प्रसिद्ध ग्रंथाचे नाव सांगा.
- ब) द रिपब्लिक हा ग्रंथ कोणी लिहीला?
- क) मॅकियाव्हेलीच्या मानवी स्वभावावरील दोन टिका सांगा.
- ड) जॉन लॉकचा प्रसिद्ध ग्रंथ कोणता?
- इ) आधुनिक राज्यशास्त्राचा जनक कोणास म्हटले जाते?
- फ) प्लेटोचा गुरू कोण होता?
- य) मॅकियाव्हेलीचे दोन प्रमुख ग्रंथ सांगा.
- र) प्लेटोच्या शिक्षणपद्धतीचे प्रमुख दोन टप्पे सांगा.
- ल) राज्यनिर्मितीचा उत्क्रांतवादी सिद्धांत कोणी मांडला?
- व) जॉन लॉकच्या मते किती सामाजिक करार झाले?

प्र.2) कोणतेही चार प्रश्न सोडवा. (50 शब्दात)

[16]

- अ) अॅरिस्टॉटलच्या राज्याचे वर्गीकरण सांगा.
- ब) मॅकियाव्हेलीचे मनुष्य स्वभावाबाबतचे विचार सांगा.
- क) प्लेटोच्या तत्वज्ञ राजा या विचाराचे परिक्षण करा.
- ड) जॉन लॉकचे व्यक्तिवादी विचार मांडा.
- इ) जॉन लॉक प्रणित मानवी स्वभावाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- फ) अॅरिस्टॉटलचे राज्याचे फिरते चक्र स्पष्ट करा.

प्र.3) कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा. (100 शब्दात)

[18]

- अ) अँरिस्टॉटलच्या गुलामगिरी विषयक विचारावरील टिक स्पष्ट करा.
- ब) मॅकियाव्हेलीने राजाला केलेला उपदेश सांगा.
- क) जॉन लॉकचे मानवीस्वभाव विषयक विचार सांगा.
- ड) प्लेटोचे आदर्श राज्य.

प्र.4) कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (200 शब्दापर्यंत)

[20]

- अ) जॉन लॉकचा सामाजिक करार स्पष्ट करा.
- ब) अँरिस्टॉटलने सांगितलेल्या क्रांतीची कारणे स्पष्ट करा.
- क) प्लेटोचा न्यायसिध्दांत स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PC641

[6301]-41

S.Y. B.A.

HISTORY

**DSE -1A-Medieval India-Sultanate Period
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23171)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 300 words. (Any One) **[15]**

a) Discuss the Literary sources useful for the study of the Sultanate period.

OR

b) Explain the difficulties encountered in the establishment of power of Sultan Iltutmish.

Q2) Answer the following questions in 300 words. (Any One) **[15]**

a) Review the administrative reforms of Sultan Firoz Tughlaq.

OR

b) Describe the causes of the decline of Sultanate.

Q3) Answer the following questions in 200 words. (Any Two) **[20]**

a) Describe Sultan Allauddin Khilji's conquest of North India.

b) Explain the administrative system of Vijaynagar Empire.

c) State the consequences of Mohammad bin Qasim's invasion on Sindh.

d) Write about the experiment of changing the capital done by Sultan Muhammad bin Tughlaq.

Q4) Short Notes. (Any Four) **[20]**

a) Copperplate

b) Merits of Qutubuddin Aibak

c) Hasan Gangu Bahamani

d) The Corps of Forty of Turkan-e-Chahalgani

e) Bahlol Lodi

f) Battle of Talikot

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PC641

[6301]-41

S.Y. B.A.

HISTORY

DSE -1A-Medieval India-Sultanate Period
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23171)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

[एकूण गुण : 70]

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची 300 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) [15]

- अ) सुलतानशाही कालखंडाच्या अभ्यासास उपयुक्त वाङ्मयीन साधनांची चर्चा करा.
किंवा
ब) सुलतान इल्तुतमिशच्या सत्ता स्थापनेत आलेल्या अडचणी स्पष्ट करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची 300 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) [15]

- अ) सुलतान फिरोज तुघलकाच्या प्रशासकीय सुधारणांचा आढावा घ्या.
किंवा
ब) सुलतानशाहीच्या रूढासाची कारणे विशद करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तर द्या. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) सुलतान अल्लाउद्दीन खिलजीच्या उत्तर भारतातील विजयाचे वर्णन करा.
ब) विजयनगर साम्राज्याची प्रशासन व्यवस्था स्पष्ट करा.
क) महंमद बिन कासिमच्या सिंध वरील स्वारीचे परिणाम सांगा.
ड) सुलतान महंमद बिन तुघलकाच्या राजधानी बदलण्याच्या प्रयोगाची माहिती द्या.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- अ) ताम्रपट
ब) कुतुबूद्दीन ऐबकाची योग्यता
क) हसन गंगू बहमनी
ड) चाळीस गणी संघटना
इ) बहलोल लोधी
फ) तालिकोटची लढाई

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC642

[6301]-42

[Total No. of Pages : 4

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

**DSE-1A-GG220 (A) : Geography of Maharashtra - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23201)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagram and sketches wherever necessary.*
- 4) *Use of Map stencil is allowed.*

Q1) Answer the following questions in about 50 words each. (any eight) **[16]**

- a) State the number of Maharashtra State in India in terms of area.
- b) How many States borders to Maharashtra?
- c) What was the total population of Maharashtra State as per 2011 census?
- d) What is valati?
- e) Where does Godavari river originate?
- f) What weather forms can be seen in winter season?
- g) Define flood.
- h) What is Resource?
- i) What is catchment area?
- j) Write the four main types of Iron-ore.

Q2) Write the answer of the questions about 50 words each. (any three) **[18]**

- a) Political background of Maharashtra
- b) Laterite soil
- c) October heat
- d) Forest as a resource

P.T.O.

Q3) Write the answer of the questions about 100 words each. (any two) **[16]**

- a) Explain the Geographical location of Maharashtra State.
- b) Write an account of west flowing rivers of Maharashtra.
- c) State the basics of drought prone area programme.
- d) Explain the major factors available in Maharashtra for hydro Electric Power.

Q4) Write the answer of the question about 300 words each. (any one) **[20]**

- a) Explain in detail the causes and effects of flood.
- b) What is forest conservation? Explain the causes and measures of forest conservation.

Total No. of Questions : 4]

PC642

[6301]-42

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

DSE-1A-GG220 (A) : Geography of Maharashtra - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23201)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) क्षेत्रफळाच्या दृष्टीने महाराष्ट्र राज्याचा भारतातील क्रमांक सांगा.
- ब) महाराष्ट्राला किती राज्यांची सिमा लाभली आहे?
- क) 2011 च्या जनगणनेनुसार महाराष्ट्र राज्याची एकूण लोकसंख्या किती होती?
- ड) वलाटी म्हणजे काय?
- इ) गोदावरी नदीचा उगम कोठे होतो?
- फ) हिवाळा ऋतुत हवेची कोणती रूपे पहावयास मिळतात?
- य) पूराची व्याख्या सांगा.
- र) साधन संपदा म्हणजे काय?
- ल) पाणलोट क्षेत्र म्हणजे काय?
- व) लोहखनिजांच्या प्रमुख चार प्रकारांची नावे लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) महाराष्ट्राची राजकीय पार्श्वभूमी
- ब) जांभा मृदा
- क) ऑक्टोबर हिट
- ड) वने-एक साधनसंपदा

प्र.3) खालील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[16]

- अ) महाराष्ट्र राज्याचे भौगोलिक स्थान स्पष्ट करा.
- ब) महाराष्ट्रातील पश्चिम वाहिनी नद्यांचा वृतांत लिहा.
- क) दुष्काळ प्रवण क्षेत्र कार्यक्रमाची मुलतत्वे सांगा.
- ड) जलविद्युत उर्जेसाठी महाराष्ट्रात उपलब्ध असलेले प्रमुख घटक स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची 300 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक)

[20]

- अ) पूराची कारणे व परिणाम सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) वनसंवर्धन म्हणजे काय? वनसंवर्धनाची कारणे व उपाययोजना स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PC643

[Total No. of Pages : 3

[6301]-43

S.Y.B.A.

संगीत

DSE-1A(S1) : रागसंगीत गायन

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (22318) (23211)

(या संचातील राग संगीत गायन, तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) अ) यावर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागातील विलंबित ख्याल स्वरलिपीबद्ध करा. [10]

ब) पुढीलपैकी कोणत्याही एका रागातील रागविस्तार अथवा मोकळे आलाप लिहा. [5]

- कल्याण
- शुद्धसारंग
- हमीर
- छायानट

प्र.2) अ) यावर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहा. [10]

ब) पुढीलपैकी कोणत्याही एका तालाची संपूर्ण माहिती लिहून त्या तालाचा ठेका एकपटीत लिहा. [5]

- अद्धातीनताल
- झपताल
- चौताल

प्र.3) अ) व्याख्या लिहा. (कोणत्याही चार) [8]

- ग्रह
- अंश
- न्यास
- मिश्रराग
- जोड राग
- संकीर्ण राग

P.T.O.

ब) थोडक्यात माहिती लिहा. (कोणत्याही दोन)

[12]

- i) रागवर्गीकरण पद्धती
- ii) देशी संगीत, मार्गी संगीत
- iii) चतुरंग, टप्पा, तराना

प्र.4) पुढीलपैकी कोणत्याही एका संगीततज्ञाचे जीवनचरित्र व सांगीतिक योगदान विस्तृत लिहा.

[10]

- अ) उ. अल्लारखां
- ब) पं. बाळकृष्णबुवा इचलकरंजीकर
- क) पं. गजाननराव जोशी

प्र.5) पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सविस्तर लिहा.

[10]

- अ) कंठसाधना
- ब) संगीतातील कोणतीही 2 घराणी
- क) लोकसंगीत

Total No. of Questions : 4]

PC643

[6301]-43

S.Y.B.A.

संगीत

DSE-1A(S1) : तबला

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (22318) (23211)

(या संचातील राग संगीत गायन, तबला यापैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1) अ) तबला निर्मिती संदर्भातील विविध विचारप्रवाह याविषयी लिहा. [10]
ब) पं. भातखंडे लिपीप्रमाणे ताल एकताल लिहा. [5]
- प्र.2) अ) ताल रूपकमध्ये एक तिहाई व एक तुकडा लिपिबद्ध करा. [10]
ब) ख्याल गायन प्रकाराविषयी लिहा. [5]
- प्र.3) अ) व्याख्या लिहा. (कोणत्याही चार) [8]
नाद, सम, आवर्तन, मात्रा कायदा, किसम, दुगून, मुखडा
ब) उस्ताद झाकीर हुसेन यांचे जीवन चरित्र लिहा. [12]
- प्र.4) अ) दिल्ली बाजाविषयी लिहा. [10]
ब) लखनौ बाजाविषयी लिहा. [10]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC644

[6301]-44

[Total No. of Pages : 4

S.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

**DSE-1A : Psychology of Abnormal Behaviour - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23221)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.**
- 2) Figures to the right indicate full marks.**

Q1) Answer the following questions in 100 words (Any Four): [20]

- a) What is Abnormality?
- b) Explain the Biological criteria of Abnormal behaviour.
- c) Write the symptoms of generalized Anxiety disorder.
- d) Write the diagnostic criteria of panic disorder.
- e) Explain the symptoms of conversion disorder.
- f) Write the causes of suicide.

Q2) Answer the following questions in 200 words (Any Two): [20]

- a) Write the psychological & social criteria of abnormal behaviour.
- b) Explain the symptoms of obsessive - compulsive disorder.
- c) Explain the nature of somatic symptom disorder.
- d) What is depressive disorder? Write the symptoms of major depressive disorder.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 400 words (Any one): **[20]**

- a) Write the brief history of DSM & explain the main features of DSM-5.
- b) What is Bipolar - II disorder? Explain the nature & diagnostic criteria of Bipolar - II disorder.

Q4) Write short notes (Any Two): **[10]**

- a) Post - Traumatic stress disorder
- b) Phobia
- c) Dissociative identity disorder
- d) Illness Anxiety disorder

Total No. of Questions : 4]

PC644

[6301]-44

S.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

DSE-1A : Psychology of Abnormal Behaviour - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23221)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) अपसामान्यता म्हणजे काय?
- ब) विकृत वर्तनाचे जैविक निकष स्पष्ट करा.
- क) सामान्य चिंता विकृतीचे लक्षणे लिहा.
- ड) आतंकित विकृतीचे निदानात्मक निकष लिहा.
- इ) रूपांतरीत विकृतीचे लक्षणे स्पष्ट करा.
- फ) आत्महत्तेचे कारणे लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) विकृत वर्तनाचे मानसिक आणि सामाजिक निकष लिहा.
- ब) अनिवार्य विचारकृती विकृतीचे लक्षणे स्पष्ट करा.
- क) दैहिक लक्षण विकृतीचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ड) अवसाद विकृती म्हणजे काय? गंभीर अवसाद विकृतीचे लक्षणे लिहा.

प्र.3) खालील प्रश्नाचे 400 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

[20]

- अ) डी.एस.एम. चा संक्षिप्त इतिहास लिहा आणि डी.एस.एम-5 चे प्रमुख वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) द्वी-ध्रुवीय-II विकृती म्हणजे काय? द्वी-ध्रुवीय -II विकृतीचे स्वरूप आणि निदानात्मक निकष स्पष्ट करा.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[10]

- अ) आघात-पश्चात तणाव विकृती
- ब) दुर्भिती
- क) वियोजीत स्व-ओळख विकृती
- ड) आजारविषयक चिंता विकृती

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC645

[6301]-45

[Total No. of Pages : 2

S.Y.B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DSE-1 -A -S -1 : India's Internal Security - I
(2019 CBCS Pattern) (Semester - III) (23271)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each. (Any Three) **[3×5=15]**

- a) What is National Security?
- b) Explain the nature of India's internal Security.
- c) What are the Economic Problems of India's internal Security?
- d) What is Corruption?
- e) Explain the meaning and concept of Regionalism.

Q2) Answer the following question in 300 words each. (any one) **[1×15=15]**

- a) Explain in details the values of India's National security.
- b) Describe in detail the various types of Regionalism.

Q3) Answer the following questions in 200 words each. (Any two) **[2×10=20]**

- a) Explain in detail the Historical Development of India's National Security.
- b) Describe the Political Problems of internal Security.
- c) Explain in detail the causes of Corruption.
- d) Describe in detail the elements of Regionalism.

Q4) Write short notes (Any Four): **[4×5=20]**

- a) Importance of National Security
- b) N.C.T.C.
- c) Concept of Poverty
- d) Literacy
- e) Secularism
- f) Nature of Regionalism

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PC645

[6301]-45

S.Y.B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DSE-1 -A -S -1 : India's Internal Security - I
(2019 CBCS Pattern) (Semester - III) (23271)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

[एकूण गुण : 70]

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) [3×5=15]

- अ) राष्ट्रीय सुरक्षा म्हणजे काय?
- ब) भारताच्या अंतर्गत सुरक्षेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- क) भारताच्या अंतर्गत सुरक्षेपुढील आर्थिक समस्या कोणत्या?
- ड) भ्रष्टाचार म्हणजे काय?
- इ) प्रादेशिकतावादाचा अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. (कोणताही एक) [1×15=15]

- अ) भारताच्या राष्ट्रीय सुरक्षेची मुल्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) प्रादेशिकतावादाचे / प्रादेशिकतेचे प्रकार सविस्तर विशद करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) [2×10=20]

- अ) भारताच्या राष्ट्रीय सुरक्षेचा ऐतिहासिक विकास सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) अंतर्गत सुरक्षेच्या राजकीय समस्या विशद करा.
- क) भ्रष्टाचाराची कारणे सविस्तर स्पष्ट करा.
- ड) प्रादेशिकतावादाचे घटक सविस्तर विशद करा.

प्र.4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [4×5=20]

- अ) राष्ट्रीय सुरक्षेचे महत्त्व
- ब) एन. सी. टी. सी.
- क) दारिद्र्याची संकल्पना
- ड) साक्षरता
- इ) धर्मनिरपेक्षता
- फ) प्रादेशिकतावादाचे स्वरूप

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PC646

[6301]-46

S.Y.B.A.

ENGLISH

DSE-1A: Appreciating Drama

**Text: A Midsummer Night's Dream by William Shakespeare
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23331) (Old Special Paper - I)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any three questions of the following (3 out of 5) [15]

- a) Explain how the forest becomes a very important location for various twists and turns in the play.
- b) What is Egeus upset about in the beginning of the play?
- c) Why do Hermia and Lysander decide to elope?
- d) Puck is the most comic character in the play. Do you agree? If yes, why?
- e) What made Titania fall in Love with Nick Bottom? What happened as a result of it?

Q2) Answer any three questions of the following (3 out of 5) [15]

- a) How does Titania treat Nick Bottom?
- b) How does confusion among the young lovers get cleared in the forest?
- c) What role does the juice of the magic flower play in the drama?
- d) Write a note on the role of 'Theseus' in the play, 'A Midsummer Night's Dream'.
- e) How do Titania and oberon get united in the end of the play?

P.T.O.

Q3) Answer any one question of the following (1 out of 2) **[10]**

- a) “The play, ‘A Midsummer Night’s Dream’ presents love as a dream”. Do you agree with this statement? Give reasons.
- b) Compare and contrast the characters of Helena and Hermia in the play, ‘A Midsummer Night’s Dream’.

Q4) Answer any one question of the following (1 out of 2) **[10]**

- a) Discuss the play, ‘A Midsummer Night’s Dream’ as a comedy.
- b) Discuss the important themes of the play, ‘A Midsummer Night’s Dream’.

Q5) Answer any four questions of the following (4 out of 7) **[20]**

- a) Explain the term, absurd drama.
- b) What is tragicomedy?
- c) What are the different elements of drama?
- d) Explain round and flat characters in Drama. Give examples.
- e) Define tragedy and write any two specific characteristics of tragedy.
- f) Explain in brief the Three Unities in Drama.
- g) What do you mean by a problem play? Give examples.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC647

[6301]-47

[Total No. of Pages : 3

S.Y.B.A.

MATHEMATICS

DSE 1A-MS 1 : Problem Course Based on MG-3 and AMG-3
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-III) (23341)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any FIVE of the following.

[10]

- a) Draw a 3-regular graph on four vertices.
- b) List all subgraphs of a complete graph K_3 .
- c) Draw a wheel graph $W_{1,5}$.
- d) Find adjacency matrix of the cycle graph C_3 .
- e) Find domain of the function $f(x, y) = \frac{1}{3x - 2y}$.
- f) Find f_x and f_y for the function $f(x, y) = x^2 + xy^2 + x^2y + y^2$.
- g) Evaluate: $\lim_{(x,y) \rightarrow \left(\frac{\pi}{4}, \frac{\pi}{4}\right)} \sin(x + y)$

Q2) Attempt any FOUR of the following.

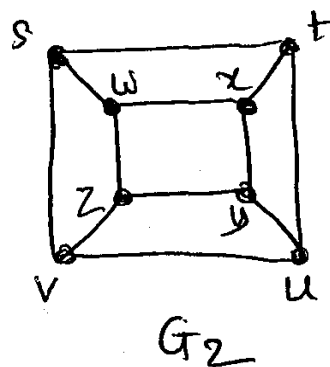
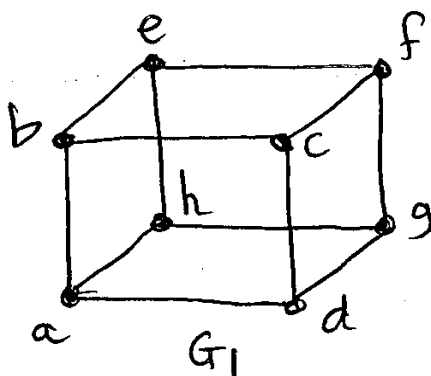
[20]

- a) Show that the degree sequence 4,3,3,3,2,2,1,0 is graphical.
- b) Draw a graph represented by the adjacency matrix given below:

$$A(G) = \begin{bmatrix} 0 & 1 & 1 & 1 \\ 1 & 0 & 0 & 0 \\ 1 & 0 & 0 & 0 \\ 1 & 0 & 0 & 0 \end{bmatrix}$$

P.T.O.

- c) Determine whether the following two graphs are isomorphic or not?

- d) Draw any five spanning trees of the complete graph K_4 .
- e) Let e be an edge of the connected graph G . Prove that e is a bridge then it is in every spanning tree of G .
- f) Let G be a connected graph with at least three vertices. Prove that if G has a bridge then G has a cut vertex.

Q3) Attempt any FOUR of the following.

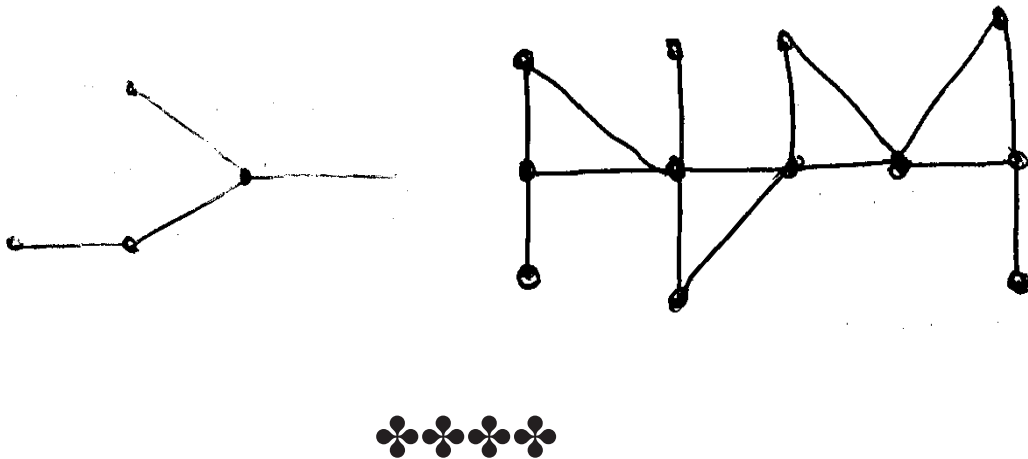
[20]

- a) Show that $f(x, y) = \begin{cases} \frac{x^2 y}{x^2 + y^2}, & (x, y) \neq (0, 0); \\ 0, & (x, y) = (0, 0) \end{cases}$ is continuous at $(0, 0)$.
- b) Using Sandwich Principle show that $\lim_{(x, y) \rightarrow (0, 0)} \frac{x^2 \sin^2 y}{x^2 + 2y^2} = 0$.
- c) If $f(x, y) = 3x^3 + 5x^2 y^2 + 2y^2$, find $f_x(2, 1)$ and $f_y(1, 2)$.
- d) Show that $f(x, y) = xe^{xy}$ is differentiable at $(0, 0)$.
- e) Find and classify the stationary points of the function $f(x, y) = xy + \frac{1}{x} + \frac{1}{y}$.
- f) Evaluate $\iint_R (x - y) dx dy$, where $R = \{(x, y) : x = 2y, y = 0, x = 6\}$.

Q4) Attempt any TWO of the following.

[20]

- a) Show that $\iiint_D xy dx dy dz = \frac{1}{12}$ where D is the domain given by $x = 0$, $x=1$, $y=0$, $z=0$, $y+z=1$.
- b) Find three numbers whose sum is 30 such that their product is maximum.
- c) i) Prove that any tree with at least two vertices is a bipartite graph.
 ii) Let T be a tree with n vertices, where $n \geq 4$, and let v be a vertex of maximum degree in T . Show that T is a path if and only if $d(v) = 2$.
- d) Find center, eccentricity, radius and diameter of the following graph.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-648

[Total No. of Pages : 4

[6301]-48

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**DSE-1A : Foundations of Sociological Thoughts
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23371)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Write shorts notes (any 3) :

[15]

- a) Enlightenment
- b) Sociological thoughts
- c) Comte's positivism
- d) French Revolution
- e) Capitalism

Q2) Answer the following questions in 50 words each (Any 3) :

[15]

- a) What is Ideal type?
- b) Explain the concept of 'social fact'.
- c) Define Suicide.
- d) Critically examine Marx's thoughts.
- e) What is Socialism?

Q3) Answer the following questions in 200 words each (any 2) :

[20]

- a) Elaborate the types of social action.
- b) Discuss the social and economic impact of industrial revolution.
- c) Explain egoistic and altruistic types of Suicide.
- d) Explain the concept of Alienation.

P.T.O.

Q4) Answer the following questions in 300 words (any 1) :

[20]

- a) Describe comte's law of three stages of social development.
- b) Explain Marx's theory of historical materialism.

Total No. of Questions : 4]

PC-648

[6301]-48

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**DSE-1A : Foundations of Sociological Thoughts
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23371)
(मराठी रूपांतर)**

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्रश्न 1) टीपा लिहा (कोणत्याही तीन) :

[15]

- अ) प्रबोधन
- ब) समाजशास्त्रीय विचार
- क) कॉम्टचा प्रत्यक्षवाद
- ड) फ्रेंच राज्यक्रांती
- इ) भांडवलवाद

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा :

[15]

- अ) आदर्श नमुना म्हणजे काय?
- ब) सामाजिक तथ्य ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) आत्महत्तेची व्याख्या लिहा.
- ड) मार्क्सच्या विचारांचे टिकात्मक परिक्षण करा.
- इ) साम्यवाद म्हणजे काय?

- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा : [20]
- अ) सामाजिक क्रियेचे प्रकार विशद करा.
 - ब) औद्योगिक क्रांतीच्या सामाजिक व आर्थिक परिणामांची चर्चा करा.
 - क) आत्महत्तेचे आत्मकेंद्रित आत्महत्या आणि परार्भवादी आत्महत्या हे प्रकार स्पष्ट करा.
 - ड) परात्मता ही संकल्पना स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा : [20]
- अ) कॉम्युनिस्टांची तीन अवस्थांचा नियम स्पष्ट करा.
 - ब) कार्ल मार्क्स यांचा ऐतिहासिक भौतिकवादाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-649

[Total No. of Pages : 4

[6301]-50

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

DSE - 1A : Indian Philosophy : Heterodox Systems

(2019 Pattern) (Semester - III) (23421)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any **Three** of the following questions in 100 words. **[15]**

- a) Explain Nastika/Heterodox as an Indian school of philosophy.
- b) According to Buddhism. What is the cause of suffering?
- c) Briefly explain Syadavad.
- d) What is the perception (pratyaksa) of Carvaka's philosophy?
- e) What are the Punchashila?

Q2) Write short notes on any **Three** of the following in 100 words. **[15]**

- a) Right Thought (Samyak Sankalp).
- b) Non-violence (Ahimsa) of Jaina Philosophy.
- c) Astika/Orthodox as an Indian school of philosophy.
- d) Four Mahabhutas of Carvaka's Philosophy.
- e) Dukhnirodha from Buddhist Philosophy.

P.T.O.

Q3) Answer any **Two** of the following questions in 200 words. **[20]**

- a) What are the Four Noble Truths of Buddhism? Explain in detail.
- b) Explain Jaina's concept of Substance with classification of Jiva?
- c) Explain Carvaka's 'material as an origination of consciousness'.

Q4) Answer any **One** of the following questions in 400 words. **[20]**

- a) Elaborately explain concepts of Anuvratas and Mahavratas from Jaina Philosophy.
- b) What are the general features of Indian Philosophy? Explain in detail.

Total No. of Questions : 4]

PC-649

[6301]-50

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

DSE - 1A : Indian Philosophy : Heterodox Systems

(2019 Pattern) (Semester - III) (23421)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत द्या. [15]

- अ) नास्तिक दर्शन हे भारतीय तत्त्वज्ञानातील एक दर्शन आहे, स्पष्ट करा.
ब) बौद्धांच्या मते, दुःखाची कारणे कोणते आहे?
क) स्यादवाद थोडक्यात स्पष्ट करा.
ड) चार्वाक दर्शनातील प्रत्यक्ष प्रमाण स्पष्ट करा.
इ) पंचशील संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीनांवर 100 शब्दांत टीपा लिहा. [15]

- अ) 'सम्यक संकल्प'
ब) जैन तत्त्वज्ञानातील अहिंसा संकल्पना
क) आस्तिक : भारतीय तत्त्वज्ञानातील एक विचार प्रवाह
ड) चार्वाक दर्शनातील चार महाभूते
इ) बौद्धांच्यामते, दुःख निरोध म्हणजे काय?

- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत द्या. [20]
- अ) बौद्ध दर्शनातील चार आर्यसत्य कोणती आहेत? स्पष्ट करा.
- ब) जैन तत्त्वज्ञानातील द्रव्य संकल्पना सांगून जीव द्रव्याचे प्रकार स्पष्ट करा.
- क) चार्वाकाचे 'चैतन्याची उत्पत्ती म्हणून जडद्रव्य' स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत द्या. [20]
- अ) जैन तत्त्वज्ञानातील अनुव्रते आणि महाव्रते या संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) भारतीय तत्त्वज्ञानाची मूलभूत वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-650

[Total No. of Pages : 4

[6301]-51

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE 1A : Personnel Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23441)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any eight questions (20 words) :

[16]

- a) State the two merits of civil service?
- b) What is Recruitment.
- c) State the two Demerits of civil service.
- d) What is Training?
- e) Spoils system is related to which country.
- f) What is promotion?
- g) Write two functions of personnel Administration.
- h) Write any two type of traning?
- i) State to benifits of promotion?
- j) What is personnel Admistration.

Q2) Attempt any four questions (50 words) :

[16]

- a) Importance of promotion.
- b) Needs of Tranning.
- c) Importance of personnel Administration.
- d) Meaning of Recruitment.
- e) Need of Retirment.
- f) Classification of civil service system.

P.T.O.

Q3) Attempt any three questions (100 words) :

[18]

- a) Explain of Types of Recruitment.
- b) Features of personnel Administration.
- c) Principles of promotion.
- d) Explain the Indian civil services.

Q4) Attempt any two questions (200 words) :

[20]

- a) What is personnel Administration? Explain the functions of personnel Administration.
- b) What is Training? Explain the Types of Training.
- c) State Meaning & importance of Retirement.

Total No. of Questions : 4]

PC-650

[6301]-51

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE 1A : Personnel Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23441)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा (कोणतेही आठ) [16]

- अ) सनेही सेवेचे कोणतेही दोन गुण लिहा.
- ब) भरती म्हणजे काय?
- क) सनही सेवेचे कोणतेही दोन दोष सांगा.
- ड) प्रशिक्षण म्हणजे काय?
- इ) लुट पद्धती कोणत्या देशाशी निगडित आहे.
- फ) बढती म्हणजे काय?
- य) कर्मचारी प्रशासनाचे दोन कार्य लिहा.
- र) प्रशिक्षणाचे कोणतेही दोन प्रकार सांगा.
- ल) बढतीचे कोणतेही दोन फायदे सांगा.
- व) कर्मचारी प्रशासन म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) [16]

- अ) बढतीचे महत्त्व.
- ब) प्रशिक्षणाची गरज.
- क) कर्मचारी प्रशासनाचे महत्त्व.
- ड) भरतीचा अर्थ.
- इ) सेवानिवृत्तीची गरज
- फ) सनही सेवा व्यवस्थेचे वर्गीकरण.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) भारतीय प्रकार लिहा.
- ब) कर्मचारी प्रशासनाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- क) बढतीचे तत्व स्पष्ट करा.
- ड) भारतीय नागरी सेवा स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) कर्मचारी प्रशासन म्हणजे काय? कर्मचारी प्रशासनाचे कार्य स्पष्ट करा.
- ब) प्रशिक्षण म्हणजे काय? प्रशिक्षणाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- क) सेवानिवृत्तीचा अर्थ आणि महत्त्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC651

[Total No. of Pages : 1

[6301]-52

S.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

DSE-2A : साहित्यविचार-विशेषस्तर

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23022)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) 'आनंद' या साहित्य प्रयोजनाविषयी चर्चा करा.
ब) साहित्यातील 'अलंकार' ही सौज्ञा स्पष्ट करा.
क) साहित्यातील 'भावनात्मकता' या विशेषाची चर्चा करा.

प्र.2) खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) साहित्यातील रजिकगत प्रयोजने कोणती ते विस्ताराने लिहा.
ब) साहित्याच्या विशिष्टता आणि विश्वात्मकता या विशेषांची चर्चा करा.
क) साहित्याच्या विविध व्याख्या सांगून साहित्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) साहित्यनिर्मितीच्या शक्तींचा परिचय करून द्या.
ब) साहित्यिकाचा साहित्यविषयक दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
क) साहित्यिकाच्या व्यक्तिमत्वातून व्यक्त होणाऱ्या संवेदनशीलता, शैशववृत्ती व विद्वत्ता या विशेषांचा परिचय करून द्या.

प्र.4) खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) साहित्यनिर्मिती प्रक्रियेत साहित्यमूल्ये व जीवनमूल्ये यांचे स्थान विशद करा.
ब) साहित्याच्या भाषेचे स्वरूप सांगून शब्दार्थाच्या शक्तींचा परिचय करून द्या.
क) शैली म्हणजे काय? ते सांगून साहित्यप्रकार तशी शैलीचा परिचय करून द्या.

Total No. of Questions : 5

SEAT No. :

PC652

[Total No. of Pages : 2

[6301]-53

S.Y.B.A.

URDU

DSE-2A : Study of Modern Prose Writing (Inshaiye)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-III) (23072)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

ہدایات : تمام سوالات لازمی ہیں۔
بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[10]

سوال نمبر ۱۔ انشائیہ نگاری کی اہم خصوصیات تحریر کیجئے۔

یا

اردو کے اہم انشان نگاروں پر طائرانہ نظر ڈالئے۔

[15]

سوال نمبر ۲۔ غبار خاطر میں مولانا آزاد کی انشا پردازی پر نقد و تبصرہ کیجئے۔

یا

غبار خاطر کی نثر نگاری پر اظہار خیال کیجئے۔

[10]

سوال نمبر ۳۔ مولانا ابوالکلام آزاد کی علمی و ادبی خدمات کا جائزہ لیجئے۔

یا

مولانا ابوالکلام آزاد کی صحافت کے اہم پہلو اجاگر کیجئے۔

[15]

سوال نمبر ۴۔ مشتاق احمد یوسفی کے فن کا جائزہ لیجئے۔

یا

مشتاق احمد یوسفی کی حیات و شخصیت پر مفصل نوٹ لکھئے۔

P.T.O.

سوال نمبر ۵۔ الف) مندرجہ ذیل میں مولانا آزاد کے کسی ایک انشائیے کا خلاصہ بیان کیجئے۔ [10]

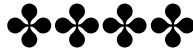
(۱) حکایت زراغ و بلبل

(۲) چڑیا چڑے کی کہانی

ب) مندرجہ ذیل میں مشتاق احمد یوسفی کے کسی ایک انشائیے کا خلاصہ بیان کیجئے۔ [10]

(۱) پڑیے گریہ مار

(۲) سن

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PC653

[Total No. of Pages : 3

[6301]-54

S.Y.B.A.

HINDI (हिंदी)

**DSE-2A (S-2) : मध्ययुगीन काव्य तथा उपन्यास साहित्य
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23092)**

समय : 2½ घंटे]

[पूर्णांक : 70

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर के अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[14]

- अ) कबीर का संक्षिप्त जीवन परिचय दीजिए।
- ब) कबीर क्रांतिकारी कवि है, स्पष्ट कीजिए।
- क) कबीर के काव्य का भावपक्ष स्पष्ट कीजिए।
- ड) कबीर एक भक्त कवि है, समझाइए।

प्र.2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[14]

- अ) मीराबाई का व्यक्तित्व – कृतित्व संक्षेप में लिखिए।
- ब) मीराबाई की प्रगतिशीलता को अधोरेखित कीजिए।
- क) मीराबाई के काव्य का शिल्प पक्ष समझाइए।
- ड) मीराबाई की प्रेमभावना का वर्णन कीजिए।

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[14]

- अ) ममता कालिया का साहित्यिक परिचय दीजिए।
- ब) 'एक पत्नी के नोटस' उपन्यास की कथावस्तु अपने शब्दों में लिखिए।
- क) 'एक पत्नी के नोटस' उपन्यास की कविता का चरित्र-चित्रण कीजिए।
- ड) 'एक पत्नी के नोटस' उपन्यास की भाषा शैली पर प्रकाश डालिए।

P.T.O.

प्र.4) अ) निम्नलिखित में से किसी एक अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए।

[7]

- i) “कबीर सोधन संचिए, जो आगें कूँ होई।
सीस चढाए पोटली, ले जात न देख्या कोई॥”
- ii) “पोथी पढि-पढि जग मुवा, पंडित भया न कोई।
एकै आखिर पीव का, पढै सो पंडित होई॥”

ब) निम्नलिखित में से किसी एक अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए।

[7]

- i) “आली री म्हारे णेणाँ बाण पडी
चित्त चढी म्हारे माधुरी मूरत, हिवडा अणी जडी।
कब री ठाडी पंथ निहाराँ, अपने भवण खडी॥
अटक्याँ प्राण साँवरो प्यारो, जीवन मूर जडी।
मीराँ गिरीधर हाथ बिकाणी, लोग कह्याँ बिगडी॥”
- ii) “थारो रूप देख्या अटकी
कुल कुटुम्ब सजण सकल बार बार हटकी।
विसर्याँणा लगण लगाँ मोर मुगट नटकी।
म्हारो मण मगण स्याम लोक कह्याँ भटकी।
मीरा प्रभु सरण गह्याँ जाण्या घट घट की॥”

क) निम्नलिखित में से किसी एक अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए।

[7]

- i) “सोच समझकर तो व्यापार किया जाता है, प्यार नहीं।
एक दिमाग की पैदावार है तो दूसरी दिल की॥”
- ii) “हर साल में कविता को अपने से एक सीढ़ी नीचे खड़ा देखना उसे पसंद था,
जबकि कविता कदम से कदम मिलाकर चलने में यकीन रखती थी॥”

प्र.5) निम्नलिखित बहुविकल्पीय प्रश्नों के सही विकल्प चुनकर लिखिए।

[7]

- i) कबीर ने किसे ईश्वर से बढकर माना है?
 अ) माँ को
 ब) पिता को
 क) गुरू को
 ड) मित्र को
- ii) कबीर के दोहे निम्नलिखित में से किस ग्रंथ में संकलित है?
 अ) बीजक
 ब) रामचरितमानस
 क) नीरजा
 ड) कामायनी
- iii) मीराबाई किसकी भक्ति करती थी?
 अ) श्रीराम
 ब) श्रीकृष्ण
 क) श्रीहरि
 ड) श्रीविठ्ठल
- iv) मीराबाई के मतानुसार श्रीकृष्ण के चरणों का स्वरूप किस प्रकार का है?
 अ) विनाशी
 ब) प्रत्यक्ष
 क) दृश्य
 ड) अविनाशी
- v) निम्न में से पारिवारिक विघटन की समस्या दिखाने वाला उपन्यास कौन-सा है?
 अ) गोदान
 ब) एक पत्नी के नोट्स
 क) महाभोज
 ड) धार
- vi) 'एक पत्नी के नोट्स' उपन्यास में किस नारी पात्र का संघर्ष चित्रित है?
 अ) राधा
 ब) कविता
 क) दीपा
 ड) अरूणा
- vii) 'एक पत्नी के नोट्स' उपन्यास का संदीप किस पद पर कार्यरत है?
 अ) शिक्षक
 ब) मैनेजर
 क) प्रधानाचार्य
 ड) आइ. ए. एस. अफसर

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PC654

[Total No. of Pages : 2

[6301]-55

S.Y. B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

DSE-2A : RUGVEDA AND BRAHMANAGRANTHA
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23112)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
All questions are compulsory.
- 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
Figures to the right indicate full marks.

प्र.1) कोणत्याही दोहोंचे सटीप भाषांतर करा.

[10]

Translate any two with explanation.

- i) असेन्या वः पणयो वचांस्यनिषव्यास्तन्वः सन्तु पापीः।
अधृष्टो व एतवा अस्तु पन्था बृहस्पतिर्व उभया न मृळात्॥
- ii) एषा प्रतीची दुहिता दिवो नृत्योषेव भद्रा नि रिणीते अप्सः।
व्यूर्ण्वती दाशुषे वार्याणि पुनर्ज्योतिर्युवतिः पूर्वथाकः॥
- iii) यत्पुरुषेण हविषा देवा यज्ञमतन्वत।
वसन्तो अस्यासीदाज्यं ग्रीष्म इध्मः शरद्धविः॥

प्र.2) कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

[15]

Answer in detail to anyone.

- i) सरमा-पणिसंवादसूक्त (ऋग्वेद -10.108) स्पष्ट करा.
Explain सरमा-पणिसंवादसूक्त (ऋग्वेद -10.108)
- ii) उषस् सूक्त (ऋग्वेद -5.80) विशद करा.
Elaborate उषस् सूक्त (ऋग्वेद -5.80)

P.T.O.

प्र.3) कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.

[10]

Explain any two with reference to context.

- i) स्वसारं त्वा कृण्वै मा पुनर्गा अप ते गवा सुभगे भजाम॥
- ii) देवताभ्य एव विजिग्यानाभ्यो भागधेयं करोति।
- iii) बिभृहि मा पारयिष्यामि त्वेति।

प्र.4) अ) कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

[15]

Answer in detail to anyone.

- i) ब्राह्मणग्रंथांचे स्वरूप स्पष्ट करा. Explain the nature of the ब्राह्मणग्रंथs.
- ii) 'यूपनिर्माणम्' (षड्विंश ब्रा. - 5.4) चा सारांश लिहा.
Write a summary of 'यूपनिर्माणम्' (षड्विंश ब्रा.. 5.4).

ब) कोणत्याही दोन टीपा लिहा.

[10]

Write any two short notes.

- i) ब्राह्मणग्रंथांची भाषाशैली. Linguistic style of ब्राह्मणग्रंथs.
- ii) मनुमत्स्यकथा
- iii) ब्राह्मणग्रंथांतील वर्ण्यविषय-
Subject material of the ब्राह्मणग्रंथs.

प्र.5) संस्कृतात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[10]

Write answers in Sanskrit. (Any five)

- i) ऋग्वेदसंहितायां कति वर्गाः सन्ति?
- ii) 'ब्राह्मण' इत्यस्य शब्दस्य एका व्याख्या लिखत।
- iii) ऋग्वेदस्य ब्राह्मणग्रन्थस्य नामधेयं लिखत।
- iv) 'मनुमत्स्यकथा' कस्मिन् ब्राह्मणे आगता?
- v) पर्जन्यसूक्तस्य (ऋग्वेद - 5.83) ऋषिः देवता च?
- vi) 'जगती' छन्दसि एकस्मिन् पादे कति अक्षराणि सन्ति?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC655

[Total No. of Pages : 4

[6301]-56
S.Y.B.A.
ECONOMICS
DSE -2A : Macro Economics - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester- III) (Special - II) (23152)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat and clean diagrams whenever necessary.*

Q1) Answer the following questions in 20 words each. (Any 8).

[16]

- a) Write the definition of Macro Economics.
- b) Write the two importance of macro economics.
- c) What is the National Income?
- d) What is Disposable Income?
- e) What is the circular flow of National Income?
- f) Write the J. B. Say's book name.
- g) What is the Effective Demand?
- h) What is the induced investment?
- i) Who introduced the concept of multiplier?
- j) Write the formula of Acceleration.

P.T.O.

Q2) Answer the following questions in 50 words (Any 4) **[16]**

- a) Write the limitations of macro economics.
- b) Write the circular flow of national income's two sector model.
- c) Write the criticism of Say's law of market.
- d) State the types of investment.
- e) Write the importance of Multiplier.
- f) Write the importance of marginal propensity to consumption.

Q3) Answer the following questions in 150 words (Any 3) **[18]**

- a) Write the importance of macro Economics.
- b) Explain the concept of Gross National product.
- c) Write the 'Keynes' criticism on classical theory of employment.
- d) Write the limitations of Acceleration principles.
- e) Write the scope of macro economics.

Q4) Answer the following questions in 300 words (Any-2) **[20]**

- a) Explain the difficulties of national income measurement.
- b) Explain the determinants of consumption function or propensity to consume.
- c) Write the determinants of marginal efficiency of capital.

* * *

Total No. of Questions : 4]

PC655

[6301]-56

S.Y.B.A.

ECONOMICS

DSE -2A : Macro Economics - I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester- III) (Special - II) (23152)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे स्वच्छ आणि सुबक आकृत्या काढा.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) समग्र अर्थशास्त्राची व्याख्या लिहा.
- ब) समग्र अर्थशास्त्राचे दोन महत्त्व सांगा.
- क) राष्ट्रीय उत्पन्न म्हणजे काय?
- ड) खर्चयोग्य उत्पन्न म्हणजे काय?
- इ) उत्पन्नाचा चक्राकार प्रवाह व्याख्या लिहा.
- फ) जे.बी. से. च्या पुस्तकाचे नाव सांगा.
- य) प्रभावी मागणी म्हणजे काय?
- र) प्रेरित गुंतवणुक म्हणजे काय?
- ल) गुणक तत्व संकल्पना सर्वप्रथम कोणी मांडली?
- व) प्रवेगाचे सुत्र लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार)

[16]

- अ) समग्र अर्थशास्त्राच्या मर्यादा लिहा.
- ब) उत्पन्नाचा चक्राकार प्रवाह-द्विक्षेत्रीय प्रतिमान लिहा.
- क) जे. बी. से. च्या सिद्धांतावरील टिका लिहा.
- ड) गुंतवणुकीचे प्रकार सांगा.
- इ) गुणक संकल्पनेचे महत्त्व लिहा.
- फ) सीमांत उपभोग प्रवृत्तीचे महत्त्व लिहा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) स्थूल अर्थशास्त्राचे महत्त्व लिहा.
- ब) स्थूल राष्ट्रीय उत्पादन संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) केन्सची सनातन सिद्धांतावरील टिका लिहा.
- ड) प्रवेग मर्यादा लिहा.
- इ) स्थूल अर्थशास्त्राची व्याप्ती लिहा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) राष्ट्रीय उत्पन्न मापनाच्या अडचणी स्पष्ट करा.
- ब) उपभोग फलनावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
- क) भांडवलाच्या सीमांत कार्यक्षमतेवर परिणाम करणारे घटक लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PC656

[6301]-57

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE - 2A : Political Journalism

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester- III) (23162)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any eight of the following questions (in 20 words):

[16]

- a) State the meaning of Journalism.
- b) Name two types of Journalism.
- c) State two benefits of television.
- d) Name two types of web media.
- e) Write two features of the magazine.
- f) What is electronic media?
- g) Write two benefits of YouTube.
- h) State the two benefits of Radio.
- i) State two advantages of computer.
- j) Name two qualities of political Journalist.

P.T.O.

Q2) Write the answers in 50 words (any four) :

[16]

- a) The importance of Television.
- b) Indian press Acts.
- c) Code of conduct.
- d) Current News papers from India.
- e) Election Report
- f) History of world Journalism.

Q3) Write the answers in 100 words (any three)

[18]

- a) Magazines
- b) Write the importance of the Newspaper.
- c) Explain the principles of political Reporting.
- d) Explain the election Report.

Q4) Answer any two of the following questions (in 200 words) :

[20]

- a) What is print media? Explain it's types.
- b) Explain the guidelines for political interviews.
- c) Explain the history of post-independence Journalism.

Total No. of Questions : 4]

PC656

[6301]-57

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE - 2A : Political Journalism

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester- III) (23162)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवतात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (20 शब्दात)

[16]

- अ) पत्रकारितेचा अर्थ सांगा.
- ब) पत्रकारितेचे दोन प्रकार सांगा.
- क) दूरचित्रवाणी माध्यमांचे दोन फायदे सांगा.
- ड) वेब माध्यमाचे दोन प्रकार सांगा.
- इ) मासिकाची दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
- फ) इलेक्ट्रॉनिक माध्यम म्हणजे काय?
- य) युट्युब या माध्यमाचे दोन फायदे लिहा.
- र) रेडिओचे दोन फायदे सांगा.
- ल) संगणकाचे दोन फायदे सांगा.
- व) राजकीय पत्रकाराचे दोन गुण सांगा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा. (50 शब्दात)

[16]

- अ) दूरचित्रवाणी माध्यमाचे महत्त्व
- ब) भारतीय प्रेस कायदे
- क) आचार संहिता
- ड) भारतातील वर्तमानपत्रे
- इ) निवडणुकीचा अहवाल
- फ) जागतिक पत्रकारितेचा इतिहास

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (100 शब्दात)

[18]

- अ) मासिके
- ब) वर्तमानपत्राचे महत्त्व लिहा.
- क) राजकीय अहवालाची तत्वे स्पष्ट करा.
- ड) निवडणुकीचा अहवाल स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (200 शब्दात)

[20]

- अ) मुद्रित प्रसारमाध्यमे म्हणजे काय? त्याचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) राजकीय मुलाखतीचे मार्गदर्शक तत्वे स्पष्ट करा.
- क) स्वातंत्र्योत्तर कालखंडातील पत्रकारितेचा इतिहास स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC657

[Total No. of Pages : 2

[6301]-58

S.Y.B.A.

HISTORY

**DSE-2A : Glimpses of the Modern World - I
(CBCS 2019 Pattern) (Semester- III) (23172)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 300 words (Any One) : **[15]**

- a) Explain the causes of American Revolution.
- b) Discuss the causes of the Religious Reformation movement.

Q2) Answer the following questions in 300 words (Any One) : **[15]**

- a) Describe the causes of the First World War.
- b) State the contribution of Joseph Mazzini and Garibaldi in unification of Italy.

Q3) Answer the following questions in 200 words (Any Two) : **[20]**

- a) Explain the role of Martin Luther in Religious Reformation Movement.
- b) State the importance of Meiji Revolution in Japan.
- c) Describe the role of prince Bismarck in Unification of Germany.
- d) Explain the reasons for the failure of the United Nations.

Q4) Write a short notes (Any Four): **[20]**

- a) Renaissance concept
- b) Boston Tea party
- c) Reign of Terror in France
- d) The immediate cause of the First World War
- e) Mandate system
- f) Communism

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PC657

[6301]-58

S.Y.B.A.

HISTORY

DSE-2A : Glimpses of the Modern World - I
(CBCS 2019 Pattern) (Semester- III) (23172)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची 300 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) [15]

- अ) अमेरिकन राज्यक्रांतीची कारणे स्पष्ट करा.
- ब) धार्मिक सुधारणा चळवळीच्या कारणांची चर्चा करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची 300 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) [15]

- अ) पहिल्या महायुद्धाच्या कारणांचे वर्णन करा.
- ब) इटलीच्या एकीकरणात जोसेफ मझिनी आणि गॅरिबाल्डी यांचे योगदान सांगा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) धार्मिक सुधारणा चळवळीत मार्टिन ल्यूथरची भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) जपानमधील मेईजी क्रांतीचे महत्त्व सांगा.
- क) जर्मनीच्या एकीकरणात प्रिन्स बिस्मार्कच्या भूमिकेचे वर्णन करा.
- ड) राष्ट्रसंघाच्या अपयशाची कारणे स्पष्ट करा.

प्र.4) टीपा लिहा 100 शब्दात (कोणत्याही चार) [20]

- अ) प्रबोधन संकल्पना
- ब) बोस्टन टी पार्टी
- क) फ्रान्समधील दहशतीची राजवट
- ड) पहिल्या महायुद्धाचे तत्कालीन कारण
- इ) विश्वस्त पद्धती/मॅडेट सिस्टिम
- फ) साम्यवाद

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC658

[Total No. of Pages : 4

[6301]-59
S.Y.B.A.
HISTORY
DSE - 2A : History of East Asia
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester- III) (23173)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following question in 300 words. (any one) **[15]**

- a) Brief review of the achievements of Yuan-shih-kai.
- b) Write the causes of the Indo-China War of 1962.

Q2) Answer the following question in 300 words. (any one) **[15]**

- a) Explain the foreign policy of Japan during 1950 to 1992.
- b) Take the review of the reconstruction of Japan under General Mac-arthur.

Q3) Answer the following questions in 200 words.(Any two) **[20]**

- a) State the causes of Communist Revolution 1949.
- b) State the role of Dr. Sun-Yat-Sen in the history of China.
- c) Write the nature of 21 demands of Japan.
- d) Explain the Role of Japan in World War II.

P.T.O.

Q4) Short Notes. (any four)

[20]

- a) Philosophy of Dr. Sun-Yat-Sen
- b) Long March
- c) Communist Revolution of 1949
- d) Washington Conference
- e) Economic Development of Japan
- f) Russia- Japan War (1904-05)

* * *

Total No. of Questions : 4]

PC658

[6301]-59

S.Y.B.A.

HISTORY

DSE - 2A : History of East Asia
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester- III) (23173)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्र.1) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर द्या. (कोणताही एक)

[15]

- अ) युआन-शिह-काईच्या कामगिरीचा थोडक्यात आढावा घ्या.
- ब) 1962 च्या भारत-चीन युद्धाची कारणे लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर द्या. (कोणताही एक)

[15]

- अ) 1950 ते 1992 या काळात जपानचे परराष्ट्र धोरण स्पष्ट करा.
- ब) जनरल मॅक-आर्थरच्या नेतृत्वाखाली जपानच्या पुनर्रचनेचा आढावा घ्या.

प्र.3) खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) 1949 च्या कम्युनिस्ट क्रांतीची कारणे सांगा.
- ब) चीनच्या इतिहासात डॉ. सन-यात-सेन यांची भूमिका सांगा.
- क) जपानच्या 21 मागण्यांचे स्वरूप लिहा.
- ड) दुसऱ्या महायुद्धातील जपानची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.4) टिपा लिहा (कोणत्याही चार)

[20]

- अ) डॉ. सन-यात-सेन यांचे तत्त्वज्ञान
- ब) लाँग मार्च
- क) 1949 ची कम्युनिस्ट क्रांती
- ड) वॉशिंग्टन परिषद
- इ) जपानचा आर्थिक विकास
- फ) रशिया-जपान युद्ध (1904-05)

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC659

[Total No. of Pages : 4

[6301]-60

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

**DSE - 1A - GG 220 (A) : Population Geography - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester- III) (23202)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencil is allowed.*

Q1) Write answer to the following questions in 20 words each (Any Eight) [16]

- a) Give the definition of population Geography.
- b) After how many years is census conducted in India?
- c) Write full form NSS.
- d) In which year did the census in India started?
- e) What is mortality?
- f) What is dependancy ratio?
- g) State types of migration according to distance.
- h) Write any two physical factors affecting on population distribution.
- i) What is life expectancy?
- j) Write any two significances of study of population Geography.

P.T.O.

Q2) Write short note in about 50 words each (Any three) **[18]**

- a) Interdisciplinary nature of population geography.
- b) National Family Health Survey (NFHS).
- c) Migration
- d) Longevity

Q3) Write answer to the following questions in 150 words each (Any two). **[16]**

- a) Describe the importance of study of population geography.
- b) Explain the different methods of presenting population data.
- c) Write detail information of occupational structure of population.

Q4) Write answers to the following questions in 300 words (Any one). **[20]**

- a) Explain the nature and scope of population geography.
- b) Giving reasons for migration, write detailed information about different types of migration.

Total No. of Questions : 4]

PC659

[6301]-60

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

DSE - 1A - GG 220 (A) : Population Geography - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester- III) (23202)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गूण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 5) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) लोकसंख्या भूगोलाची व्याख्या द्या.
- ब) भारतात जनगणना किती वर्षांनी केली जाते?
- क) NSS चे पूर्ण रूप लिहा.
- ड) भारतात जनगणनेची सुरुवात प्रथम कोणत्या वर्षी झाली?
- इ) मर्त्यता म्हणजे काय?
- फ) अवलंबीता भार (dependancy ratio) म्हणजे काय?
- य) अंतरानुसार स्थलांतराचे प्रकार सांगा.
- र) लोकसंख्येच्या वितरणावर परिणाम करणारे कोणतेही दोन प्राकृतिक घटकांची नावे लिहा?
- ल) आयुर्मान (life expectancy) म्हणजे काय?
- व) लोकसंख्या भूगोलाच्या अभ्यासाचे दोन महत्त्व लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) लोकसंख्या भूगोलाचे आंतर विद्याशाखीय स्वरूप
- ब) राष्ट्रीय कुटुंब आरोग्य सर्वेक्षण
- क) स्थलांतर
- ड) दीर्घायुष्य

प्र.3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[16]

- अ) लोकसंख्या भूगोलाच्या अभ्यासाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) लोकसंख्या सामग्रीचे सादरीकरण करण्याच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा.
- क) लोकसंख्येच्या व्यावसायिक संरचनेची सविस्तर माहिती लिहा.

प्र.4) खालील प्रश्नांचे प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

[20]

- अ) लोकसंख्या भूगोलाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) स्थलांतराची कारणे सांगून स्थलांतराच्या विविध प्रकारांची सविस्तर माहिती लिहा.

[6301]-61

S.Y.B.A.

संगीत

DSE - 2A (22319) : राग संगीत गायन (S3)

(या संचातील राग संगीत गायन व तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही
एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (22319) (23212)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1) अ)** भातखंडे अथवा पलुस्कर लिपीमध्ये राग बागेश्रीच्या छोट्याख्यालाचे स्वरलेखन करा. [10]
ब) भीमपलासी रागाची माहिती लिहा. [5]
- प्र.2) अ)** चंद्रकंस रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहा. [10]
ब) एकताल अथवा त्रिताल पैकी कोणताही एक ताल संपूर्ण माहितीसह लिपीबद्ध करा. [5]
- प्र.3) अ)** टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) [8]
i) ठुमरी
ii) शब्दप्रधान संगीत
iii) आकाशवाणीचे संगीतासाठी
- ब)** थोडक्यात माहिती लिहा. (कोणतेही दोन) [12]
i) सुगमसंगीत शैली
ii) महाराष्ट्राचे लोकसंगीत
iii) संगीत आणि साहित्य योगदान
- प्र.4) अ)** चरित्र लिहा. (कोणतेही एक) [10]
i) श्रीमती बेगम अख्तर
ii) पं. भीमसेन जोशी
iii) पं. जितेंद्र अभिषेकी
- ब)** निबंध लिहा. (कोणताही एक) [10]
i) पार्श्वगायन
ii) संगीत व आधुनिक वैज्ञानिक उपकरणे
iii) पार्श्वसंगीत

* * *

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PC660

[6301]-61

S.Y.B.A.

संगीत

DSE - 2A (22319) : तबला (S3)

(या संचातील राग संगीत गायन व तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही
एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23212)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1) अ)** अजराडा घराण्याविषयी माहिती लिहा. [10]
ब) पं. पलुस्कर लिपीमध्ये ताल एकताल लिपिबद्ध करा. [5]
- प्र.2) अ)** कायदा या वादन प्रकाराविषयी सविस्तर माहिती लिहा. [10]
ब) ताल रूपक मध्ये एक तिहाई लिपिबद्ध करा. [5]
- प्र.3) अ)** व्याख्या लिहा. (कोणत्याही चार) [8]
i) पेशकार
ii) रेला
iii) रौ
iv) गत
v) परन
vi) आमद
ब) ताल निर्मितीचे सिद्धांत या विषयी सविस्तर लिहा. [12]
- प्र.4) अ)** जीवन चरित्र लिहा. (कोणतेही एक) [10]
i) उ. अहमदजान थिरकवा
ii) पं. सामता प्रसाद
ब) नगमा (लहरा) या विषयी लिहा. [10]

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC661

[Total No. of Pages : 4

[6301]-62
S.Y.B.A.
PSYCHOLOGY
DSE - 2A : Developmental Psychology
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester- III) (23222)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four) **[20]**

- a) Explain the concept of Ego defence mechanism.
- b) Explain the adjustment in Neonatal stage.
- c) Describe in brief types of birth.
- d) Explain the motor development in infancy.
- e) Explain the functions of brain hemispheres.
- f) Explain the importance of studying lifespan development.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two) **[20]**

- a) Discuss in detail psychoanalytic theory of development.
- b) Explain the importance of mother's diet & age in prenatal development stage.
- c) Discuss the principles of physical growth in infancy.
- d) Explain the emotional development in prechildhood.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 400 words each. (any one)

[20]

- a) Define development? Discuss in detail the stages of fetal stage.
- b) Discuss in detail various skills in prechildhood.

Q4) Write short notes (any two)

[10]

- a) Classical conditioning
- b) Ovary
- c) Visual perception in infancy
- d) Types of parenting

* * *

Total No. of Questions : 4]

PC661

[6301]-62

S.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

**DSE - 2A : Developmental Psychology
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester- III) (23222)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवतात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) अहम संरक्षण यंत्रणा संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) नवजात अवस्थेतील समायोजन संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) जन्माचे प्रकार थोडक्यात वर्णन करा.
- ड) शैशवावस्थेतील कारक विकास स्पष्ट करा.
- इ) मेंदु गोलार्धाचे कार्ये स्पष्ट करा.
- फ) जिवनकक्षा विकास अभ्यासाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) विकासाची मनोविश्लेषणात्मक सिद्धांतांची सविस्तर चर्चा करा.
- ब) जन्मपूर्व अवस्थेतील आईचे आहार आणि वय याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- क) शैशवावस्थेतील शारीरिक वाढीच्या तत्वांची चर्चा करा.
- ड) पूर्व बाल्यावस्थेतील भावनिक विकास स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची 400 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक)

[20]

- अ) विकासाची व्याख्या सांगा. गर्भावस्थेतील टप्प्यांची सविस्तर चर्चा करा.
- ब) पूर्वबाल्यावस्थेतील विविध कौशल्यांची सविस्तर चर्चा करा.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणतेही दोन)

[10]

- अ) अभिजात अभिसंधान
- ब) डिंबग्रंथी
- क) शैशवावस्थेतील दृष्टी संवेदन
- ड) पालकत्वाचे प्रकार

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC662

[Total No. of Pages : 4

[6301]-63

S.Y.B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DSE - 2A S -2 : Geopolitics

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester- III) (23272)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any three) **[3×5=15]**

- a) Explain the objectives of Geopolitics.
- b) Explain the Heartland Theory.
- c) State the meaning and concept of boundaries.
- d) What is the territorial sea?
- e) Explain geographical factors affecting the war.

Q2) Answer the following question in 300 words each (any one) **[1×15=15]**

- a) Explain in detail objectives of the maritime boundary.
- b) Explain in detail the purpose of the exclusive economic zone.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200 words each. (any two) **[2×10=20]**

- a) Explain the Geopolitical thought of A.T. Mahan.
- b) Explain the Maritime Boundaries.
- c) Explain the Geopolitical thoughts of S.B.Johns.
- d) Explain the elements of Geopolitics.

Q4) Write short notes write short notes (any four) **[4×5=20]**

- a) Sea
- b) Territory
- c) Importance of Defence
- d) Boundary
- e) Location
- f) Topography

Total No. of Questions : 4]

PC662

[6301]-63

S.Y.B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DSE - 2A S -2 : Geopolitics

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester- III) (23272)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन)

[3×5=15]

- अ) भुराजनीतीची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- ब) मर्मभूमी सिद्धांत स्पष्ट करा.
- क) सीमांचा अर्थ आणि संकल्पना सांगा.
- ड) प्रादेशिक समुद्र म्हणजे काय?
- इ) युद्धावर परिणाम करणारे भौगोलिक घटक स्पष्ट करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांचे उत्तर प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक)

[1×15=15]

- अ) सागरी सीमांची उद्दिष्टे सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) आर्थिक निर्बंध क्षेत्राचा हेतू सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[2×10=20]

- अ) ए.टी.महान यांचे भूराजनीती विषयक विचार स्पष्ट करा.
- ब) सागरी सीमा स्पष्ट करा.
- क) एस.बी. जॉन्स यांचे भूराजनीती विषयक विचार स्पष्ट करा.
- ड) भूराजनीतीचे घटक स्पष्ट करा.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[4×5=20]

- अ) समुद्र
- ब) प्रदेश
- क) संरक्षणाचे महत्त्व
- ड) सीमा
- इ) स्थान
- फ) स्थलाकृती

* * *

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PC663

[Total No. of Pages : 3

[6301]-64

S.Y.B.A.

ENGLISH

DSE - 2A : Appreciating Poetry

Text : Mirage : An Anthology of English Poetry

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23332) (Special Paper - II)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any FIVE of the following.

[10]

- a) Define Epic poetry. Give two examples of Epic.
- b) What is a Dramatic Monologue?
- c) Write the definition of Sonnet? Give an example.
- d) Explain the type of poem Elegy.
- e) What is symbol? Give an apt example.
- f) Define metaphor with an appropriate example.
- g) Elucidate the personification with an example.

Q2) Identify the figures of speech any FIVE of the following lines.

[10]

- a) Thine earth now springs, mine fadeth;
- b) Whether both Indias of spcie and mine
- c) Now is the time that face should form another
- d) Marks of weakness, marks of woe
- e) Thou foster-child of Silence and slow time
- f) From the earth thou springest
Like a cloud of fire.
- g) Busy old fool, unruly sun,

P.T.O.

Q3) Answer any TWO of the following.

[20]

- a) Analyse the significance of Philomela's transformation into a bird and its implications for the understanding of suffering, resilience, and the capacity for expression in the face of adversity with reference to the poem 'The Nightingale or Philomela'.
- b) Explore how Shakespeare grapples with the idea of mortality and the passing of time in 'Sonnet 3'.
- c) Discuss how 'The Sun Rising' by John Donne is a complex meditation on love, time, and the power of human connection.

Q4) Answer any TWO of the following.

[20]

- a) Elaborate how does William Blake has portrayed a bleak portrayal of the social and political landscape of his time in the poem 'London'.
- b) Analyse how Keats explores the tension between permanence and transience through the imagery of the urn in the poem 'Ode on a Grecian Urn'.
- c) Consider the significance of the Skylark's freedom and invisibility, as well as its contrast with the limitations of human existence with reference to the poem 'To a Skylark'.

Q5) Explain with reference to the context (any Two of following)

[10]

- a) O philomela fair, O take some gladness,
That here is juster cause of plaintful sadness:
Thine earth now springs, mine fadeth;
Thy thorn without, my thorn my heart invadeth

b) She's all states, and all princess, I,

Nothing else is.

Princes do but play us; comparted to this,

All honor's mimic, all wealth alchemy.

c) In every cry of every Man,

In every Infant's cry of fear

In every voice: in every ban,

The mind -forg'd manacles I hear:

d) Teach me half the gladness

That thy brain must know,

Such harmonious madness

From my lips would flow

The world should listen then, as I am listening now.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC664

[Total No. of Pages : 2

[6301]-65
S.Y.B.A.
MATHEMATICS
DSE - 2A - MS - 2 : Number Theory
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23342)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any FIVE of the following.

[10]

- a) If $a|b$, $b|c$ then prove that $a|c$.
- b) State Fermats Theorem.
- c) Find $[-3/2]$, $[3/2]$.
- d) Show that 3 is a quadratic residue modulo 3.
- e) Find the smallest integer x for $d(x) = 6$.
- f) Find G.C.D (30,2).
- g) Find the legendre symbol $\left(\frac{-1}{13}\right)$.

Q2) Attempt any FOUR of the following.

[20]

- a) If $(a, m) = 1$, $(b, m) = 1$ then prove that $(ab, m) = 1$.
- b) Find the highest power of 2 dividing 533.
- c) Let p be an odd prime and $(a, p) = 1$. Then prove that

$$\left(\frac{a}{p}\right) \equiv a^{\left(\frac{p-1}{2}\right)} \pmod{p}.$$

P.T.O.

- d) Apply Wilson's theorem to show that $18! + 1 \equiv 0 \pmod{19}$ and $18! + 1 \equiv 0 \pmod{23}$.
- e) Find all solutions of $57x \equiv 87 \pmod{105}$.
- f) For every positive integer n , prove that $\sigma(n) = \prod_{p^\alpha \parallel n} \left(\frac{p^{\alpha+1} - 1}{p - 1} \right)$.

Q3) Attempt any FOUR of the following.

[20]

- a) For integer a and b $(a,b) \mid [a,b] = |ab|$.
- b) Let m be a positive integer. Show that if $2^m - 1$ is a prime then m is a prime.
- c) Find solution of $x^2 + 1 \equiv 0 \pmod{5}$.
- d) Prove that 19 is not a divisor of $4n^2 + 4$ for any integer n .
- e) Exhibit a reduced residue system modulo 12.
- f) Evaluate $\left(\frac{-35}{97} \right)$.

Q4) Attempt any TWO of the following.

[20]

- a) Find all integers that satisfy simultaneously $x \equiv 2 \pmod{3}$, $x \equiv 3 \pmod{5}$, $x \equiv 5 \pmod{2}$.
- b) Find the greatest common divisor d of 2947 and 3997 and also find the integers x and y such that $d = 2947x + 3997y$.
- c) Let a , b and $m > 0$ be given integers Put $g = (a, m)$. Prove that the congruence $ax \equiv b \pmod{m}$ has a solution if and only if $g \mid b$.
- d) If Q is odd and $Q > 0$, then prove that $\left(\frac{-1}{Q} \right) = (-1)^{(Q-1)/2}$.

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC665

[Total No. of Pages : 4

[6301]-66

S.Y.B.A.

SOCIOLOGY

DSE -2A : SOCIETY IN INDIA : UNDERSTANDING ISSUES

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester- III) (23372)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write short notes (Any three).

[15]

- a) Concept of social problems
- b) Caste Inequality
- c) Domestic violence
- d) Gender Inequality
- e) Religious minorities

Q2) Answer the following questions in the 50 words each (Any three)

[15]

- a) Write the characteristics of social problem.
- b) Explain the structural functional approach.
- c) Write the concept of sexselective abortion.
- d) Write the concept of human trafficking.
- e) Explain the concept of Religious fundamentalism.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200 words (Any Two)

[20]

- a) Write the conflict approach.
- b) Explain the causes of Domestic violence.
- c) Write the consequences of social problems.
- d) Explain the Nature of religious minorities.

Q4) Answer the following questions in the 300 words (Any one)

[20]

- a) Describe the meaning and type of caste of inequality.
- b) Explain the meaning and Type of Gender Inequality.

Total No. of Questions : 4]

PC665

[6301]-66

S.Y.B.A.

SOCIOLOGY

DSE -2A: SOCIETY IN INDIA: UNDERSTANDING ISSUES
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester- III) (23372)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन टिपा लिहा.

[15]

- अ) सामाजिक समस्येची संकल्पना
- ब) जातीय विषमता
- क) कौटुंबिक हिंसाचार
- ड) लिंगभाव असमानता
- इ) धार्मिक अल्पसंख्याक

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा.

[15]

- अ) सामाजिक समस्येची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ब) संरचनात्मक कार्यवादी दृष्टीकोण स्पष्ट करा.
- क) स्त्रीभ्रूण हत्येची संकल्पना लिहा.
- ड) मानव तस्करी ही संकल्पना लिहा.
- इ) धार्मिक मूलतत्त्ववाद संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) संघर्षात्मक दृष्टीकोण लिहा.
- ब) कौटुंबिक हिंसाचाराची कारणे लिहा.
- क) सामाजिक समस्येचे परिणाम स्पष्ट करा.
- ड) धार्मिक अल्पसंख्याकाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) जातीय विषमतेचा अर्थ सांगून प्रकारांची चर्चा करा.
- ब) लिंगभाव विषमतेचा अर्थ व प्रकार स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC666

[Total No. of Pages : 4

[6301]-67

S.Y.B.A.

PHILOSOPHY

**DSE - 2A : Ancient Greek and Medieval Philosophy
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester- III) (23422) (Special-II)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any three of the following questions in 100 words each. **[15]**

- a) Explain the Sophist statement 'Man is the measurement of all things'.
- b) Briefly discuss the philosophical problems of Socrates.
- c) Briefly describe the characteristics of Plato's Ideas.
- d) Briefly explain the philosophy of John Scouts.
- e) Briefly explain Aristotel's Eudemonia.

Q2) Answer any two of the following questions in 200 words each. **[20]**

- a) Discuss in detail Plato's statement 'Knowledge is virtue'.
- b) Explain Aristotel's concept of 'Matter' and 'Form' in detail.
- c) Interpret Plotinus view of the human soul and emancipation.
- d) Elaborate John Duns Scouts views on faith and knowledge.

P.T.O.

Q3) Write short notes in 100 words each (Any three)

[15]

- a) Dialogue method - Socrates
- b) Sophist
- c) Metaphysics - Aristotle
- d) Theology-John Scotus
- e) Epistemology - Sophist

Q4) Answer any one of the following question in 400 words each.

[20]

- a) Explain Aristotle's concept of causation in detail.
- b) Explain in detail Plotinus thought about God.

Total No. of Questions : 4]

PC666

[6301]-67

S.Y.B.A.

PHILOSOPHY

DSE - 2A : Ancient Greek and Medieval Philosophy
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester- III) (23422) (Special-II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.
-

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा.

[15]

- अ) 'मानव हाच सर्व वस्तूंचा मापदंड आहे' हे सोफिस्ट विधान स्पष्ट करा.
- ब) सॉक्रेटिसच्या तत्त्वज्ञान विषयक समस्येचे थोडक्यात विवेचन करा.
- क) प्लेटोच्या आयडीयाजची वैशिष्ट्ये थोडक्यात सांगा.
- ड) जॉन स्कॉटसच्या तत्त्वज्ञानाचे थोडक्यात विवेचन करा.
- इ) अरिस्टॉटलचा आत्मकल्याणवाद थोडक्यात विशद करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) प्लेटोच्या 'ज्ञान म्हणजे सदगुण' या विधानाची सविस्तर चर्चा करा.
- ब) अरिस्टॉटलची 'द्रव्य' आणि 'आकार' संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.
- क) प्लॉटिनसच्या मानवी आत्मा आणि मुक्ती विचाराचे विवेचन करा.
- ड) जॉन डंस स्कॉटसचे 'श्रद्धा आणि ज्ञान' विषयक विचार विशद करा.

प्र.3) टिपा लिहा प्रत्येकी 100 शब्दात. (कोणत्याही तीन)

[15]

- अ) संभाषण पद्धती – सॉक्रेटिस
- ब) सोफिस्ट
- क) सत्ताशास्त्र – अरिस्टॉटल
- ड) ईश्वरशास्त्र – जॉन स्कॉटस
- इ) ज्ञान मिमांसाशास्त्र सोफिस्ट

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) अरिस्टॉटलची कारण संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) प्लॉटिनसच्या ईश्वर विषयक विचारांचे सविस्तर विवेचन करा.

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC667

[Total No. of Pages : 4

[6301]-68

S.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE - 2A : Development Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester- III) (23442)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions write 20 words each (any eight) **[16]**

- a) Explain the meaning of Development Administration.
- b) Write down any two, objectives of development Administration.
- c) In which book Rigg's Presents the Ecological approach.
- d) When was the information technology act passed?
- e) What is E - Governance?
- f) Write down any two functions of development administration.
- g) What is public private partnership?
- h) State any two Advantages of E-Governance.
- i) Under which scheme did the government of Madhya Pradesh benefits the rural people by connecting internet and computer to the grampanchayat.
- j) State two reasons for the failure of Development Administration.

P.T.O.

Q2) Attempt any four questions. (50 words)

[16]

- a) Explain the importance of development Administration.
- b) Nature of development Administration.
- c) Benifits of E-Governance.
- d) State of advantages of public-private partnership.
- e) The difference between development Administration and Traditional public administration.
- f) State of characteristics of development Administrations.

Q3) Attempt any three questions (100 words)

[18]

- a) Explain the scope development administration.
- b) State the types of public private partnership.
- c) Explain the objectives of E-Governance.
- d) Explain the Environmental approach to the study to development administration.

Q4) Attempt any two questions (200 words)

[20]

- a) Discuss Rigg's model of development administration.
- b) Explain to Ecological approach to the study of development administration.
- c) Explain the importance of e-Governance by giving it definition.

Total No. of Questions : 4]

PC667

[6301]-68

S.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

**DSE - 2A : Development Administration
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester- III) (23442)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविने आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.
 - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) विकास प्रशासनाचा अर्थ सांगा.
- ब) विकास प्रशासनाची दोन उद्दीष्टे लिहा.
- क) रिजने वातावरणात्मक दृष्टिकोन कोणत्या पुस्तकात मांडला?
- ड) भारतात माहिती तंत्रज्ञान विषयक कायदा कधी करण्यात आला?
- इ) ई-प्रशासन म्हणजे काय?
- फ) विकास प्रशासनाची कोणतीही दोन कार्ये लिहा?
- य) सार्वजनिक खाजगी भागिदारी म्हणजे काय?
- र) भारतात ई-शासनाची कोणतेही दोन फायदे लिहा?
- ल) मध्यप्रदेश शासनाने कोणत्या योजनेने ग्रामिण लोकांना इंटरनेट व संगणकाशी जोडून ग्रामपंचायत फायदा मिळवून दिला.
- व) विकास प्रशासनाच्या अपयशाची दोन कारणे लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार)

[16]

- अ) विकास प्रशासनाचे महत्त्व
- ब) विकास प्रशासनाचे स्वरूप
- क) ई-शासनाचे फायदे
- ड) सार्वजनिक - खाजगी भागीदारीचे फायदे सांगा.
- इ) विकास प्रशासन व पारंपारिक प्रशासन यातील फरक
- फ) विकास प्रशासनाची वैशिष्ट्ये सांगा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) विकास प्रशासनाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) सार्वजनिक - खाजगी भागीदारीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- क) ई-शासनाची उद्दीष्टे स्पष्ट करा.
- ड) विकास प्रशासनातील पर्यावरणात्मक दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) विकास प्रशासनातील रिगजच्या प्रारूपावर चर्चा करा.
- ब) विकास प्रशासनातील वातावरणात्मक दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- क) ई-प्रशासनाची व्याख्या सांगून महत्त्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC668

[Total No. of Pages : 1

[6301]-69

S.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

CC-1C- G-2 : भाषिक कौशल्यविकास आणि आधुनिक

मराठी साहित्यप्रकार : कादंबरी

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23023)

वेळ : 2½ तास/

/ एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा.

[15]

- अ) संगणकीय टंकलेखनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) फोनेटिक कीबोर्डचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- क) कादंबरीचे स्वरूप विशद करा.
- ड) 'लेखकाची जीवनदृष्टी' यावर तुमचे मत लिहा.
- इ) कादंबरीची निवेदन पद्धत कशी असते ते लिहा?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) कळफलक म्हणजे काय ते सांगून देवनागरी कळफलकाविषयी माहिती लिहा.
- ब) संगणक आणि मोबाईलवर युनिकोडचा वापर करून मराठी मुद्रण कसे करावे? सविस्तर लिहा.
- क) कादंबरी साहित्यप्रकाराची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) 'रारंग हांग' या कादंबरीतील व्यक्तिचित्रणांचा परामर्श घ्या.
- ब) 'रारंग हांग' कादंबरीचा उद्देश स्पष्ट करा.
- क) 'रारंग हांग' मधील लेफ्टनंट विश्वनाथ यांचा परिचय करून द्या.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा.

[15]

- अ) 'रारंग हांग' मधील कथानक थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ब) 'रारंग हांग' च्या भाषाशैलीचे विशेष स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC669

[Total No. of Pages : 1

[6301]-70

S.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

CC-2C : व्यावहारिक व उपयोजित मराठी - भाग - 3
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23024)

वेळ : 2½ तास/

/ एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) माहितीपत्रकाचे लेखन कसे करावे?
- ब) परिपत्रकाचे स्वरूप थोडक्यात स्पष्ट करा.
- क) ट्विटर या नवमाध्यमावर ट्विट कशी पाठविली जाते?
- ड) चित्रफिती / यू ट्यूब या नवमाध्यमाचे जीवन व्यवहारातील महत्त्व थोडक्यात लिहा.
- इ) अर्ज लिहिताना कोणती काळजी घेतली पाहिजे?
- फ) जाहिरातीचा हेतू स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) भाषा व्यवहारातील परिभाषेची आवश्यकता स्पष्ट करा.
- ब) शब्दकोशाचे विविध प्रकार सांगा.
- क) व्यवहारभाषा आणि कार्यालयीन भाषा यातील फरक लिहा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) महाराष्ट्र शासनाच्या कृषी विभागामार्फत “शेतकरी जनता अपघात विमा योजना” या विषयाचे माहितीपत्रक तयार करा.
- ब) महाराष्ट्र शासनाच्या आरोग्य विभागा अंतर्गत साथीच्या रोगांबाबत घ्यावयाची काळजी याबद्दल “साथीचे रोग आणि आरोग्य” या विषयावर मार्गदर्शन शिबिराचे सूचना पत्रक तयार करा.
- क) स्टेट बँक ऑफ इंडिया या बँकेत शाखाधिकारी पदासाठी स्वपरिचय / बायोडाटा लिहा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) ट्विटरची उपयुक्तता सांगून ट्विटरची वैशिष्ट्ये सविस्तर लिहा.
- ब) जाहिरातीचे मसूदालेखन करताना जाहिरातीच्या लेखकाला कोणती पथ्य पाळावी लागतात?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC670

[6301]-71

[Total No. of Pages :3

S.Y.B.A.

FRENCH

CC-1C : General French

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester- III) (23033)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q.1] A) Lisez le texte suivant et répondez aux questions ci-dessous : (10)

Un phénomène de société : les familles recomposées

76% des Français considèrent que « les familles recomposées » sont des familles comme les autres. 1,6 million d'enfants vivent avec.....

... un monsieur qui n'est pas leur papa ou une dame qui n'est pas leur maman. C'est ce qu'on appelle une famille recomposée, c'est-à-dire une famille avec des enfants d'une union antérieure des parents. Dans ces nouvelles tribus, les beaux (parents) et les demi (frères ou sœurs) cohabitent avec plus ou moins de facilité. En France, dans les années 1950, on compte 430000 unions par an pour une population de 40 millions d'habitants. Un demi-siècle plus tard, il y a 280000 mariages par an, pour une population de 60 millions d'habitants. Un quart de ces unions sont des remariages. Plus d'un couple sur trois se sépare, un sur deux dans les grandes villes (contre un divorce pour dix couples en 1965). Parallèlement, on compte environ 5 millions de couples non mariés (contre 310000 en 1962), plus d'un million de familles mono-parentales et 660000 familles recomposées.

Une évolution historique !

Source : www.casediscute.com INSEE.

Questions :

1. Quel est le regard de la plupart des Français sur la famille recomposée ? (1)
2. Qu'est – ce que la famille recomposée ? (2)
3. Explique le commentaire : une évolution historique ! (2)
4. Selon le texte, le nombre de mariage qui dure plus longtemps, est – ce qu'il augmente au fil des ans ? (1)
5. Complétez la phrase avec le mot du texte : (4)
 - I. Le père qui n'est pas biologiquement lié aux enfants, il est _____.
 - II. Quand on vit ensemble, c'est une _____.
 - III. Le frère ou la sœur du père non biologique en cas de la famille recomposée, c'est _____.
 - IV. Celui qui est célibataire, il est _____.

B) Lisez l'annonce et répondez aux questions ci-dessous : (05)

Roland Kalmes
P-DG de la société SICA
Vous invite à l'apéritif-buffet
Organisé à l'occasion du départ à la retraite
De madame Madeleine Vermeil
Vendredi 10 octobre, à 17 h
Salle du Conseil

P.T.O.

Questions :

1. Qui invite à la soirée ? (1)
2. Qu'est – ce qu'il y a dans la soirée ? (1)
3. Pourquoi la soirée, est – elle organisée ? (1)
4. Quand la soirée, est – elle organisée ? (1)
5. Où la soirée, est – elle organisée ? (1)

Q.2] Production écrite: [15]

A. Écrivez une composition en 60-80 mots : (10)

Ma famille : dans le monde moderne

OU

Ma fête favorite

B. Écrivez une recette d'un plat régional. (5)

Q.3] Le Vocabulaire et la Grammaire : [20]

A. Donnez le synonyme (2)

1. Noce
2. Jeu

B. Formez l'adverbe des adjectifs : (4)

1. Avide
2. Régulier
3. Constant
4. Précis

C. Complétez les phrases suivantes avec les mots convenables : (4)

1. Quand on ne se marie pas, on est _____.
2. L'anniversaire est une fête _____.
3. _____ est un célèbre gâteau de Noël.
4. Pour améliorer la performance dans les tournois, les joueurs _____ (se promener / s'entraîner)

D. Complétez les phrases suivantes avec les verbes aux formes convenables : (6)

1. _____ (pouvoir) - je poser une question ?
2. Il _____ (falloir) célébrer avec la pompe.
3. Il _____ (valoir) la peine d'aller là-bas !
4. Nous _____ (pouvoir) pratiquer ce sport grâce au beau temps.
5. _____ (vouloir) - tu manger du gâteau ?
6. Les joueurs _____ (devoir) se reposer avant le match.

E. Complétez les phrases suivantes avec les adverbes convenables : (4)

1. Sophie assiste _____ au cours à cause de son travail.
2. Jean va au cinéma une fois par semaine. Il va _____ au cinéma.
3. Cent mille personnes achètent ce modèle de portable. Alors, ils préfèrent _____ ce modèle.
4. Veux – tu manger cela ? Non, j'en ai mangé déjà _____.

Q.4] La Grammaire :

A. Remplacez les mots soulignés par les pronoms convenables : (6)

1. Je connais mon ami : Yves.
2. Elle offre le café à son frère.
3. Je pense souvent à ma sœur.
4. Veux – tu des fruits ? Non je _____.
5. Les enfants peuvent lire correctement les phrases.
6. Ajoutez encore de la farine.

B. Conjuguez les verbes aux temps indiqués : (10)

1. Nous _____ (fêter – au futur simple) l'anniversaire de mon grand-père le mois prochain.
2. Je _____ (aller au passé composé) au stade tôt, mais il y a beaucoup de monde.
3. Jean _____ (lire au passé composé) ce roman.
4. Elles _____ (atteindre – au futur proche) leur but.
5. Olivier et toi _____ (faire – au futur simple) le cadeau d'un bon parfum à Joseph.
6. Soudain, elle _____ (arrêter au passé composé) au milieu de la rue.
7. Nikhil et Hema _____ (se marier - au passé composé) il y a deux ans.
8. Tu _____ (savoir - au futur simple) qu'il y a de bons résultats.
9. Je _____ (participer – au futur proche) au concours.
10. Elle _____ (s'habiller – au passé composé) tout de suite.

C. Mettez les phrases suivantes à l'impératif : (4)

Ex. Nous n'avons pas la peur. : N'ayons pas la peur !

1. Tu parles un peu fort.
2. Nous jouons au foot.
3. Tu es calme.
4. Vous ne tournez pas à gauche.

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PC-5006

[Total No. of Pages : 3

[6301]-72

S.Y. B.A.

GERMAN

**CC-1C GG3 : German General - 3
(2019 Pattern) (CBCS) (23043) (Semester - III)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

I. Übersetzen Sie!

[16]

A. Übersetzen Sie ins Englische!

[8]

Unsere Stadt ist nicht besonders groß, aber sie ist 700 Jahre alt und ist sehr schön. Der Marktplatz, die Kirche und das Rathaus gefallen den Besuchern sehr. Seit 1647 hat die Stadt eine Universität. Sie ist sehr berühmt. Viele kommen hier aus dem Ausland, aus Afrika zum Beispiel. Ein richtiger Studiumsort!! Natürlich haben wir viele Restaurants, Kinos, Geschäfte usw. Das Nachtleben gibt es auch. So ist das Leben hier: interessant und bunt. Leider hat aber die Stadt nicht genug Zimmer für alle Studenten.

B. Übersetzen Sie ins Deutsche! (nur 4)

[8]

1. The students are looking forward to the holiday.
2. My mother's boss is very kind.
3. I have no time to do my homework.
4. The winters of Germany are colder than Italy.
5. Mrs. Anderson would like to buy a new party dress.
6. She uses the phone to click photos.
7. You must shave today.

II. Beantworten Sie die Fragen! (nur 6)

[12]

1. Wozu benutzt man einen Trockner?
2. Es ist sehr heiß. Wozu haben Sie keine Lust?
3. Was ist die Überraschung am Ende der Kurzgeschichte „Das Idealpaar“?
4. Welche Probleme kann man mit einer Wohnung haben?
5. Worüber diskutieren Sie mit Ihren Eltern?
6. Wie finden Sie das Schulsystem in Deutschland?
7. Welche Pläne für die Zukunft hatten Sie in Ihrer Schulzeit?
8. Sie haben ein berufliches Meeting. Was tragen Sie?
9. Welcher Beruf gefällt Ihnen am besten? Warum?

P.T.O.

III. Lesen Sie den folgenden Text und beantworten Sie die Fragen! [10]

Ich bin zu Gast auf dem Bauernhof, bei Familie Renken in der Nähe von Oldenburg. Es ist halb achts abends. Wir sitzen um den Tisch, alle Aufgaben für heute fertig- endlich Feierabend!! „Wie war denn der Arbeitstag?“, frage ich. „Lang, wie immer“, antwortet Gerd Renken, der Bauer. Das Leben auf dem Bauernhof ist heute nicht mehr so anstrengend wie vor dreißig Jahren. Fast alles kann man heute mit Maschinen machen. Doch immer noch beginnt der Tag früh morgens für einen Landwirt, auch samstags und sonntags.

Beim Kaffee quatschen wir einbisschen. Ich lerne die Familie Renken besser kennen. Frau Renken erzählt: „Wir haben drei Kinder: Wibke (12) und Imke (15) gehen noch zur Schule. Erno, der Sohn ist 22 und studiert Jura (Law) in Münster. Er will Rechtsanwalt werden. Ich habe verstanden, dass die Kinder aber keine Lust haben, später Landwirte zu werden. Sie haben andere Träume. Ein einfaches Leben auf dem Land wollen sie nicht.“ Die Eltern sind damit einverstanden (to agree to something).

A. Beantworten Sie die Fragen! [6]

1. Was sind Herr und Frau Renken von Beruf? [1]
2. Wie viele Tage arbeiten sie? [1]
3. Warum ist das Leben auf dem Bauernhof jetzt nicht mehr so anstrengend wie früher? [2]
4. Womit sind die Eltern einverstanden? [2]

B. Richtig oder Falsch! [2]

1. Familie Renken wohnt in der Stadt.
2. Erno wohnt jetzt nicht mehr bei den Eltern.
3. Moderne Technologie hat die Arbeit auf dem Bauernhof einfacher gemacht.
4. Herr und Frau Renken haben kein Problem damit, dass die Kinder andere Berufe haben wollen.

C. Suchen Sie aus dem Text: [2]

1. Ich bin sehr müde, denn ich muss jeden Tag 10 Stunden arbeiten. Meine Arbeit ist sehr _____.
2. spät x _____

IV. Grammatik! [16]

A. Verbinden Sie die Sätze mit zu, um...zu, damit, wenn, dass! (nur 4) [4]

1. Der Fernseher funktioniert heute. Der alte Mann hofft.
2. Jeden Tag zwei Liter Wasser trinken. Er vergisst das sehr oft.
3. Die Köchin braucht frisches Gemüse. Sie möchte einen Gartensalat machen.
4. Ihr möchtet schwimmen. Kauft bitte einen Badeanzug.
5. Sie macht das Fenster zu. Die kalte Luft kommt nicht rein.

B. Ergänzen Sie die Komparativ und Superlativ Formen! (nur 4) [4]

1. Das Schulgebäude ist _____ als das Kaufhaus. (hoch)
2. In meiner Familie ist mein Bruder _____. (stark)
3. Meine Haare waren _____ in der Kindheit. Heute sind sie kürzer. (lang)
4. Maria ist 1,6 Meter. Ihr Sohn ist 1,8 Meter groß. Ihr Mann ist _____. (groß)
5. Heute ist es _____ als gestern. (warm)

C. Ergänzen Sie die richtigen Präpositionen und einen passenden Artikel! (nur 4) [4]

(an, über, über, auf, an, um, in)

1. Die Tischler diskutieren _____ Kundin über den neuen Esstisch.
2. Möchtest du _____ Tanzkurs teilnehmen?
3. Ich muss mich noch _____ Deutschprüfung vorbereiten.
4. Chris bewirbt sich _____ Stelle als Mechatroniker.
5. Die Besucher beschwerten sich _____ schmutzigen Zimmer.

D. Ergänzen Sie die Endungen! (nur 4 Sätze) [4]

1. Das jung _____ Mädchen möchte den braun _____ Teddybär kaufen. (e, en)
2. Das klein _____ Kind spielt mit der schwarz _____ Katze. (en, e)
3. Der schön _____ Garten mit dem groß _____ Apfelbaum gehört meinem Großvater. (en, e)
4. Ich habe einen interessant _____ Beruf. Ich treffe jeden Tag fremd _____ Menschen. (en, e)
5. Mit groß _____ Interesse schreibe ich Ihnen über meine letzt _____ Reise. (e, en)

V. Wortschatz! [6]

A. Schreiben Sie Reimwörter! [2]

1. Socken - _____ 2. nass - _____

B. Wie heißt das Wort? [2]

1. Papier an die Wand eines Zimmers kleben, damit es schön aussieht: _____.
2. Die Abschlussprüfung vom Gymnasium: _____.

C. Gegenteile: [2]

1. Zusage x _____ 2. anfangen x _____

VI. Schreiben Sie einen Dialog! [10]

Zwei Freunde diskutieren über ihre Familien.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PC671

[Total No. of Pages :2

[6301]-73

S.Y.B.A.

URDU

CC-1C : Prose & Poetry Text

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-III) (23073)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

ہدایات : تمام سوالات کے جوابات مطلوب ہیں۔
بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[12] سوال نمبر ۱۔ اردو نظم نگاری کی نشوونما کا جائزہ لیجئے۔

یا
نظم کے معنی و مفہوم بیان کرتے ہوئے نظم کے فن پر روشنی ڈالئے۔

[12] سوال نمبر ۲۔ نظیر اکبر آبادی کی حیات اور ادبی کارناموں پر سیر حاصل گفتگو کیجئے۔

یا
نظیر اکبر آبادی کی شاعری کی نمایاں خصوصیات بیان کیجئے۔

[12] سوال نمبر ۳۔ سرسید احمد خان کی نثری خدمات کا جائزہ لیجئے۔

یا
سرسید احمد خان کے اسلوب نگارش پر اظہار خیال کیجئے۔

[10] سوال نمبر ۴۔ الف) کسی ایک نظم کا مرکزی خیال بیان کرتے ہوئے تشریح کیجئے۔

(۱) مفلسی

(۲) آدمی نامہ

(۳) شہر آشوب

P.T.O.

[10]

سوال نمبر ۴۔ ب) کسی ایک مضمون کا خلاصہ لکھئے۔

(۱) رشک و حسد

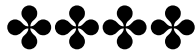
(۲) امید کی خوشی

(۳) بحث و تکرار

[14]

سوال نمبر ۵۔ کوئی سات اشعار کی تشریح بحوالہ متن کیجئے۔

(۱) جب مفلسی ہوئی، تو شرافت کہاں رہی	وہ قدر ذات کی، وہ نجابت کہاں رہی
(۲) روٹی نہ پیٹ میں ہو، تو پھر کچھ جتن نہ ہو	میلے کی سیر، خواہشِ باغ و چمن نہ ہو
(۳) پھرتے ہیں نوکری کو جو بن کر رسال دار	گھوڑے کی ہے لگام، نہ اونٹوں کی ہے مہار
(۴) کاندھے پہ تیغ دھرتے ہیں کوڑی کے واسطے	آپس میں خون کرتے ہیں کوڑی کے واسطے
(۵) جب آدمی کے پیٹ میں آتی ہیں روٹیاں	پھولی نہیں بدن میں سما تی ہیں روٹیاں
(۶) مفلس کی کچھ نظر نہیں رہتی آن پر	دیتا ہے اپنی جان وہ ایک ایک نان پر
(۷) فرعون نے کیا تھا جو دعویٰ خدائی کا	شدا د بھی بہشت بنا کر ہوا خدا
(۸) جتنے سپاہی یاں تھے، نہ جانے کدھر گئے	دکھن کے تیئں نکل گئے، یا پیش تر گئے
(۹) زردار، بے نوا ہے، سو ہے وہ بھی آدمی	نعمت جو کھا رہا ہے، سو ہے وہ بھی آدمی
(۱۰) دنیا میں اب قدیم سے ہے زر کا بندوبست	اور بے زر میں گھر کا نہ باہر کا بندوبست

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PC672

[Total No. of Pages : 1

[6301]-74

S.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

SEC -2A : प्रकाशन व्यवहार आणि संपादन
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23025)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) अ) प्रकाशनाचा इतिहास सांगून भारतातील प्रकाशन व्यवसायाची वाटचाल स्पष्ट करा. [10]

किंवा

- ब) ग्रंथ प्रकाशनामधील कॉपीराईट कायद्याचे महत्त्व विशद करा.

प्र.2) अ) ग्रंथसंपादकासाठी आवश्यक गुण कोणते? ते सविस्तर लिहा. [10]

किंवा

- ब) 'मुखपृष्ठ एक कला' असे का म्हटले जाते?

प्र.3) अ) मुद्रितशोधन म्हणजे काय ते सांगून मुद्रितशोधनाचे महत्त्व स्पष्ट करा. [5]

किंवा

- ब) मराठी भाषेतील विरामचिन्हांचा परिचय करून द्या.

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

PC673

[Total No. of Pages : 1

[6301]-75

S.Y.B.A.

URDU

SEC-2A : Enhancement of Reading and Writing Skills
(2019 Pattern) (Semester-III) (CBCS) (23074)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

ہدایات : تمام سوالات لازمی ہیں۔
بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[15] سوال نمبر ۱۔ ترجمہ کی اہمیت بتاتے ہوئے اس کے اصول پر تفصیلی نوٹ لکھئے۔

یا

اردو میں صحافت کے آغاز و ارتقاء پر روشنی ڈالئے۔

[10] سوال نمبر ۲۔ خبروں کی مختلف اقسام بیان کیجئے۔

یا

مندرجہ ذیل انگریزی پیرا گراف کا صاف و سلیس اردو میں ترجمہ کیجئے۔

The man keeps his fate in his own hands. He can make it good or bad. Man can attain a high place in life by dint of hard work. Some time he fails in some effort but success and failure go side by side in life. Success makes us happy where as failure teaches us a lesson. We should work hard. Almighty does reward hard work.

[6301]-76

S.Y.B.A.

HINDI (हिन्दी)

SEC - 2A : अनुवाद, स्वरूप एवं व्यवहार
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23096)

समय : 2 घंटे]

[पूर्णांक : 25

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[10]

- अ) अनुवाद का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।
- ब) अनुवादक के गुणों का विवेचन कीजिए।
- क) अनुवाद का महत्त्व विशद कीजिए।
- ड) “कोई भी अनुवाद अपूर्ण ही होता है।” कथन की समीक्षा कीजिए।

प्र.2) अ) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच मराठी वाक्यों का हिंदी में अनुवाद कीजिए।

[5]

- i) तुम्हाला भेटून बरे वाटले.
- ii) भिंतीलाही कान असतात.
- iii) गाढवाला गुळाची चव काय!
- iv) आपल्या कामावर लक्ष द्या.
- v) स्वतः वर विश्वास ठेवा.
- vi) मला खेळायला खूप आवडते.
- vii) मी तुम्हाला कुठेतरी पाहिलय.

ब) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच अंग्रेजी वाक्यों का हिंदी में अनुवाद कीजिए।

[5]

- i) I am very busy today.
- ii) He is a good boy.
- iii) I can do it.
- iv) I am proud of you.
- v) Today i am very happy.
- vi) This is my decision.
- vii) He is a soldier.

प्र.3) निम्नलिखित मराठी अथवा अंग्रेजी परिच्छेद का हिंदी में अनुवाद कीजिए :

[5]

15 ऑगस्ट हा भारताच्या आधुनिक इतिहासातील सुवर्ण दिवस आहे. या दिवशी इंग्रजांनी आपली भारतीय भूमी सोडली आणि आपण स्वतंत्र झालो. स्वातंत्र्यासाठी लढणाऱ्यांनी केलेल्या कष्टांचे आणि बलिदानाचे फळ आपल्याला मिळाले आहे. या दिवशी आम्ही त्यांना आदरांजली अर्पण करतो आणि त्यांच्याकडून आपल्या मातृभूमीच्या रक्षणासाठी मरण्याची अमर प्रेरणा घेतो. आता या स्वातंत्र्याचे रक्षण करणे हे प्रत्येक भारतीयांचे कर्तव्य आहे.

अथवा

15th August is the golden day in the modern history of India. On this day the British left our Indian land and we became independent, The memorable suffering and sacrifices of the brave fighters for freedom have borne this fruit. Today, we salute them with reverence and have the inspiration to sacrifice ourselves for the sake of our motherland. Now it is the duty of every Indian to protect this freedom.

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

PC675

[Total No. of Pages : 1

[6301]-77

S.Y.B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

SEC-2A : Sanskrit Phonetics

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23114)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

All questions are compulsory.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

Figures to the right indicate full marks.

Q1) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर द्या.

[15]

Write an essay type answer to any one of the following.

- i) संस्कृत भाषेतील वर्णोत्पत्ती विषयक बाबी स्पष्ट करून, वर्णांचे उच्चारण या विषयावर निबंध लिहा.
Explain how वर्ण are originated in the Sanskrit language and write an essay on pronunciation of वर्ण.
- ii) संस्कृत भाषेतील विसर्ग आणि अनुस्वार यांच्या उच्चारणाचे विशेष स्पष्ट करा.
Explain peculiar features of utterances of विसर्ग and अनुस्वार in the Sanskrit Language.

Q2) A) कोणतीही एक टीप लिहा.

[5]

Write any one note of the following :

- i) सन्धिनाम् उच्चारणविशेषः।
- ii) याज्ञवल्क्यशिक्षा।

B) उचितानि युग्मानि विचिनुत (कान्यपि पञ्च)

[5]

अ	ब
a) वेदपुरुषस्य घ्राणम्	i) पाणिनीया शिक्षा
b) अथ शीक्षां व्याख्यास्यामः	ii) कल्पसूत्रम्
c) त्रिषष्टी वर्णाः	iii) शिक्षा
d) य् इति	iv) क्ष
e) संयुक्तवर्णः	v) तैत्तिरीयोपनिषद्
f) गङ्गार्पणम्	vi) अन्तःस्थः
	vii) सवर्णदीर्घसन्धिः

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PC676

[6301]-78

S.Y.B.A.

ECONOMICS

SEC-2A : Basic Concept of Research Methodology-I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23154)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one question from the following. **[10]**

- a) Explain the types of research design.
- b) Explain the source of secondary data.

Q2) Attempt any one question from the following. **[10]**

- a) Explain the importance of Economic Research.
- b) What is Hypothesis? State the importance of Hypothesis.

Q3) Write Short note. (any one) **[5]**

- a) Research Design.
- b) Primary Data.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PC676

[6301]-78

S.Y.B.A.

ECONOMICS

**SEC-2A : Basic Concept of Research Methodology-I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23154)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

[एकूण गुण : 25]

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[10]

- अ) संशोधन आराखड्याचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) दुय्यम माहिती मिळवण्याची साधने स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[10]

- अ) अर्थशास्त्रीय संशोधनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) गृहितक म्हणजे काय? गृहितकाचे महत्त्व सांगा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणतेही एक)

[5]

- अ) संशोधन आराखडा
- ब) प्राथमिक तथ्य

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PC677

[Total No. of Pages : 2

[6301]-79

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE /PUBLIC ADMINISTRATION

SEC-2A : Basics of Indian Constitution

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23165/23444)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one question 200 words. [10]

- a) Explain the significance of preamble in the Constitution of India?
- b) Explain the Fundamental Rights in the Indian Constitution?

Q2) Attempt any one question 200 words. [10]

- a) Explain the Salient Features of Indian Constitution?
- b) Discuss Limitations of Fundamental Rights of Indian Citizen?

Q3) Write short note. (any one) [5]

- a) Cultural and Educational Rights
- b) Constituent Assembly

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PC677

[6301]-79

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE /PUBLIC ADMINISTRATION

SEC-2A : Basics of Indian Constitution

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23165/23444)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

[एकूण गुण : 25

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (फक्त एक)

[10]

- अ) भारतीय राज्यघटनेच्या सरनाम्याचे महत्व सांगा.
- ब) भारतीय राज्यघटनेतील मूलभूत हक्क स्पष्ट करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (फक्त एक)

[10]

- अ) भारतीय राज्यघटनेची प्रमुख वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) भारतीय नागरीकांच्या मूलभूत हक्कावरील मर्यादाची चर्चा करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणतेही एक)

[5]

- अ) सांस्कृतिक व शैक्षणिक स्वातंत्र्याचा हक्क
- ब) घटना समिती

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PC678

[6301]-80

S.Y.B.A.

HISTORY

SEC-2A : Brahmi Script

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23175)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following question in 200 words. (any one) [10]

- a) What is script? State it and write the importance of Brahmi script.
- b) Write a information about inscriptions in Brahmi Script of satavahana period.

Q2) Answer the following question in 200 words. (any one) [10]

- a) Write the vowels and consonants in Brahmi script.
- b) Write a 10 lines essay on 'Caves' in Brahmi script.

Q3) Short note. (any one) [5]

A) Write the following word in Brahmi script. (any five)

- i) Gagan
- ii) Vayvastha
- iii) Ghatika
- iv) Rachna
- v) Mahamanav
- vi) Ashok
- vii) Gautam

B) Translate the following Brahmi Passage into Devnagari or English.

अथ ब्राह्मी लिपिः यथा ब्राह्मणस्य लिपिः अथ ब्राह्मणस्य लिपिः
ब्राह्मणस्य लिपिः यथा ब्राह्मणस्य लिपिः अथ ब्राह्मणस्य लिपिः
ब्राह्मणस्य लिपिः यथा ब्राह्मणस्य लिपिः अथ ब्राह्मणस्य लिपिः
ब्राह्मणस्य लिपिः यथा ब्राह्मणस्य लिपिः अथ ब्राह्मणस्य लिपिः
ब्राह्मणस्य लिपिः यथा ब्राह्मणस्य लिपिः अथ ब्राह्मणस्य लिपिः

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PC678

[6301]-80

S.Y.B.A.

HISTORY

SEC-2A : Brahmi Script

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23175)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) [10]

- अ) लिपी म्हणजे काय? ते सांगून ब्राम्ही लिपीचे महत्त्व लिहा.
ब) सातवाहनकालीन ब्राम्ही लिपीतील शिलालेखांविषयी माहिती लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) [10]

- अ) ब्राम्ही लिपीतील स्वर आणि व्यंजने लिहा.
ब) 'लेणी' या विषयावर ब्राम्ही लिपीत 10 ओळी निबंध लिहा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणतेही एक) [5]

- अ) खालील शब्द ब्राम्ही लिपीत लिहा. (कोणतेही पाच)

- i) गगन
ii) व्यवस्था
iii) घटीका
iv) रचना
v) महामानव
vi) अशोक
vii) गौतम

- ब) खालील ब्राम्ही उताऱ्याचे देवनागरी किंवा इंग्रजीमध्ये लिप्यंतर करा.

तल ४८८ १२४८ ८ ४८१६४ ८८८ २४८ ८८८
१२४८ ८८८ ८८८ ८८८ १२४८ ८८८ ८८८
१२४८ ८८८ ८८८ १२४८ ८८८ ८८८ ८८८ ८८८
८८८ ८८८ ८८८ ८८८ ८८८ ८८८ ८८८ ८८८

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PC679

[6301]-81

S.Y. B.A.

HISTORY

SEC -2A : Art and Architecture of Early India

(From 3000 BC to 12th Century A.D.)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23176)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in about 200 words. (any one) **[10]**

- a) Discuss about ancient sculpture.
- b) Describe the Khajuraho temple as a temple architecture.

Q2) Answer the following questions in about 200 words. (any one) **[10]**

- a) Describe Ajanta Caves.
- b) Describe Stupas, architecture, art.

Q3) Write Notes. (any one) **[5]**

- a) Murti sculpture.
- b) Amaravati stupa.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PC679

[6301]-81

S.Y. B.A.

HISTORY

SEC -2A : Art and Architecture of Early India

(From 3000 BC to 12th Century A.D.)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23176)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

[एकूण गुण : 25

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नाचे 200 शब्दांत उत्तर लिहा. (फक्त एक)

[10]

अ) प्राचीन शिल्पकला या बाबत चर्चा करा.

किंवा

ब) मंदिर स्थापत्य म्हणून खजुराहो मंदिराचे वर्णन करा.

प्र.2) खालील प्रश्नाचे 200 शब्दांत उत्तर लिहा. (फक्त एक)

[10]

अ) अजिंठा लेणी या विषयी वर्णन करा.

किंवा

ब) स्तूप, स्थापत्य, कला या विषयी माहिती सांगा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणतीही एक)

[5]

अ) मुर्ती शिल्प

ब) अमरावती स्तूप

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PC680

[Total No. of Pages : 2

[6301]-82

S.Y. B.A.

HISTORY

SEC-2A : Digital Documentation

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23177)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 200 words. (any one) [10]

- a) Give the information about various digital tools for study of History.

OR

- b) Explain the data security in details.

Q2) Answer the following questions in 200 words. (any one) [10]

- a) Explain the process of data storage.

OR

- b) How the text file is converted to text image.

Q3) Write a short notes in 100 words. (any one) [5]

- a) File Formats.

OR

- b) Audio Books.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PC680

[6301]-82

S.Y. B.A.

HISTORY

SEC-2A : Digital Documentation

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23177)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक)

[10]

अ) इतिहासाच्या अभ्यासासाठी विविध डिजिटल साधनांची माहिती द्या.

किंवा

ब) डेटा सेक्युरिटी सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक)

[10]

अ) डेटा स्टोरेज प्रक्रिया स्पष्ट करा.

किंवा

ब) टेक्स्ट फाईल टेक्स्ट ईमेजमध्ये कशी रूपांतरित केली जाते?

प्र.3) टिपा लिहा. 100 शब्दांत (कोणतीही एक)

[5]

अ) फाईल फॉर्मॅट्स

किंवा

ब) ऑडिओ बुक्स

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PC681

[6301]-83

S.Y. B.A.

HISTORY

SEC-2A : Tourism Management

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23178)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 200 words. (any one) [10]

- a) What is Agriculture Tourism? Explain the essential elements of agricultural tourism?

OR

- b) Describe the new trends of Tourism?

Q2) Answer the following questions in 200 words. (any one) [10]

- a) What is ecofriendly tourism? Explain the elements of ecofriendly tourism?

OR

- b) Explain the Negative impact of Tourism on the environment and suggest the solution.

Q3) Write a short notes. (any one) [5]

- a) Tourism industry

OR

- b) Rain Tour

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PC681

[6301]-83

S.Y. B.A.

HISTORY

SEC-2A : Tourism Management

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23178)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

[10]

अ) कृषी पर्यटन म्हणजे काय ते सांगून कृषी पर्यटनाचे आवश्यक घटक स्पष्ट करा.

किंवा

ब) पर्यटनाचे नविन प्रवाह थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्र.2) खालील प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

[10]

अ) इको फ्रेंडली पर्यटन म्हणजे काय? इको फ्रेंडली पर्यटनाचे घटक स्पष्ट करा.

किंवा

ब) पर्यटनाचा पर्यावरणावर होणारा प्रतिकूल परिणाम सांगून त्यावरील उपाययोजना सांगा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणतीही एक)

[5]

अ) पर्यटन उद्योग

किंवा

ब) वर्षा सहल

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PC682

[6301]-84

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

**SEC -2A : Introduction to Geographical Information System
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23206)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw map diagrams wherever necessary.*
- 4) *Use map stencil is allowed.*

Q1) Answer in 20 words each. (any five)

[10]

- a) Define geographical information system.
- b) Write any two objectives of geographical information system.
- c) Define point data with any one example.
- d) What are the characteristics of relational model?
- e) State any two types of network models.
- f) Define line data with any one example.
- g) What is mean by spatial data?

Q2) Write short notes in about 100 words. (any two)

[8]

- a) Relational data model
- b) Point, Line, Polygon
- c) Application of geographical information system in conservation of natural resources

Q3) Write answer of question in 150 words. (any one)

[7]

- a) What are the two types of data models; explain in detail.
- b) Explain the components of geographical information system in detail.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PC682

[6301]-84

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

SEC -2A : Introduction to Geographical Information System
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23206)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा स्टॅन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[10]

- अ) भौगोलिक माहिती प्रणालीची व्याख्या सांगा.
- ब) भौगोलिक माहिती प्रणालीची कोणतीही दोन उद्दीष्टे लिहा.
- क) कोणत्याही एका उदाहरणासह बिंदू सांख्यिकी परिभाषित करा.
- ड) तर्कसंगत प्रतिमानाची वैशिष्ट्ये कोणती आहेत?
- इ) जाळीदर्शक प्रतिमानाचे कोणतेही दोन प्रकार सांगा.
- फ) रेषीय सांख्यिकी म्हणजे काय हे उदाहरणासह स्पष्ट करा.
- य) अभिक्षेत्रिय (अवकाशिक) सांख्यिकी कशाला म्हणतात?

प्र.2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[8]

- अ) तर्कसंगत किंवा संबंधयुक्त प्रतिमाने
- ब) बिंदू, रेषा व बहुभूजाकृती
- क) नैसर्गिक साधनसंपत्ती संवर्धनात भौगोलिक माहिती प्रणालीचे उपयोजन.

प्र.3) खालील प्रश्नाचे प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

[7]

- अ) सांख्यिकी प्रतिमानाचे कोणते दोन प्रकार आहेत ते सांगून सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) भौगोलिक माहिती प्रणाली घटकांचे सविस्तर विश्लेषण करा.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PC683

[Total No. of Pages : 2

[6301]-85

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

**SEC-2A : Applied Course of Disaster Management
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23207)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagram wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencil is allowed.*

Q1) Answers in 20 words each. (any five)

[10]

- a) Define disaster.
- b) What is mitigation?
- c) Define recovery.
- d) Define Earthquake.
- e) Write flood prone area in India.
- f) Write sources of primary data.
- g) What is secondary data?

Q2) Answers in 100 words each. (any two)

[8]

- a) Magnitude of disaster.
- b) Preparedness
- c) Causes of Earthquake.

Q3) Answer in 150 words each. (any one)

[7]

- a) Define flood and write the causes of floods.
- b) Write the role of geographers in disaster management.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PC683

[6301]-85

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

SEC-2A : Applied Course of Disaster Management
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23207)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृती काढा.
 - 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[10]

- अ) आपत्तीची व्याख्या लिहा.
- ब) उपशमन म्हणजे काय?
- क) पूर्णप्राप्तीची व्याख्या लिहा.
- ड) भूकंपाची व्याख्या लिहा.
- इ) भारतातील पूरग्रस्त प्रदेश लिहा.
- फ) प्राथमिक माहितीचे स्रोत लिहा.
- य) दुय्यम सामग्री म्हणजे काय?

प्र.2) खालील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[8]

- अ) आपत्तीची तिब्रता
- ब) आपत्ती पूर्व तयारी
- क) भूकंपाची कारणे

प्र.3) खालील प्रश्नाचे 150 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

[7]

- अ) पूराची व्याख्या सांगून कारणे लिहा.
- ब) आपत्ती व्यवस्थापनात भूगोल तज्ञांची भूमिका विशद करा.

[6301]-86

S.Y. B.A.

SEC 2A : SKILL DEVELOPMENT IN MUSIC

(या संचातील राग संगीत गायन, तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

राग संगीत गायन

(2019 Pattern) (Semester - III) (22320/23214)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उर्वरित 5 प्रश्नांपैकी कोणतेही 4 असे एकूण 5 प्रश्न सोडवा.
3) सर्व प्रश्नांस प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) भैरव रागातील छोटख्याल / बंदिश स्वरलिपीबद्ध करा. [5]

प्रश्न 2) भीमपलास रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहा. [5]

प्रश्न 3) पुढीलपैकी कोणत्याही एका तालाची संपूर्ण माहिती लिहून त्या तालाचा ठेका एकपटीत लिहा. [5]

i) चौताल

ii) त्रिताल

iii) दीपचंदी

प्रश्न 4) व्याख्या लिहा. (कोणत्याही पाच) [5]

i) वादी

ii) पकड

iii) सप्तक

iv) न्यास

v) ग्रह

vi) गायक

vii) अंश

प्रश्न 5) पुढीलपैकी कोणत्याही एका संगीततज्ञाचे जीवनचरित्र व त्यांच्या सांगीतिक योगदाना विषयी लिहा.[5]

- i) पं. रविशंकर
- ii) बैजूबावरा
- iii) पं. बाळकृष्णबुवा इचलकरंजीकर

प्रश्न 6) पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सविस्तर लिहा.

[5]

- i) धृपद – धमार गायकी
- ii) तानांचे प्रकार
- iii) सुगम संगीत

Total No. of Questions : 6]

PC-684

[6301]-86

S.Y. B.A.

SEC 2A : SKILL DEVELOPMENT IN MUSIC

(या संचातील राग संगीत गायन, तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

तबला

(2019 Pattern) (Semester - III) (22320/23214)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सहापैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
2) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण.
3) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
-

- प्रश्न 1) तबला वाद्याचा इतिहास लिहा. [5]
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका तालाची माहिती लिहून त्याचा ठेका लिहा. [5]
i) दादरा
ii) रूपक
iii) चौताल
- प्रश्न 3) व्याख्या लिहा. [5]
i) दमदार तिहाई
ii) चक्रदार
iii) चौगुन
iv) बेदम तिहाई
v) उठान
- प्रश्न 4) तबला सुरात कसा मिळवावा ह्याबद्दल टिप लिहा. [5]

P.T.O.

प्रश्न 5) खालीलपैकी एका विषयावर निबंध लिहा. [5]

- i) संगीतातील रियाजाचे महत्व
- ii) मी ऐकलेली संगीत मैफल

प्रश्न 6) जीवन परिचय लिहा. (कोणतेही एक) [5]

- i) उ. अहमदजान थिरकवा
- ii) उ. अल्लारखा खान
- iii) उ. झाकीर हुसेन

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PC-685

[Total No. of Pages : 2

[6301]-87

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

SEC - 2A : Health Promotion Life Skills

Skill Enhancement Course

(2019 Pattern) (Semester - III) (23224)

Time : 1 Hour]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Write the answer of the following questions : (Any one) [10]

- a) What is 'peer pressure'? Give some instances of harmful peer pressure.
- b) What are the transmission pathways for infectious illness.

Q2) Write the answer of the following questions : (Any one) [10]

- a) Discuss the effects of bullying.
- b) What is infectious disease? Describe the prevalent infectious diseases.

Q3) Short note (any one) [5]

- a) Competency
- b) Self - management

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PC-685

[6301]-87

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

SEC - 2A : Health Promotion Life Skills

Skill Enhancement Course

(2019 Pattern) (Semester - III) (23224)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 1 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) [10]

- अ) समवयस्क समूह दबाव म्हणजे काय? हानिकारक समवयस्क समूह दबावाची काही उदाहरणे द्या.
ब) संसर्गजन्य आजारांचे संक्रमण मार्ग कोणते आहेत?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) [10]

- अ) गुंडगिरीच्या परिणामांची चर्चा करा.
ब) संसर्गजन्य रोग म्हणजे काय? प्रचलित संसर्गजन्य रोगांचे वर्णन करा.

प्रश्न 3) टीपा लिहा. (कोणताही एक) [5]

- अ) सक्षमता
ब) स्व - व्यवस्थापन

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PC-686

[Total No. of Pages : 4

[6301]-88

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

SEC-2C : Introduction To Human Rights & Duties

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23275)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Select the correct option for and rewrite the statement : [5]

- i) Who was the Chairman of the Drafting Committee of the Universal Declaration of Human Rights?
 - a) Marget Thatcher
 - b) Indira Gandhi
 - c) Eleanor Roosevelt
 - d) Sirimavo bandaranaike
- ii) The right to deny or deny asylum to an individual is granted to the nation concerned by any part of the Asylum Clause.
 - a) Part I
 - b) Part II
 - c) Part III
 - d) Part IV
- iii) What right has the Supreme Court of India included as an integral part of the right to life and liberty?
 - a) Privacy
 - b) Freedom
 - c) Privacy and liberty
 - d) Rajashraya
- iv) The right to private life is associated with which legal principle of fundamental rights?
 - a) Human
 - b) Natural
 - c) Indigenous
 - d) Artificial

P.T.O.

- v) Which of the following is the first charter of Human's rights?
- a) Bill of rights
 - b) Constitution of media
 - c) The Cyrus cylinder
 - d) None of the above

Q2) Write the answers in 100 words (any three) :

[12]

- a) What are the human values?
- b) Describe the nature of human rights.
- c) Explain the concept of Child Labour.
- d) Explain the concept of equality.
- e) Describe the role of the Indian human right commission on women?

Q3) Write the answers in 200 words (any one) :

[8]

- a) Explain the importance of human rights education.
- b) Explain the consequences of gender equality and its solutions.

PC-686

[6301]-88

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

SEC-2C : Introduction To Human Rights & Duties

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23275)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) योग्य पर्याय निवडा आणि पुन्हा लिहा : [5]

- i) मानवी अधिकारांच्या वैश्विक जाहीरनामाच्या मसुदा समितीचे अध्यक्ष कोण होते ?
अ) मागरिट थॅचर ब) इंदिरा गांधी
क) एलिनोर रूझवेल्ट ड) सिरीमावे बंदरनायके
- ii) एखाद्या व्यक्तीला आश्रय न देण्याचा किंवा नाकारण्याचा अधिकार संबंधित राष्ट्राला आश्रय अधिकार कलमातील कोणत्या भागाद्वारे प्रदान केला जातो ?
अ) भाग-I ब) भाग-II
क) भाग-III ड) भाग-IV
- iii) भारताच्या सर्वोच्च न्यायलयाने जीवन व स्वातंत्र्याच्या अधिकाराचे एक अविभाज्य अंग म्हणून कोणत्या अधिकाराचा समावेश केला आहे ?
अ) गोपनीयता ब) स्वातंत्र्य
क) गोपनीयता आणि स्वातंत्र्य ड) राजाश्रय
- iv) खाजगी जीवनाचा अधिकार याचे मूल अधिकाराच्या कोणत्या कायदा सिद्धांताशी संलग्न आहे ?
अ) मानवीय ब) नैसर्गिक
क) देशीय ड) कृत्रीम

- v) खालीलपैकी मानवी हक्कांची पहिली सनद कोणती?
- अ) अधिकारांचे विधेयक ब) माध्यमांचे संविधान
- क) सायरस सिलेंडर ड) वरीलपैकी कोणतेही नाही

प्रश्न 2) 100 शब्दांत उत्तर लिहा (कोणतेही तीन) : [12]

- अ) मानवी मूल्ये कोणती?
- ब) मानवी हक्कांच्या स्वरूपाचे वर्णन करा.
- क) बालकामगार ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) समानतेची संकल्पना स्पष्ट करा.
- इ) भारतीय मानवाधिकार आयोगाच्या महिलांवरील भूमिकेचे वर्णन करा?

प्रश्न 3) 200 शब्दांत उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : [8]

- अ) मानवी हक्क शिक्षणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) लैंगिक समानतेचे परिणाम आणि त्यावरचे उपाय स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PC-687

[Total No. of Pages : 2

[6301]-89

S.Y. B.A

ENGLISH (Skill Enhancement Course)

SEC - 2A : A Certificate Course in Skill Development
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23334)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt Any One of the following:

[10]

- a) Your friend shruti meets you after a long time in Nashik. You are delighted to see her write a conversation using the greetings and responses to greetings.
- b) You are in conversation with your friend in college campus. You were discussing about the global warming. There was an urgent call from your father. write a dialogue to leave the conversation.

Q2) Attempt Any one of the following:

[10]

- a) Your friend wants to go to the hospital. He demands one thousand rupees from you. You permit him to give the money. Write this in the form of dialogue.
- b) What is digital literacy? Explain the benefits of digital literacy.

P.T.O.

Q3) Attempt any One of the following:

[5]

- a) Your friend invites you for his birthday party. But you unable to join it. You decline the invitation. Write the situation in the form of dialogue.
- b) What is project management? Explain the stages of it.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-688

[Total No. of Pages : 5

[6301]-90
S.Y. B.A.
MATHEMATICS
SEC - 1A - FMG - 3 : Operational Research
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23345)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of calculator is allowed.*
- 4) *Graph papers will be supplied on demand.*

Q1) Attempt any Five of the following :

[10]

- a) Write mathematical formulation of transportation problem.
- b) Write the dual of the following LPP.

$$\text{Max } z = x_1 - x_2$$

Subject to

$$-2x_1 - x_2 \leq -2$$

$$x_1 + x_2 \leq -1$$

$$x_1, x_2 \geq 0$$

- c) Use graphical method to show that the following L.P.P. has infeasible solution space.

$$\text{Max } z = 3x_1 + 2x_2$$

Subject to

$$2x_1 + x_2 \leq 2$$

$$3x_1 + 4x_2 \geq 12$$

$$x_1, x_2 \geq 0$$

- d) What is the rule for recognizing an alternate optimum solution for the transportation problem?

P.T.O.

- e) Find initial basic feasible solution of the following transportation problem by North- West Corner Method.

		<u>Destination</u>					Supply
		A	B	C	D	E	
Origin	P	2	11	10	3	7	4
	Q	1	4	7	2	1	8
	R	3	9	4	8	12	9
Demand		3	3	4	5	6	

- f) Define Basic feasible solution of an L.P.P.
g) Write the following L.P.P. in standard form.

$$\text{Max. } z = 3x_1 + 2x_2$$

subject to

$$x_1 + x_2 \leq 1$$

$$3x_1 + x_2 \geq 6$$

$$x_1, x_2 \geq 0$$

Q2) Attempt any Four of the following :

[20]

- a) Solve the following L.P.P. by graphical method.

$$\text{Minimize } z = 3x_1 + 5x_2$$

subject to

$$-3x_1 + 4x_2 \leq 12$$

$$-2x_1 + x_2 \leq 2$$

$$2x_1 - 3x_2 \geq 12$$

$$x_1 \leq 4$$

$$x_2 \geq 2$$

$$x_1, x_2 \geq 0$$

- b) Solve the L.P.P by Simplex Method.

$$\text{Maximize } z = 23x_1 + 32x_2$$

subject to

$$10x_1 + 6x_2 \leq 2500$$

$$5x_1 + 10x_2 \leq 2000$$

$$x_1 + 2x_2 \leq 500$$

$$x_1, x_2 \geq 0$$

- c) Find the initial Basic feasible Solution of the transportation Problem by North west Corner Method.

	X	Y	Z	Availability
A	4	3	2	10
B	5	6	1	8
C	6	4	3	5
D	3	5	4	6
Requirement	7	12	4	

- d) Solve the Assignment problem.

Jobs	X	Y	Z
A	11	16	21
B	20	13	17
C	13	15	12

- e) A company manufactures two types of products A and B and sells them at a profit of Rs. 3 on type A and Rs. 2 on type B. Each product is process on two machines X and Y. Type A requires 3 minutes on machine X and 3 minutes on Y. Type B requires 4 minutes on machine X and 5 minutes on machine Y. The machine X is available for not more than 6 hours and while Y is available for 9 hours during any working day. Formulate the problem as an L.P.P.

- f) Solve by simplex method

$$\begin{aligned} \text{Maximize } z &= 2x_1 + 4x_2 \\ \text{subject to : } x_1 + 2x_2 &\leq 5 \\ x_1 + x_2 &\leq 4 \\ x_1, x_2 &\geq 0 \end{aligned}$$

Q3) Attempt any Four of the following :

[20]

- a) Use the graphical method to solve the following L.P.P.

$$\begin{aligned} \text{Minimize } Z &= x_1 + x_2 \\ \text{subject to the constraints} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} 5x_1 + 10x_2 &\leq 50 \\ x_1 + x_2 &\geq 1 \\ x_2 &\leq 4 \\ x_1, x_2 &\geq 0 \end{aligned}$$

- b) Solve by Big M Method

$$\begin{aligned} \text{Minimize } Z &= 8x_1 + 10x_2 \\ \text{subject to the constraints} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} 3x_1 + 9x_2 &\geq 100 \\ 8x_1 + 4x_2 &\geq 150 \\ x_1, x_2 &\geq 0 \end{aligned}$$

c) Solve the following LPP

$$\text{Minimize } Z = 4x_1 + 2x_2$$

subject to the constraints

$$3x_1 + x_2 \geq 27$$

$$-x_1 - x_2 \leq -21$$

$$x_1 + 2x_2 \geq 30$$

$$x_1, x_2 \geq 0$$

d) Write the dual of the following LPP

$$\text{Maximize } Z = x_1 + 2x_2 + 3x_3$$

subject to the constraints

$$2x_1 + 3x_2 - x_3 \geq 20$$

$$x_1 + 2x_2 + 3x_3 \leq 15$$

$$x_2 + 2x_3 = 10$$

$$x_1, x_2, x_3 \geq 0$$

e) Find the IBFS of the following Transportation Problem by Vogel's Approximation Method.

	A	B	C	Supply
X	4	8	8	76
Y	16	24	16	82
Z	8	16	24	77
Demand	72	102	41	

f) Solve the assignment problem

	I	II	III	IV
A	0	7	14	21
B	12	17	22	27
C	12	17	22	27
D	18	22	26	30

Q4) Attempt any Two of the following :

[20]

- a) Four different jobs are to be done on four machines, one job on each machine, as set up costs and times are too high to permit a job being worked on more than one machine. The matrix given below gives the times of producing jobs on different machines. Assign the jobs to machine so that total time of production is minimized.

Machines (time in hours)

Jobs	A	B	C	D
P	10	14	22	12
Q	16	10	18	12
R	8	14	20	14
S	20	8	16	6

- b) Solve the transportation problem.

	X	Y	Z	Availability
A	4	3	2	10
B	5	6	1	8
C	6	4	3	5
D	3	5	6	4
Requirement	7	12	5	

- c) Use penalty (Big-M) method to solve the following LP problem.

Maximize $Z = x_1 + 2x_2 + 3x_3 - x_4$
subject to the constraints

$$x_1 + 2x_2 + 3x_3 = 15$$

$$2x_1 + x_2 + 5x_3 = 20$$

$$x_1 + 2x_2 + x_3 + x_4 = 10$$

$$x_1, x_2, x_3, x_4 \geq 0$$

- d) Find the dual of the following LPP

Minimize $Z = 2x_1 + 3x_2 + 4x_3$
subject to

$$2x_1 + 3x_2 + 5x_3 \geq 2$$

$$3x_1 + 3x_2 + 7x_3 = 3$$

$$x_1 + 4x_2 + 6x_3 \leq 5$$

$$x_1, x_2, \geq 0, x_3, \text{ is unrestricted}$$

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

PC-689

[Total No. of Pages : 2

[6301]-91

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

SEC-2A : Gender Spectrum and Media

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23375)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following question in 200 words. (Any One) : [10]

- a) Describe the Representation of Alternate sexualities in Media.
- b) Explain the need for media studies in detail.

Q2) Write Short Note (Any Three) : [15]

- a) Fake News
- b) Capitalists and Companies
- c) Government and Media
- d) Social Media
- e) Masculine identities in Media

P.T.O.

Total No. of Questions : 2]

PC-689

[6301]-91

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

SEC-2A : Gender Spectrum and Media

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23375)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [10]
अ) माध्यमांमधील वैकल्पिक लैंगिकतेच्या प्रतिनिधित्वाचे वर्णन करा.
ब) माध्यमे अभ्यासाची गरज सविस्तर स्पष्ट करा.

- प्रश्न 2)** थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही तीन) : [15]
अ) खोट्या बातम्या
ब) भांडवलदार आणि कंपन्या
क) सरकार आणि माध्यमे
ड) सामाजिक माध्यमे
इ) माध्यमांमधील पुरुष सुलभ

ॐॐॐॐ

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

PC-690

[Total No. of Pages : 2

[6301]-92

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

SEC 2A : A Course on Critical Thinking : Theory and Practice

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23425)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All question are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write short notes on any three of the following in 50 words each. [15]

- a) Induction
- b) Deduction
- c) Validity
- d) Direct proof
- e) Conditional proof

Q2) Answer the following question in 200 words (Any one) :

[10]

- a) Explain fully critical thinking?
- b) Explain and evaluate concept of argument and argument form.

P.T.O.

Total No. of Questions : 2]

PC-690

[6301]-92

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

SEC 2A : A Course on Critical Thinking : Theory and Practice

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23425)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीनवर टीपा लिहा.

[15]

- अ) निगमन
- ब) विगमन
- क) वैधता
- ड) प्रत्यक्ष पद्धती
- इ) सोपाधिक पद्धती

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[10]

- अ) तार्किक (चिकित्सक) विचार संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) युक्तिवाद आणि युक्तिवाद फॉर्मची संकल्पना स्पष्ट करा आणि मुल्यांकन करा.

CC-1C : आधुनिक हिंदी काव्य, कहानी तथा व्यवहारिक हिंदी (G-2)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23093)

समय : 2½ घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर निर्देशित अंक प्रश्नों के पूर्णांक है।

प्र.1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। [16]

- अ) कवि अज्ञेय जी ने 'नाच' कविता के माध्यम से मानव जीवन का संघर्ष प्रस्तुत किया है स्पष्ट कीजिए?
- ब) 'एकलव्य से संवाद' कविता का भावार्थ लिखिए।
- क) हॉकी खेलती लड़कियाँ कविता के द्वारा कवि ने लड़कियों के स्वतंत्र जीवन का चित्रण कौन से शब्दों में प्रस्तुत किया है?
- ड) कवि अनामिका द्वारा लिखित कविता 'कूड़ा बीनते बच्चे' का भावसौंदर्य लिखिए।

प्र.2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। [16]

- अ) 'धरती अब भी घूम रही है' कहानी के शीर्षक की सार्थकता स्पष्ट कीजिए।
- ब) 'दूसरे' कहानी की कथावस्तु की विवेचना कीजिए।
- क) ओमप्रकाश वाल्मिकीद्वारा लिखित 'सलाम' कहानी की विशेषताएँ लिखिए।
- ड) 'छावनी में बेघर' कहानी का सारांश लिखिए।

प्र.3) ससंदर्भ व्याख्या— [14]

- अ) निम्नलिखित में से किसी एक ससंदर्भ की व्याख्या कीजिए। [7]
 - i) "देश कागज पर बना नक्शा नहीं होता, कि एक हिस्से के फट जानेपर, बाकी हिस्से उसी तरह साबुत बने रहे और नदियाँ, पर्वत, शहर, गांव वैसे ही अपनी-अपनी जगह दिखे-अनमने रहे।"
 - ii) "इसी तरह खेलती-रहती लड़कियाँ, निस्संकोच-निर्भीक, दौड़ती-भागती और हँसती-रहती इसी तरह और हम देखते रहें उन्हें।"
- ब) निम्नलिखित में से किसी एक ससंदर्भ की व्याख्या कीजिए। [7]
 - i) "इतनी बुद्धि होती तो क्या अब तक तीसरे दर्जे का क्लर्क बना रहता।"
 - ii) "आप जो चाहे समझे मैं इस रिवाज को आत्मविश्वास तोड़ने की साजिश मानता हूँ। यह 'सलाम' की रस्म बंद होनी चाहिए।"

प्र.4) निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए। (3 में से 2)

[14]

- अ) 'कारक' की परिभाषा लिखकर उसके भेद स्पष्ट कीजिए।
- ब) 'संक्षेपण' की प्रणाली स्पष्ट कीजिए।
- क) 'संक्षेपण' के प्रकार स्पष्ट कीजिए।

प्र.5) निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर सही विकल्प चुनकर लिखिए।

[10]

- i) 'नाच' कविता के रचनाकार कौन है?
 - अ) सर्वेश्वरदयाल सक्सेना
 - ब) कात्यायनी
 - क) अज्ञेय
 - ड) अनामिका
- ii) दो खम्भों के बीच क्या तनी हुई है?
 - अ) रस्सी
 - ब) धागा
 - क) केबल
 - ड) सुतली
- iii) गुरुदक्षिणा के रूप में गुरु द्रोणाचार्य ने एकलव्य से क्या माँगा?
 - अ) हिरे - मोती
 - ब) धनुष्य
 - क) अँगूठा
 - ड) गाड़ी
- iv) लड़कियाँ कौन-सा खेल - खेल रही है?
 - अ) क्रिकेट
 - ब) हॉकी
 - क) बॅडमिंटन
 - ड) कबड्डी
- v) 'दूसरे' कहानी के रचनाकार कौन है?
 - अ) विष्णू प्रभाकर
 - ब) मनोज प्रभाकर
 - क) कमलेश्वर
 - ड) मन्नू भंडारी
- vi) 'सजा' कहानी के रचयिता कौन है?
 - अ) मन्नू भंडारी
 - ब) कमलेश्वर
 - क) अल्पना मिश्र
 - ड) विष्णू प्रभाकर
- vii) 'छावनी में बेघर' कहानी के कहानीकार कौन है?
 - अ) कमलेश्वर
 - ब) अल्पना मिश्र
 - क) मन्नू भंडारी
 - ड) ओमप्रकाश वाल्मिकी
- viii) करण कारक का विभक्ति प्रत्यय चुनिए।
 - अ) में, पर
 - ब) से - द्वारा
 - क) अरे, अहो
 - ड) को, के लिए
- ix) शब्द - युग्म का सही अर्थ विकल्प चुनिए- कली - कलि
 - अ) खजाना - संग्रह
 - ब) मिश्रित - भोग
 - क) अधखिला फूल - कलियुग
 - ड) तीक्ष्ण - काँटेदार
- x) 'संक्षेपण' का दूसरा नाम क्या है?
 - अ) आशय
 - ब) सारांश
 - क) परिच्छेद
 - ड) विस्तृत - टिप्पणी

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC692

[Total No. of Pages : 2

[6301]-95

S.Y. B.A.

HINDI (हिन्दी)

G2CC-2C-PH-2A : प्रयोजनमूलक हिंदी : अनुप्रयोग
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23094)

समय : 2½ घंटे]

[पूर्णांक : 70

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक है।

प्र.1) निम्नलिखित दीर्घोत्तरी प्रश्नों में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[21]

- अ) दूरसंचार के क्षेत्र में हिंदी का महत्त्व विशद कीजिए।
- ब) रेल्वे के क्षेत्र में हिंदी भाषा के उपयोजन में आनेवाली समस्याएँ समझाइए?
- क) भारतीय कृषि क्षेत्र में हिंदी के उपयोजन को स्पष्ट कीजिए।
- ड) जिवन बिमा के विकास में हिंदी भाषा के महत्त्व को लिखिए।
- इ) मनोरंजन क्षेत्र में हिंदी की आवश्यकता को रेखांकित कीजिए।

प्र.2) निम्नलिखित दीर्घोत्तरी प्रश्नों में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[21]

- अ) कार्यालयी हिंदी के प्रमुख प्रकार्य लिखिए।
- ब) प्रारूपण के प्रमुख अंगों का परिचय दीजिए।
- क) प्रारूपण में शीर्षक और पत्र संख्या क्या महत्त्व है?
- ड) कार्यालयी क्षेत्र में संक्षेपण की आवश्यकता को रेखांकित कीजिए।
- इ) टिप्पण की परिभाषा देकर, टिप्पण की आवश्यक बातें लिखिए।

प्र.3) निम्नलिखित दीर्घोत्तरी प्रश्नों में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[21]

- अ) सरकारी पत्र के अंगों का परिचय देकर प्रारूप तैयार कीजिए।
- ब) अर्धसरकारी पत्र की रूपरेखा को समझाइए।
- क) ज्ञापन का अर्थ लिखकर, उसके प्रारूप को लिखिए।
- ड) अधिसूचना किसके द्वारा प्रकाशित की जाती है? कब प्रकाशित की जाती है?
- इ) निविदा क्यों निकाले जाते हैं? एक नमूना तैयार कीजिए।

P.T.O.

-

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC693

[Total No. of Pages : 3

[6301]-96

S.Y.B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

SEC - 1A : (संस्कृतार्णवः) संस्कृत गद्य विभाग आणि पद्य विभाग
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23113)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
All questions are compulsory.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
Figures to the right indicate full marks.

Q1) Translate in to English or Marathi in each section (Any one) :

[10]

प्रत्येक विभागातील कोणत्याही एकाचे इंग्रजी व मराठीत भाषांतर करा.

SECTION - 'A'

विभाग - 'अ'

- i) देवपितृकार्याभ्यां न प्रमदितव्यम्। मातृदेवो भव। पितृदेवो भव। आचार्यदेवो भव। अतिथिदेवो भव। यान्यवद्यानि कर्माणि तानि त्वया सेवितव्यानि। नो इतराणि। यान्यस्माकंसुचरितानि तानि त्वयोपास्यानि नो इतराणि। ये के चास्माच्छ्रेयांसो ब्राह्मणाः तेषां त्वयाऽऽसनेन प्रश्वसितव्यम्॥
- ii) पङ्के पतितं दृष्ट्वा व्याघ्रोऽवदत् “अहह महापङ्के पतितोऽसि। अतस्त्वामहमुत्थापयामि”। इत्युक्त्वा शनैः शनैरूपगम्य तेन व्याघ्रेण धृतः स पान्थोऽचिन्तयत्-मया भद्रं न कृतं यदत्र मारात्मके विश्वासः कृतः। सर्वान् गुणानातीत्य स्वभावो मूर्ध्नि वर्तते। स गगनविहारी कल्मषध्वंसकारी दशशतकरधारी तथा ज्योतिषां मध्यचारी विधुरपि विधियोगाद्भूयते राहुणा।

SECTION - 'B'

विभाग - 'ब'

- i) सुखे निमग्नः शयने यदासंमधोश्च रथ्यासु मनश्चचार।
स चिन्तयमास कुलानि काव्यंदारांश्च भोगांश्च सुखं धनानि॥
- ii) इलापुरे रम्यविशालकेऽस्मिन् समुल्लसन्तं च जगद्वरेण्यम्।
वन्दे महोदारतरस्वभावं घृष्णेश्वराख्यं शरणं प्रपद्ये॥

P.T.O.

SECTION - 'C'

विभाग - 'क'

अधोनिर्दिष्टं परिच्छेदं पठित्वा तस्याधारेण संस्कृतेन उत्तराणि लिखत। (कान्यपि पञ्च) [5]

दक्षिणारण्ये एकः वृद्धः व्याघ्रः निवसति स्म। एकदा सः स्नातः कुशहस्तः सरस्तीरे उपविश्य ब्रूते, 'भोः भोः पान्थाः इदं सुवर्णकङ्कणं गृह्यताम्। ततो लोभाकृष्टेन केनचिन्पान्थेनालोचितम्, भाग्येनैतत्संभवति। किन्त्वस्मिन् आत्मसंदेहे प्रवृत्तिर्नविधेया। यतः

अनिष्टादिष्टलाभेऽपि न गतिर्जायते शुभा।

यत्रास्ते विषसंसर्गोऽमृतं तदपि मृत्यवे॥

- i) दक्षिणारण्ये कः निवसति स्म?
- ii) व्याघ्रस्य हस्ते किम् आसीत्?
- iii) व्याघ्रः कुत्र उपविश्य ब्रूते?
- iv) पान्थः केन आविष्टः?
- v) पान्थालोचनेन कस्मिन् प्रवृत्तिः न विधेया?
- vi) अनिष्टादिष्टलाभेऽपि कीदृशी गतिर्जायते?
- vii) विषसंसर्गं अमृतं कस्मै कारणं भवति?

Q2) Explain with reference to the context any one from sections 'A' and 'B'. [10]

'अ' आणि 'ब' विभागातून प्रत्येकी एकाचे संसर्ग स्पष्टीकरण करा.

SECTION - 'A'

विभाग - 'अ'

- i) उत्तरस्तु चतुर्वर्गो महात्मन्येव तिष्ठति।
- ii) स्वाध्यायान्मा प्रमदः।

SECTION - 'B'

विभाग - 'ब'

- i) पुंसा यथाङ्गेषु शिरास्तथैव क्षितावपि प्रोन्नतनिम्नसंस्थाः।
- ii) यद्गत्वा न निवर्तन्ते तद्धाम परमं मम।

SECTION - 'C'

विभाग - 'क'

उचितानि युग्मानि विचिनुत (कान्यपि पञ्च)

[5]

i) पुरुषोत्तमः	a) हितोपदेशः
ii) शङ्कराचार्यः	b) द्वादशज्योतिर्लिङ्गस्तोत्रम्
iii) अरविन्दः	c) दकलब्धिः
iv) वराहमिहिरः	d) मध्यमव्यायोगः
v) भासः	e) उत्तिष्ठत उत्तिष्ठत सुप्तसिंहाः
vi) नारायणपण्डितः	f) भगवद्गीता
vii) पाणिनिः	g) परिभाषा

- Q3)** a) Write the story and moral of 'कङ्कणस्य लोभेन' in your own words. [12]
'कङ्कणस्य लोभेन' ही कथा व तिचे तात्पर्य तुमच्या भाषेत लिहा.

OR/किंवा

Write the relevance of 'अनुशासनम्' in your own words.

'अनुशासनम्' या पाठाची उपयुक्तता लिहा.

- b) Write notes (any one) [8]
टीपा लिहा. (कोणताही एक)
i) हितोपदेशः
ii) परिभाषा

- Q4)** a) Explain the 'दकलब्धिः' [12]
'दकलब्धिः' स्पष्ट करा.

OR/किंवा

'Explain the 'पुरुषोत्तमयोगः'

'पुरुषोत्तमयोगः' स्पष्ट करा.

- b) Write notes (any one) [8]
टीपा लिहा. (कोणताही एक)
i) स्तोत्रवाङ्मयम्।
ii) अश्वत्थवृक्षरूपकम्।

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PC694

[Total No. of Pages : 2

[6301]-97

S.Y.B.A.

ARABIC

CC-1C : Classical & Modern Prose & Poetry
(2019 Pattern) (Semester-III) (23141)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Translate Any two of the following Quranic Surahs:

[20]

- a) Al-Fateha
- b) Al-Qadr
- c) Al-Fil
- d) Al-Teen

Q2) Translate any two of the following Passages into English/Urdu/Marathi.

[30]

(الف) جَاءَ سَاعِيُ الْبَرِيدِ حَامِلًا بَرِيدَ الْيَوْمِ، وَسَلَّمَ الْبَرِيدُ إِلَى سَاجِدٍ، سَاجِدٌ تَسَلَّمَ الْبَرِيدُ، وَفَتَحَ الظَّرْفَ مُسْرِعًا، فَقَرَأَ الْخُطَابَ وَاقْفًا، جَاءَ إِلَيْهِ أَبُوهُ، وَسَأَلَهُ قَائِلًا: مَنْ أَيْنَ جَاءَ الْخُطَابُ؟ فَأَجَابَ سَاجِدٌ أَبَاهُ فَرِحًا: إِنَّ هَذَا الْخُطَابَ وَرَدَ مِنْ كُلِّتَا مِنْ عِنْدِ صَدِيقِي، هُوَ دَعَانِي إِلَى كُلِّتَا عَلَى عَجَلٍ ثُمَّ قَدَّمَ سَاجِدُ الْخُطَابَ مَفْتُوحًا إِلَى أَبِيهِ وَقَالَ: تَفَضَّلْ يَا أَبِي خُذِ الْخُطَابَ وَاقْرَأْهُ بِنَفْسِكَ، قَرَأَ أَبُو سَاجِدٍ مُسْرِعًا وَأَعَادَ بَعْدَ الْقِرَاءَةِ ذَلِكَ الْخُطَابَ إِلَى سَاجِدٍ، وَسَأَلَ ضَاحِكًا: مَتَى تُسَافِرُ يَا بُنَيَّ؟

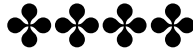
(ب) قَابَلَ سَاجِدٌ خَالِدًا، قُلَ لَهُ إِنَّ جَمَاعَةَ الْأَصْدِقَاءِ عَادَتْ مِنْ دِهْلِي، تَعَالِ نَذْهَبْ إِلَى الْأَصْدِقَاءِ وَنَتَحَدَّثُ مَعَهُمْ، خَالِدٌ وَافَقَ رَأَى صَدِيقَهُ وَذَهَبَا إِلَى أَصْدِقَائِهِمَا. خَالِدٌ: مَتَى سَافَرْتُمْ مِنْ بُومْبَايَ إِلَى دِهْلِي؟ وَمَتَى وَصَلْتُمْ؟ أَحْمَدُ: سَافَرْنَا يَوْمَ الْأَرْبَعَاءِ صَبَاحًا، وَسَارَ الْقِطَارُ لَيْلًا وَنَهَارًا وَوَصَلْنَا إِلَى دِهْلِي يَوْمَ الْخَمِيسِ ظَهْرًا، وَخَرَجْنَا لِلنَّزْهَةِ مَسَاءً.

P.T.O.

(ج) فِي دُكَّانِ الْبَقَالِ: أَرْزُ، دَقِيقٌ، عَدَسٌ، صَابُونٌ، شَايٌ، كُلُّ نَوْعٍ فِي صُنْدُوقٍ أَوْ عَلَى رَفٍّ، الصَّنَادِيقُ مُنْضَدَّةٌ، وَالرُّفُوفُ عَلَى أَحَاطِطٍ، الْبَقَالُ رَجُلٌ أَمِينٌ، وَعَامِلُ الدُّكَّانِ نَشِيطٌ وَمُؤَدَّبٌ. يُوزَنُ كُلُّ شَيْءٍ فِي هَذَا الدُّكَّانِ بِالْعَدْلِ وَيُلْفُ بِالْوَرَقِ أَوْ يُوضَعُ فِي غِلَافٍ مِنَ الْوَرَقِ، ثُمَّ يُسَلَّمُ إِلَى الْمُشْتَرِي.

[20] Q3) Translate and explain the following couplets. (Any Five)

- (أ) أَعَيْنِي جُودًا وَلَا تَجْمُدَا أَلَا تَبْكِيَانِ لِصَخْرِ النَّدَى؟
(ب) أَلَا تَبْكِيَانِ الْجَوَادَ الْجَمِيلَ؟ أَلَا تَبْكِيَانِ الْفَتَى السَّيِّدَا؟
(ج) طَوِيلُ النَّجَادِ رَفِيعُ الْعِمَا دَسَادَ عَشِيرَتَهُ أَمْرَدَا
(د) إِذَا الْقَوْمُ مَدُّوا أَيْدِيَهُمْ إِلَى الْمَجْدِ مَدَّ إِلَيْهِ يَدَا
(هـ) فَتَالَ الَّذِي فَوْقَ أَيْدِيَهُمْ مِنَ الْمَجْدِ ثُمَّ مَضَى مُصْعِدَا
(و) يُحْمِلُهُ الْقَوْمُ مَا عَالَهُمْ وَإِنْ كَانَ أَصْغَرُهُمْ مَوْلِدَا

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PC695

[Total No. of Pages :2

[6301]-98

S.Y.B.A.

PERSIAN

CC-2C : Poetry & Rhetoric

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-III) (23103)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Determine the place of Umar Khayyam in Persian Poetry as a Rubai Writer. [12]

OR

Ameer Khusro is one of the great poet of Persian language, explain in detail.

Q2) What are the poetic features of Hafiz? Explain in detail. [12]

OR

Hafiz is the greatest ghazal writer of his era. Explain in detail.

Q3) Write a detailed analysis of the poetic qualities of Iqbal. [12]

OR

Express your thoughts on Shahriyar Tabrezi's poetic qualities in detail.

Q4) a) Write the Central idea of one of the following in Persian. [10]

(۱) مناجات

(۲) در غلو مقام انسان

(۳) نوائے غالب

P.T.O.

b) Write the definition of any five of the following with examples. [10]

- (۱) بلاغات
- (۲) تضمین
- (۳) سوال و جواب
- (۴) ردالعجز علی الصدر
- (۵) تسجیع
- (۶) کنایه
- (۷) علم بدیع

Q5) Explain in Persian or translate any seven of the following couplets in

English or Urdu or Marathi:

[14]

(۱) غم جهان مخور و پند من مبر از یاد	که این لطیفه عشقم ز رهروی یادست
(۲) دشت را گوید حبابی ده، دهد	بحر را گوید سرابی ده، دهد
(۳) گفت حکمت را خدا خیر کثیر	هر کجا این خیر را ببینی بگیر
(۴) غلام همت آنم که زیر چرخ کبود	زهر چه رنگ تعلق پذیرد آزادست
(۵) به نام آنکه جان را زندگی داد	طبیعت را به جان پایندگی داد
(۶) جواهر بندد ناهید از ثریا	چراغ افروز در قعر دریا
(۷) دوش رفتم به تماشای خرابات فرنگ	شوخ گفتاری رندی دلم از دست ربود
(۸) دو کون از صنع او یک گل به باغی	ز ملکش نه فلک یک شب چراغی
(۹) حسد چه می بری ای ست نظم بر حافظ؟	قبول خاطر و لطف سخن خدا دادست

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC696

[6301]-99

[Total No. of Pages : 4

S.Y.B.A.

ECONOMICS

CC-1C (G2): FINANCIAL SYSTEM -I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23153)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) It is necessary to solve all the questions.*
- 2) Draw beautiful figures where necessary.*
- 3) The number on the right Indicate the complete marks of the question.*

Q1) Write the answers of the following questions in 20 words each. (any eight)[16]

- a) What are the Co-operative Banks.
- b) What is Capital Market.
- c) What is Financial Institution?
- d) Define the Financial System.
- e) When was the State Bank of India established?
- f) State two characteristics of Foreign Exchange Market?
- g) What is Non-Banking Financial Intermediaries?
- h) When was the Regional Rural Bank established?
- i) State the two name of credit instruments in the Money Market.
- j) State two objectives of Stock Market.

Q2) Write the answers of the following questions in 50 words each. (any four)[16]

- a) Explain the Features of Indian Financial System.
- b) Explain the Functions of Co-operative Bank.
- c) State te Functions of Capital Market.
- d) State the Characteristics of Indian Stock Market.
- e) State the functions of Indian Financial System.
- f) State the Objectives of Life Insurance Corporation of India.

P.T.O.

Q3) Write the answers of the following questions in 150 words each. (any three)[18]

- a) Explain the Nature of Indian Financial System.
- b) Explain the Functions of Regional Rural Banks.
- c) Explain the Role of Foreign Exchange Market.
- d) Explain the characteristics of Venture Capital Company.
- e) Explain the Functions of General Insurance Corporation of India.

Q4) Write the answers of the following questions in 300 words each. (any two)[20]

- a) Explain the structure of Indian Financial System.
- b) Explain the Functions of Commercial Banks.
- c) What is Money Market? Explain the Characteristics of Money Market.

Total No. of Questions : 4]

PC696

[6301]-99

S.Y.B.A.

ECONOMICS

CC-1C (G2): FINANCIAL SYSTEM -I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23153)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 4) संदर्भासाठी इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) सहकारी बँक म्हणजे काय?
- ब) भांडवल बाजार म्हणजे काय?
- क) वित्तीय संस्था म्हणजे काय?
- ड) वित्त व्यवस्थेची व्याख्या द्या.
- इ) स्टेट बँक ऑफ इंडियाची स्थापना केंव्हा झाली?
- फ) विदेशी विनिमय बाजाराची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- य) बिगर-बँकिंग वित्तीय मध्यस्थ म्हणजे काय?
- र) प्रादेशीक ग्रामीण बँकेची स्थापना केंव्हा करण्यात आली?
- ल) नाणे बाजारातील दोन पतसाधने सांगा.
- व) शेअर बाजाराची दोन उद्दिष्टे सांगा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार)

[16]

- अ) भारतीय वित्त व्यवस्थेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) सहकारी बँकेची कार्ये स्पष्ट करा.
- क) भांडवल बाजाराची कार्ये सांगा.
- ड) भारतीय शेअर बाजाराची वैशिष्ट्ये सांगा.
- इ) भारतीय वित्त व्यवस्थेची कार्ये सांगा.
- फ) भारतीय आयुर्विमा महामंडळाची उद्दिष्टे सांगा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) भारतीय वित्त व्यवस्थेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) प्रादेशीक ग्रामीण बँकांची कार्ये स्पष्ट करा.
- क) विदेशी विनिमय बाजाराची भूमिका स्पष्ट करा.
- ड) साहस भांडवल कंपनीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- इ) भारतीय सर्वसाधारण विमा महामंडळाची कार्ये स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) भारतीय वित्त व्यवस्थेची रचना स्पष्ट करा.
- ब) व्यापारी बँकांची कार्ये स्पष्ट करा.
- क) भारतीय नाणे बाजार म्हणजे काय? नाणे बाजाराची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC697

[Total No. of Pages : 4

[6301]-100
S.Y.B.A.
POLITICAL SCIENCE
CC-1C : An Introduction to Political Science
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester- III) (23163)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All question are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any eight questions (each 20 words)

[16]

- a) Write the definition of political science.
- b) Who is called the father of political science?
- c) Write any two Ideal Political thinkers.
- d) Who is called the father of modern political science?
- e) Write the definition of state.
- f) Write the meaning of market.
- g) Write the meaning of civil society.
- h) What is mean by Democracy?
- i) Who wrote the Book 'Republic'?
- j) Who wrote the book 'Politics'?

P.T.O.

Q2) Write any four short notes (in each 50 words) [16]

- a) Write the limitations of idealistic approach.
- b) Write the limitations of modern state.
- c) Write the significance of political science.
- d) Explain the nature of modern political science.
- e) Explain the types of market
- f) Write the merits of Democracy

Q3) Attempt any three questions (in each 100 words) [18]

- a) Write demerits of participatory Democracy.
- b) Write the features of civil society.
- c) Write the significance of modern state
- d) Write the nature of Political science.

Q4) Attempt any two questions (in each 200 words) [20]

- a) Write the scope of political science.
- b) Explain the nature of feminist approach.
- c) Write the types of Democracy.

* * *

Total No. of Questions : 4]

PC697

[6301]-100

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC-1C : An Introduction to Political Science
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester- III) (23163)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवतात.
 - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (20 शब्दांत)

[16]

- अ) राज्यशास्त्राची व्याख्या लिहा.
- ब) राज्यशास्त्राचा जनक कोणास म्हटले जाते?
- क) कोणत्याही दोन आदर्शवादी राजकीय विचारवंतांची नावे लिहा?
- ड) आधुनिक राज्यशास्त्राचा जनक कोणास म्हटले जाते?
- इ) राज्याची व्याख्या लिहा.
- फ) बाजारपेठेचा अर्थ लिहा.
- य) नागरी समाजाचा अर्थ लिहा.
- र) लोकशाही म्हणजे काय?
- ल) रिपब्लिक हा ग्रंथ कोणी लिहला?
- व) पॉलीटीक्स हा ग्रंथ कोणी लिहला?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा. (प्रत्येकी 50 शब्दात)

[16]

- अ) आदर्शवादी दृष्टीकोनाचे दोष लिहा.
- ब) आधुनिक राज्यांचे दोष लिहा.
- क) राज्यशास्त्राचे महत्त्व लिहा.
- ड) आधुनिक राज्यशास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- इ) बाजारपेठेचे प्रकार लिहा.
- फ) लोकशाहीचे गुण लिहा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी 100 शब्दात)

[18]

- अ) सहभागी लोकशाहीचे दोष लिहा.
- ब) नागरी समाजाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- क) आधुनिक राज्याचे महत्त्व लिहा.
- ड) राज्यशास्त्राचे स्वरूप लिहा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे उत्तर लिहा. (प्रत्येकी 200 शब्दात)

[20]

- अ) राज्यशास्त्राची व्याप्ती लिहा.
- ब) स्त्रीवादी दृष्टीकोनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- क) लोकशाहीचे प्रकार लिहा.

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC698

[Total No. of Pages : 4

[6301]-102

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

**CC-2C : An Introduction to Political Ideologies
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester- III) (23164)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 20 words each (any eight) **[16]**

- a) Explain the concept of Ideology.
- b) Define the meaning of Nationalism.
- c) Define the meaning of corporate state.
- d) Write the meaning of syndicalism.
- e) Explain the meaning of Democracy.
- f) Explain two principles of Fascism.
- g) State any two principles of Democratic socialism.
- h) Explain the two characteristic of Ideology.
- i) Socialism.
- j) What is meant by progressive nationalism.

Q2) Write short notes in 50 words each (any four) **[16]**

- a) New fascism.
- b) Discuss the nature of Ideology.
- c) Cultural Nationalism.
- d) Merits of socialism.
- e) Evaluate fascism.
- f) State features of Democratic Socialism.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 100 words each. (any three)

[18]

- a) Explain the features of Nationalism.
- b) Write the basic principles of Fabianism.
- c) Explain the function of Ideology.
- d) Explain the limitations of Democratic Socialism.

Q4) Answer the following questions in 200 words each (any two)

[20]

- a) Define Ideology explain the scope of Ideology.
- b) Explain the element of Nationalism.
- c) State the reasons of rise of fascism.

Total No. of Questions : 4]

PC698

[6301]-102

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC-2C : An Introduction to Political Ideologies
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester- III) (23164)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दात लिहा.

[16]

- अ) विचारप्रणालीचा अर्थ सांगा.
- ब) राष्ट्रवादाचा अर्थ सांगा.
- क) महामंडळात्मक राज्य म्हणजे काय?
- ड) श्रमिक संघवाद म्हणजे काय?
- इ) लोकशाहीचा अर्थ स्पष्ट करा.
- फ) फॅसिझमची दोन तत्त्वे सांगा.
- य) लोकशाही समाजवादाची दोन तत्त्वे सांगा.
- र) विचार प्रणालीची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- ल) समाजवाद
- व) प्रागतिक राष्ट्रवाद म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चारवर थोडक्यात टीपा लिहा. (प्रत्येकी 50 शब्दात)

[16]

- अ) नव-फॅसिझम
- ब) विचारप्रणालीच्या स्वरूपावर चर्चा करा.
- क) सांस्कृतिक राष्ट्रवाद
- ड) समाजवादाचे गुण
- इ) फॅसिझमचे मुल्यमापन
- फ) लोकशाही समाजवादाची वैशिष्ट्ये सांगा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा.

[18]

- अ) राष्ट्रवादाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) फेबियनवादाची मुलभूत तत्त्वे सांगा.
- क) विचार प्रणालीचे कार्य स्पष्ट करा.
- ड) लोकशाही समाजवादाच्या मर्यादा स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) विचार प्रणालीचा अर्थ सांगून त्याची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) राष्ट्रवादाचे घटक सविस्तरपणे स्पष्ट करा.
- क) फॅसिझमच्या उदयाची कारणे सांगा.

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC699

[6301]-103

[Total No. of Pages : 2

S.Y.B.A.

HISTORY

CC - 1C : History of the Marathas (1630-1707)

(2019 CBCS Pattern) (Semester - III) (23174)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compuslory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in about 300 words. (any one) **[15]**

a) Evaluate the sources of the History of Maratha in Indian language.

OR

b) Explain the causes and effects of first coronation of Chhatrapati Shivaji Maharaj.

Q2) Answer the following questions in about 300 words. (any one) **[15]**

a) Discuss the military administration of Chhatrapati Shivaji Maharaj.

OR

b) Describe the achievement of Chhatrapati Rajaram Maharaj.

Q3) Answer the following questions in about 200 words. (any two) **[20]**

a) Explain the achievement of Shahaji Raja.

b) Explain the causes and effects of first sack of Surat by Shivaji Maharaj.

c) Discuss about Agra visit & release of Shivaji Maharaj.

d) Explain the relation between Chhatrapati Sambhaji Maharaj and Mughal.

Q4) Short notes. (any four) **[20]**

a) Krushnaji Anant Sabhasad

b) Rajmata Jijabai

c) Baji Prabhu Deshpande

d) Chauth and Sardeshmukhi

e) Second coronation

f) Santaji Ghorpade

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PC699

[6301]-103

S.Y.B.A.

HISTORY

CC - 1C : History of the Marathas (1630-1707)

(2019 CBCS Pattern) (Semester - III) (23174)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक) [15]

- अ) मराठ्यांच्या इतिहासातील भारतीय भाषांतील साधनांचे मुल्यमापन करा.
किंवा
ब) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या पहिल्या राज्याभिषेकाची कारणे व परिणाम लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक) [15]

- अ) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या लष्करी प्रशासन व्यवस्थेवर चर्चा करा.
किंवा
ब) छत्रपती राजाराम महाराजांच्या कामगिरीचे वर्णन करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) शहाजी राजांची कामगिरी सांगा.
ब) शिवाजी महाराजांच्या पहिल्या सूरत लुटीची कारणे व परिणाम सांगा.
क) शिवाजी महाराज यांची आग्रा भेट व सुटका यावर चर्चा करा.
ड) छत्रपती संभाजी महाराज-मुघल संबंधाची माहिती सांगा.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- अ) कृष्णाजी अनंत सभासद
ब) राजमाता जिजाऊ
क) बाजीप्रभू देशपांडे
ड) चौथाई व सरदेशमुखी
इ) दुसरा राज्याभिषेक
फ) संताजी घोरपडे

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC700

[6301]-104

[Total No. of Pages : 2

S.Y.B.A.

ANTHROPOLOGY

CC-1C - G - II: Indian Tribes

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23193)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write short notes on any three of the following. **[15]**

- a) Characteristics of tribes
- b) Nomadic Tribes
- c) Ghotul
- d) Geographical classification of tribes
- e) Displacement and Rehabilitation of tribes

Q2) Answer any three of the following questions in 50 words each. **[15]**

- a) Elaborate the history of Indian Tribes in brief.
- b) Explain the various functions of youth dormitories.
- c) Elaborate the transport and communication in tribal society.
- d) Elaborate the causes of study of tribal society.
- e) Explain the social and economic backwardness of tribals.

Q3) Answers any two of the following questions in 200 words each. **[20]**

- a) Elaborate the universality of youth dormitories among the tribes.
- b) Explain the economic and cultural classification of Indian tribes.
- c) Explain the illiteracy in Indian tribes.
- d) Describe the availability of Health Care Services in tribal sector.

Q4) Answer any one of the following questions in 300 words. **[20]**

- a) Elaborate the various causes to rise youth dormitories in Indian tribes.
- b) Write the problems of scheduled tribes in details.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PC700

[6301]-104

S.Y.B.A.

ANTHROPOLOGY

CC-1C - G - II: Indian Tribes

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23193)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन)

[15]

- अ) आदिवासींची वैशिष्ट्ये
- ब) भटक्या जमाती
- क) गोदूल
- ड) आदिवासींचे भौगोलिक वर्गीकरण
- इ) आदिवासींचे विस्थापन आणि पुनर्वसन

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन)

[15]

- अ) भारतीय आदिवासींचा इतिहास थोडक्यात विशद करा.
- ब) युवागृहाची विविध कार्ये स्पष्ट करा.
- क) आदिवासी समाजातील वाहतूक आणि दळणवळण विशद करा.
- ड) आदिवासी समाजाच्या अभ्यासाची कारणे विशद करा.
- इ) आदिवासींचे सामाजिक व आर्थिक मागासलेपणा स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) आदिवासी समाजातील युवागृहांची सार्वत्रिकता विशद करा.
- ब) भारतीय आदिवासींचे आर्थिक व सांस्कृतिक वर्गीकरण स्पष्ट करा.
- क) भारतीय आदिवासीं मधील निरक्षरता स्पष्ट करा.
- ड) आदिवासी क्षेत्रातील आरोग्य सुविधांची उपलब्धता वर्णन करा.

प्र.4) खालील प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक)

[20]

- अ) भारतीय आदिवासींमधील युवागृहाच्या उदयाची कारणे विशद करा.
- ब) अनुसूचित जमातीच्या समस्या सविस्तर लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PC701

[6301]-105

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

CC - 1C- GG -201 -A : Environmental Geography - I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23204)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions all compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*
- 3) Use of map stencils is allowed.*
- 4) Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Write answer of the questions about 20 words each (any 8)

[16]

- a) What is environment Geography?
- b) What is natural environment?
- c) Write any two aspects of the cultural Environment.
- d) What is food - web?
- e) Define Ecology.
- f) Who is the producer in the Ecosystem?
- g) Write any two characteristic of equatorial rain forest ecosystem.
- h) Define biodiversity.
- i) Write any two effects of soil pollution.
- j) Define pollution.

Q2) Write a short note in about 50 words each (any 3)

[18]

- a) Behavioural Approach
- b) Oxygen cycle
- c) Food chain
- d) Measures of biodiversity conservation

P.T.O.

Q3) Write the answer to the following question in 100 words each (any two) **[16]**

- a) Nature of environment Geography.
- b) Causes and effects of biodiversity loss.
- c) Causes and effects of water pollution.

Q4) Write the answer to the following questions in 300 words (any one) **[20]**

- a) What is ecosystem? Explain structure of ecosystem in detail.
- b) Explain the causes, effects and measure of air pollution.

Total No. of Questions : 4]

PC701

[6301]-105

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

**CC - 1C- GG -201 -A : Environmental Geography - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23204)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृती काढा.
 - 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 5) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) पर्यावरण भूगोल म्हणजे काय?
- ब) नैसर्गिक पर्यावरण म्हणजे काय?
- क) सांस्कृतिक पर्यावरणाचे कोणतेही दोन घटक लिहा?
- ड) अन्नजाळी म्हणजे काय?
- इ) परिस्थितीकीची व्याख्या लिहा.
- फ) परिसंस्थेत उत्पादक कोण आहे?
- य) विषुववृत्तीय जंगल परिसंस्थेची कोणतेही दोन वैशिष्ट्ये लिहा?
- र) जैव विविधतेची व्याख्या लिहा.
- ल) मृदा प्रदूषणाचे कोणतेही दोन परिणाम लिहा?
- व) प्रदूषणाची व्याख्या लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) वर्तणुक अभ्यास पद्धती
- ब) ऑक्सिजन चक्र
- क) अन्नसाखळी
- ड) जैव विविधता संवर्धनाचे उपाय

प्र.3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[16]

- अ) पर्यावरण भूगोलाचे स्वरूप.
- ब) जैव विविधता ज्हासाची कारणे व परिणाम.
- क) जल प्रदूषणाची कारणे व परिणाम.

प्र.4) खालील प्रश्नांचे प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक)

[20]

- अ) परिसंस्था म्हणजे काय? परिसंस्थेची रचना सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) हवा प्रदूषणाची कारणे, परिणाम व उपाय योजना स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC702

[6301]-106

[Total No. of Pages : 4

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

GG 201(A) - CC - 2C : Economic Geography - I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23205)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions all compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*
- 3) Draw neat labelled diagrams, figures, wherever necessary.*
- 4) Use of map stencil is allowed.*

Q1) Write answers of the following questions in about 20 words each. (Any 8)[16]

- a) What is industrial geography?
- b) What is primary activities?
- c) Write any two examples of non - renewable resources.
- d) Name any two countries leading in textile production.
- e) What is principle approach?
- f) What is economic activity?
- g) What is hydro electricity?
- h) Name any two economic factors affecting on agriculture?
- i) What is renewable resources?
- j) Name any two iron ore regions of India.

Q2) Write short notes in about 50 words each. (Any 3)

[18]

- a) Relationship of economic geography to other social disciplines
- b) Quaternary activities
- c) Wind energy
- d) Conservation of resources

P.T.O.

Q3) Write the answers of questions in 100 words each. (Any 2)

[16]

- a) Describe secondary activities in detail.
- b) Write the world distribution of mineral oil.
- c) Explain physical factors affecting on agriculture.

Q4) Write the answers of questions in 300 words each. (Any 1)

[20]

- a) What is economic geography? Write nature, scope and importance of economic geography.
- b) Write in detail the factors affecting on the development of textile industries and give distribution of textile industries in India.

Total No. of Questions : 4]

PC702

[6301]-106

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

**GG 201(A) - CC - 2C : Economic Geography - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23205)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) औद्योगिक भूगोल म्हणजे काय?
- ब) प्राथमिक व्यवसाय म्हणजे काय?
- क) अपुनर्नवीकरणीय साधनसंपदेची कोणतीही दोन उदाहरणे लिहा.
- ड) कापड उत्पादनामध्ये अग्रेसर असलेल्या कोणत्याही दोन देशांची नावे लिहा?
- इ) तात्त्विक अभ्यासपद्धती म्हणजे काय?
- फ) आर्थिक व्यवसाय म्हणजे काय?
- य) जलविद्युत म्हणजे काय?
- र) शेतीवर परिणाम करणारे कोणतेही दोन आर्थिक घटक लिहा?
- ल) पुनर्नवीकरणीय साधनसंपदा म्हणजे काय?
- व) भारतातील कोणत्याही दोन लोहखनिज क्षेत्रांची नावे लिहा?

प्र.2) प्रत्येकी 50 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

[18]

- अ) आर्थिक भूगोलाचा इतर सामाजिक शाखांशी संबंध
- ब) चतुर्थ श्रेणीचे व्यवसाय
- क) पवन उर्जा
- ड) साधनसंपदाचे संवर्धन

प्र.3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[16]

- अ) द्वितीयक श्रेणीच्या व्यवसायांचे सविस्तर वर्णन करा.
- ब) खनिजतेलाचे जागतिक वितरण लिहा.
- क) शेती व्यवसायावर परिणाम करणारे प्राकृतिक घटक स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांचे प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही एक)

[20]

- अ) आर्थिक भूगोल म्हणजे काय? आर्थिक भूगोलाचे स्वरूप, व्याप्ती व महत्त्व लिहा.
- ब) कापड उद्योगांच्या विकासावर परिणाम करणारे घटक आणि भारतातील कापड उद्योगांचे वितरण सविस्तर लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC703

[6301]-107

[Total No. of Pages : 4

S.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

CC - 1C : District Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23443)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any eight questions. (20 words)

[16]

- a) Explain the meaning of administration.
- b) State two characteristics of District Administration.
- c) What is the head of district administration called?
- d) State two functions of District Magistrate.
- e) State two elements of law and order.
- f) State any two importance of law and order.
- g) State two functions of a sub - divisional officer.
- h) Under whom does the Revenue Administration function?
- i) Mention any two functions of circle Inspection officer.
- j) State two functions of Talathi.

Q2) Attempt any four questions. (50 words)

[16]

- a) Powers of the District Magistrate.
- b) Elements of Law and Order - Police Force.
- c) District level Administrative officer.
- d) Role of Talathi in Revenue Administration.
- e) Two Principle of district administration.
- f) Importance of district administration.

P.T.O.

Q3) Attempt any three questions. (100 words)

[18]

- a) State the intelligence department.
- b) Explain the administration of revenue.
- c) State the powers and functions of Tehsildar.
- d) State the characteristics of Police administration.

Q4) Attempt any two Questions. (200 words)

[20]

- a) Explain the development of district administration.
- b) State the changing role of District Collector.
- c) Explain the function of Talathi in revenue administration.

Total No. of Questions : 4]

PC703

[6301]-107

S.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

CC - 1C : District Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23443)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्र.1) कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (20 शब्दात)

[16]

- अ) प्रशासनाचा अर्थ सांगा.
- ब) जिल्हा प्रशासनाचे दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- क) जिल्हा प्रशासनाच्या प्रमुखाला काय म्हणतात?
- ड) जिल्हा दंडाधिकारीचे दोन कामे सांगा.
- इ) कायदा व सुव्यवस्थेचे दोन घटक सांगा.
- फ) कायदा व सुव्यवस्थेचे दोन महत्त्व सांगा.
- य) उपविभागिय अधिकारीचे दोन कार्ये सांगा.
- र) महसूल प्रशासन कोणाच्या अंतर्गत कार्य करते?
- ल) मंडळ निरीक्षक (सर्कल इन्स्पेक्टर) अधिकारीची दोन कार्ये सांगा.
- व) तलाठीचे दोन कार्ये सांगा.

प्र.2) कोणत्याही चार टीपा लिहा. (50 शब्दात)

[16]

- अ) जिल्हा दंडाधिकारीचे अधिकार.
- ब) कायदा व सुव्यवस्थेतील घटक-पोलिस दल.
- क) जिल्हा पातळीवरील प्रशासकिय अधिकारी.
- ड) महसूल प्रशासनात तलाठीची भूमिका.
- इ) जिल्हा प्रशासनाचे दोन तत्व.
- फ) जिल्हा प्रशासनाचे महत्त्व.

प्र.3) कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (100 शब्दात)

[18]

- अ) गुप्तहेर विभागाची माहिती सांगा.
- ब) महसूल प्रशासनाची माहिती सविस्तर सांगा.
- क) तहसिलदाराचे अधिकार व कार्य सांगा.
- ड) पोलिस प्रशासनाची वैशिष्ट्ये सांगा.

प्र.4) कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (200 शब्दात)

[20]

- अ) जिल्हा प्रशासनाचा विकास कसा झाला ते सांगा?
- ब) जिल्हाधिकारीची बदलती भूमिका सांगा.
- क) तलाठी यांचे महसूल प्रशासनातील कार्य सांगा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC704

[Total No. of Pages : 2

[6301]-108

S.Y.B.A.

संगीत

CC-1CG-3 : रागसंगीत गायन

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (22317) (23213)

(या संचातील राग संगीत गायन, तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** अ) भातखंडे अथवा पलुस्कर लिपीमध्ये राग बिहागच्या छोट्याख्यालाचे स्वरलेखन करा. [10]
ब) मालकंस रागाची माहिती लिहा. [5]
- प्र.2)** अ) केदार रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहा. [10]
ब) एकताल, अब्दा तीनताल, धुमाळी पैकी कोणताही एक ताल माहितीसह लिपीबद्ध करा. [5]
- प्र.3)** अ) टिपा लिहा. (कोणतेही 2) [8]
i) धृपद-धमार गायकी
ii) तानांचे प्रकार
iii) गणितानुसार उत्तर भारतीय 32 थाटांची रचना
ब) थोडक्यात माहिती लिहा. (कोणतेही दोन) [12]
i) गान समय सिद्धांत
ii) संगीत सभेचे आयोजन
iii) हिंदुस्थानी व कर्नाटक संगीत पद्धती
- प्र.4)** अ) चरित्र लिहा. (कोणतेही एक) [10]
i) डी. व्ही. पलुस्कर
ii) पं. ओंकारनाथ ठाकूर
iii) अल्लादिया खाँ
ब) निबंध लिहा. (कोणताही एक) [10]
i) खयाल गायकी
ii) मी ऐकलेली मैफिल
iii) लोक संगीत

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PC704

[6301]-108

S.Y.B.A.

संगीत

CC-1C G-3 : तबला

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (22317) (23213)

(या संचातील राग संगीत गायन, तबला यापैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1) अ)** तबला स्वरात मिळवण्याचे नियम याबद्दल माहिती लिहा. [10]
ब) ताल तीनतालमध्ये समेपासून समेपर्यंत एक तिहाई पं. भातखंडे लिपीनुसार लिहा. [5]
- प्र.2) अ)** तबला या वाद्याचा संक्षिप्त इतिहास लिहा. [10]
ब) झपतालमध्ये एक तिहाई समेपासून समेपर्यंत पं. भातखंडे लिपीनुसार लिपिबद्ध करा. [5]
- प्र.3) अ)** खालीलपैकी कोणतेही एक जीवन चरित्र लिहा. [10]
i) उ. अहमदजान थिरकवा
ii) उ. अमीरहुसेन खाँ
ब) 'तिरकिट' व 'धिरधीर' या दोन वर्णांची निकास पद्धती लिहा. [10]
- प्र.4) अ)** व्याख्या लिहा. (कोणत्याही 4) [8]
i) जाती
ii) तिगून
iii) चौगूण
iv) तुकडा
v) लग्नी
vi) उठाण
ब) भजन व गझल या गीत प्रकारांविषयी माहिती लिहा. [12]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC705

[6301]-109

[Total No. of Pages : 2

S.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

SEC - 1A : Health Psychology

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23223)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following question in 100 words each. (any four) **[20]**

- a) What is quality of life?
- b) State the effects of smoking.
- c) Explain relation social cultural factors and Health.
- d) What is physical health?
- e) What is Paralysis?
- f) State the physical effects of Diabetes.

Q2) Answer the following question in 200 words each (any two). **[20]**

- a) Types of stress.
- b) Explain the health behaviour and health habits.
- c) What is hypertension? State the causes of hypertension.
- d) Explain the Importance of health psychology.

Q3) Answer the following question in 400 words each. (any one) **[20]**

- a) Define Health psychology. Explain the role of psychology in health.
- b) Define stress. State the sources of stress.

Q4) Write Short Notes (any two) **[10]**

- a) Vaccination and screening
- b) Emotional Responding to stress
- c) Social support therapy
- d) Physical self

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PC705

[6301]-109

S.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

SEC - 1A : Health Psychology

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23223)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडवणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) जीवनाची गुणवत्ता म्हणजे काय?
- ब) धूम्रपानाचे परिणाम सांगा.
- क) सामाजिक - सांस्कृतिक घटक व आरोग्य संबंध स्पष्ट करा.
- ड) शारीरिक आरोग्य म्हणजे काय?
- इ) पक्षघात म्हणजे काय?
- फ) मधुमेहाचे शारीरिक परिणाम सांगा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) ताणाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) आरोग्य वर्तन आणि आरोग्य सवयी विशद करा.
- क) उच्चरक्तदाब म्हणजे काय? उच्चरक्तदाबाची कारणे सांगा.
- ड) आरोग्य मानसशास्त्राची आवश्यकता स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) आरोग्य मानसशास्त्राची व्याख्या लिहा. आरोग्य क्षेत्रात मानसशास्त्राची भूमिका विशद करा.
- ब) ताणाची व्याख्या लिहा. ताणाचे विविध स्रोत सांगा.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[10]

- अ) लक्ष्यीकरण आणि चाचणी परिक्षण
- ब) ताणाला भावनिक प्रतिसाद
- क) सामाजिक आधार उपचारतंत्र
- ड) शारीरिक स्व

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC706

[6301]-110

[Total No. of Pages : 4

S.Y.B.A.

GANDHIAN THOUGHTS : (General Paper - II)

CC-2C: Gandhian Political Philosophy

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23233)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any three of the following questions in 100 words each. [15]

- a) Briefly state Gandhiji's concept of state.
- b) Briefly explain Gandhiji's idea of 'Means' in political life.
- c) Explain Gandhiji's on world peace.
- d) Explain Gandhiji's views on self-sufficient villages.
- e) Explain the importance of Gandhi's concept of 'swaraj' from an economic point of view.

Q2) Answer any two of the following questions in 200 words each. [20]

- a) Explain the state as a spiritual institution from Gandhiji's point of view.
- b) Explain Gandhiji's thought on war.
- c) Explain Gandhiji's concept of 'Non- violence'.
- d) Explain Gandhiji's concept of political swarajya.

P.T.O.

Q3) Write short notes in 100 words each (Any three)

[15]

- a) Spiritualization of politics.
- b) Economic swarajya.
- c) Gandhiji's Panchsheel theory.
- d) Bycott.
- e) Gandhiji's stateless society.

Q4) Answer any one of the following question in 400 words each.

[20]

- a) Discuss Gandhiji's concept of sarvodaya in detail.
- b) Explain in detail Gandhiji's views on the right and duties of citizens.

Total No. of Questions : 4]

PC706

[6301]-110

S.Y.B.A.

GANDHIAN THOUGHTS : (General Paper - II)

CC-2C: Gandhian Political Philosophy

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23233)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा.

[15]

- अ) गांधीजींची 'राज्य' संकल्पना थोडक्यात सांगा.
- ब) गांधीजींचा राजकीय जीवनातील 'साधन' विचार थोडक्यात स्पष्ट करा.
- क) गांधीजींचे जागतिक शांतता विचार स्पष्ट करा.
- ड) गांधीजींचे स्वयंपूर्ण खेड्या विषयीचे विचार स्पष्ट करा.
- इ) गांधीजींच्या 'स्वराज्य' या संकल्पनेचे आर्थिक दृष्टिकोणातून महत्त्व विशद करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) गांधीजींच्या दृष्टीकोनातून राज्य एक आध्यात्मिक संस्था, स्पष्ट करा.
- ब) गांधीजींच्या युद्धविषयक विचारांचे विवेचन करा.
- क) गांधीजींची 'अहिंसा' संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) गांधीजींची 'स्वराज्य' संकल्पना राजकीय दृष्टीकोनातून विशद करा.

प्र.3) थोडक्यात प्रत्येकी 100 शब्दात टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

[15]

- अ) राजकारणाचे आध्यात्मिकरण
- ब) स्वराज्य: आर्थिक दृष्टिकोनातून
- क) गांधीजींचा पंचशील सिध्दांत
- ड) बहिष्कार
- इ) गांधीजींचा राज्य विहीन समाज

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) गांधीजींच्या 'सर्वोदय' या संकल्पनेची सविस्तरपणे चर्चा करा.
- ब) गांधीजींचे नागरिकांच्या हक्क आणि कर्तव्य विषयक विचारांचे सविस्तर विवेचन करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC707

[6301]-111

[Total No. of Pages : 2

S.Y.B.A.

YOGA

CC-1C-G - 3 : Yogvidya

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23243)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any of the following five questions in one sentence. **[5]**

- a) Name the yoga spectators?
- b) What are the names of the Tribandh?
- c) What philosophy did Vardhman Mahavira write?
- d) What is a Purak in pranayama?
- e) What is a Rechak in pranayama?
- f) What are the types of Asanas?
- g) What type of Asana is Shavasana?

Q2) Write the short note (Any two) **[10]**

- a) Sutraneti
- b) Bhasrika
- c) Sarvangasana

Q3) Answer any two of the following questions in 150 words. **[20]**

- a) Explain the importance of Patanjalyog.
- b) Explain the importance of Hatthyog.
- c) Explain the Benefits of Asanas.

Q4) Answer any one of the following questions in detail. **[15]**

- a) Explain the role of yoga in mental health?
- b) Explain the importance of yoga in social health?

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PC707

[6301]-111

S.Y.B.A.

YOGA

CC-1C-G - 3 : Yogvidya

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23243)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची एक वाक्यात उत्तरे द्या.

[5]

- अ) योग प्रणेत्या म्हणून कोणास ओळखले जाते?
- ब) त्रि-बंधाची नावे सांगा.
- क) वर्धमान महाविरांनी कोणते दर्शन लिहिले?
- ड) पूरक म्हणजे काय?
- इ) रेचक म्हणजे काय?
- फ) आसनांचे प्रकार किती व कोणते?
- य) शवासन हे कोणत्या आसन प्रकारात मोडते?

प्र.2) टिपा द्या. (कोणतेही दोन)

[10]

- अ) सूत्रनेती
- ब) भस्त्रिका
- क) सर्वांगासन

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची 150 शब्दांत उत्तरे द्या.

[20]

- अ) पातंजलयोगाचे महत्व सांगा.
- ब) हृदययोगाचे महत्व सांगा.
- क) आसनांचे महत्व सांगा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या.

[15]

- अ) मानसिक आरोग्यात योगाची भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) सामाजिक आरोग्यात योगाचे महत्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PC708

[6301]-112

S.Y.B.A.

HISTORY

History of Civilization

**CC-1C : Cultural History of Maharashtra and Heritage (Upto 13th Century)
(2019 CBCS Pattern) (Semester - III) (23253)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidate:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 300 words. (Any one) **[15]**

a) Explain the culture of Daymabad in Ancient Maharashtra.

OR

b) Give the information about Art and Architecture of Satvahana Dynesty.

Q2) Answer the following questions in 300 words. (Any one) **[15]**

a) Write information about historical heritage sites in Maharashtra.

OR

b) Explain the contribution of Bhakti Movement in Maharashtra.

Q3) Answer the following questions in 200 words. (Any two) **[20]**

a) Explain the definition and nature of culture.

b) Explain the cultural life of Inamgaon in ancient Maharashtra.

c) Discuss the agriculture and Hardicraft in Maharashtra.

d) Give information about the caves at Ajantha.

Q4) Short notes (Any four). **[20]**

a) Jorve culture

b) Cultural contribution of Rashtrakuta dynasty

c) Kailasnath temple-verul

d) Industries in Maharashtra

e) Varkari cult

f) Vatandari Adhikari in village Panchayat

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PC708

[6301]-112

S.Y.B.A.

HISTORY

History of Civilization

CC-1C : Cultural History of Maharashtra and Heritage (Upto 13th Century)

(2019 CBCS Pattern) (Semester - III) (23253)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालील प्रश्नांची 300 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) [15]
अ) प्राचीन महाराष्ट्रातील दायमाबाद येथील सांस्कृतिक जीवन स्पष्ट करा.
किंवा
ब) सातवाहन कालीन कला व स्थापत्यकला याविषयी माहिती लिहा.
- प्र.2)** खालील प्रश्नांची 300 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) [15]
अ) महाराष्ट्रातील ऐतिहासिक वारसा स्थळांची माहिती सांगा.
किंवा
ब) महाराष्ट्राच्या जडणघडणीत भक्तीपंथाचे योगदान स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
अ) संस्कृतीची व्याख्या व स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) प्राचीन महाराष्ट्रातील ईनामगाव येथील सांस्कृतिक जीवन स्पष्ट करा.
क) महाराष्ट्रातील कृषी व हस्तव्यवसाय या विषयी चर्चा करा.
ड) अजिंठा येथील लेणीची माहिती द्या.
- प्र.4)** टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]
अ) जोर्वे संस्कृती
ब) राष्ट्रकुट घराण्याचे सांस्कृतिक योगदान
क) कैलासनाथ मंदिर-वेरूळ
ड) महाराष्ट्रातील उद्योगधंदे
इ) वारकरी पंथ
फ) ग्रामव्यवस्थेतील वतनी अधिकारी

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC709

[6301]-113

[Total No. of Pages : 4

S.Y.B.A.

HOME ECONOMICS

CC-1C- G - 2 : Sociology of Indian Family

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23263)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Diagrams must be drawn indicate full marks.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the answer to the following questions in 20 words each. (Any Eight)[16]

- a) Who is referred to as the father of sociology?
- b) What is Industrial Revolution?
- c) Which in Science Social problems are studied?
- d) 'Human is a social animal'. Who expressed such as opinion?
- e) Define Family.
- f) What is matriarchal family system?
- g) Give two reasons for family Conflict.
- h) State the important elements of Indian family.
- i) Name two faults of joint family system.
- j) What are the two characteristics of separated family system?

Q2) Write the answers to the following questions in 50 words each. (Any Four)[16]

- a) Explain the Limitations of Sociology.
- b) Explain the meaning and Concept of family.
- c) Explain the structure of family according to race or authority.
- d) Explain the Nature of Separated family system.
- e) Explain the Concept of 'Industrial Revolution'.
- f) Explain the nature of family life.

P.T.O.

Q3) Write the answers to the following questions in 150 words each. (Any Three) [18]

- a) Explain the importance of Sociology.
- b) Explain the important elements of Indian family.
- c) Explain the family system in India.
- d) Explain the merits of Joint family system.

Q4) Write the answers to the following questions in 300 words each. (Any Two)[20]

- a) Explain the Nature and Scope of Sociology.
- b) Explain the detail in family functions.
- c) Explain the Contribution of Various elements for family organization.

Total No. of Questions : 4]

PC709

[6301]-113

S.Y.B.A.

HOME ECONOMICS

CC-1C- G - 2 : Sociology of Indian Family
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23263)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

[एकूण गुण : 70]

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दात लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) समाजशास्त्राचा जनक म्हणून कोणाला संबोधले जाते?
- ब) औद्योगिक क्रांती म्हणजे काय?
- क) सामाजिक समस्यांचा अभ्यास कोणत्या शास्त्रात केला जातो?
- ड) 'मानव हा समाजशील प्राणी आहे' असे मत कोणी व्यक्त केले?
- इ) कुटूंबाची व्याख्या द्या.
- फ) मातृसत्ताक कुटूंब पद्धती म्हणजे काय?
- य) काटुंबिक संघर्षाची दोन कारणे सांगा.
- र) भारतीय कुटूंबातील महत्वाचे घटक सांगा.
- ल) संयुक्त कुटूंब पद्धतीचे दोन दोष सांगा.
- व) विभक्त कुटूंब पद्धतीचे दोन गुण सांगा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा. (कोणतेही चार)

[16]

- अ) समाजशास्त्राच्या मर्यादा स्पष्ट करा.
- ब) कुटूंबाचा अर्थ व संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) वंश किंवा अधिसत्तानुसार कुटूंबाची रचना स्पष्ट करा.
- ड) विभक्त कुटूंब पद्धतीचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- इ) औद्योगिक क्रांती संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) कौटुंबिक जिवनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) समाजशास्त्राचे महत्व स्पष्ट करा.
- ब) भारतीय कुटूंबातील महत्वाचे घटक विशद करा.
- क) भारतातील कुटूंब पद्धती स्पष्ट करा.
- ड) संयुक्त कुटूंब पद्धतीचे गुण स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) समाजशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) कुटूंबाची कार्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
- क) कौटूंबिक संघटनांसाठी केलेल्या विविध घटकांचे योगदान स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC710

[6301]-114

[Total No. of Pages : 2

S.Y.B.A.

DEFENCE & STRATEGIC STUDIES

**CC-1C - G - 2 : Chhatrapati Shivaji Maharaj As a Nation Builder
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23273)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each. (Any Three) **[15]**

- a) State the strategic importance of Jawali.
- b) State the tactics of Mirza Raje Jay Singh.
- c) Explain the Concept of Swarajya.
- d) State the Oath of Rayareshwar.
- e) Explain the importance of victory over Afzal Khan.

Q2) Answer the following questions in 300 words each. (Any One) **[15]**

- a) Explain the role of Jijabai in making Chhatrapati Shivaji Maharaj.
- b) Describe the Economic, cultural state of Maharashtra during Chhatrapati Shivaji Maharaj time.

Q3) Answer the following questions in 200 words each. (Any Two) **[20]**

- a) Explain the Strategic importance of Jawali victory.
- b) Explain the aims and objectives of Hindavi Swarajya.
- c) State the Causes of Chhatrapati Shivaji Maharaj Victory against Shahistekhan.
- d) State the effects of the raid on shahistekhana.

Q4) Write Short Notes. (Any Four) **[20]**

- a) Meaning of Swarajya during Chhatrapati Shivaji Maharaj period
- b) Characteristic of Pratapgad fort
- c) State the aims of Shahistekhan invasion
- d) Jijabai
- e) Maval region
- f) Articles of Treaty of Purandar

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PC710

[6301]-114

S.Y.B.A.

DEFENCE & STRATEGIC STUDIES

CC-1C - G - 2 : Chhatrapati Shivaji Maharaj As a Nation Builder
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23273)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) [15]

- अ) जावळीचे सामरिक महत्व सांगा.
- ब) मिर्झाराजे जयसिंगाचे डावपेच सांगा.
- क) स्वराज्याची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) रायशेवराची शपथ सांगा.
- इ) अफजलखानावरील विजयाचे महत्व स्पष्ट करा.

प्र.2) खालील प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक) [15]

- अ) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या जडणघडणीत जिजाबाईची भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या काळातील महाराष्ट्राची आर्थिक, सांस्कृतिक परिस्थिती विशद करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) जावळी विजयाचे सामरिक महत्व स्पष्ट करा.
- ब) हिंदवी स्वराज्याची ध्येय व उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- क) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या शाहिस्तेखान विरुद्धच्या विजयाची कारणे सांगा.
- ड) शाहिस्तेखानावरील छाप्याचे परिणाम सांगा.

प्र.4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- अ) शिवकालीन स्वराज्याचा अर्थ
- ब) प्रतापगड किल्याचे वैशिष्ट्ये
- क) शाहिस्तेखान स्वारीचे हेतू
- ड) जिजाबाई
- इ) मावळ प्रदेश
- फ) पुरंदरच्या तहाची कलमे

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PC711

[6301]-115

[Total No. of Pages : 2

S.Y.B.A.

SOCIAL WORK

CC-1C, G-2 : Fields of Social Work

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23433)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one question in 500 words from the following. **[14]**

What is Professional Social Work? Discuss the difference between Voluntary, Gandhian and Professional Social Work in India.

OR

Discuss Historical Development of Social Work in UK, USA and India.

Q2) Answer any one question in 500 words from the following. **[14]**

Define Objectives of Social Work with Suitable Examples.

OR

Discuss Skills of Professional Social Workers in Social Work Practice.

Q3) Answer any one question in 500 words from the following. **[14]**

Discuss Principles of Social Work with suitable Examples.

OR

“Social Workers are committed to evidence based practice”- Comment

Q4) Answer any one question in 500 words from the following. **[14]**

Discuss Ethics in Social Work Practice.

OR

Discuss Social Work and Human Diversity.

Q5) Write short notes on any two of the following. **[14]**

- a) Differentiate Group Work and Group Therapy
- b) Professionalism in Social Work
- c) Qualities of Professional Social Worker
- d) Levels of Social Work Practice

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PC711

[6301]-115

S.Y.B.A.

SOCIAL WORK

CC-1C, G-2 : Fields of Social Work

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23433)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर 500 शब्दात उत्तर लिहा. [14]
व्यावसायिक समाजकार्य म्हणजे काय? भारतातील ऐच्छिक, गांधीवादी आणि व्यावसायिक समाज कार्यातील फरकावर चर्चा करा.

किंवा

यूके, अमेरिका आणि भारतातील सामाजिक कार्यांच्या ऐतिहासिक विकासावर चर्चा करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर 500 शब्दात उत्तर लिहा. [14]
सामाजिक कार्याची उद्दिष्टे योग्य उदाहरणांसह परिभाषित करा.

किंवा

सामाजिक कार्य व्यवहारात व्यावसायिक सामाजिक कार्यकर्त्यांच्या कौशल्यांवर चर्चा करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर 500 शब्दात उत्तर लिहा. [14]
सामाजिक कार्याच्या तत्वांवर योग्य उदाहरणांसह चर्चा करा.

किंवा

“सामाजिक कार्यकर्ते पुराव्यावर आधारित प्रॅक्टिससाठी कटिबद्ध” – यावर टिप्पणी करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर 500 शब्दात उत्तर लिहा. [14]
समाजकार्य सरावातील नैतिकतेवर चर्चा करा.

किंवा

सामाजिक कार्य आणि मानवी विविधतेवर चर्चा करा.

प्र.5) पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. [14]

- अ) ग्रुप वर्क आणि ग्रुप थेरपी मधील फरक करा
- ब) सामाजिक कार्यातील व्यावसायिकता
- क) व्यावसायिक सामाजिक कार्यकर्त्यांचे गुण
- ड) सामाजिक कार्य सरावाची पातळी

Total No. of Questions : 8]

SEAT No. :

PC712

[Total No. of Pages : 3

[6301]-116

S.Y. B. A.

G - II : COMMERCE

CC-1C : Book Keeping and Computerized Accounting
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23293)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) Questions 1 and 8 is Compulsory.
- 2) Attempt any Three questions from Question 2 to Question 7.
- 3) Figures to the right indicate full Marks.

Q1) A) Multiple Choice Questions using appropriate words from the options :

[5×1=5]

- a) Cash Account always shows _____ balance.
 - i) Credit
 - ii) Debit or Credit
 - iii) Negative
 - iv) Debit
- b) Debtors Account shows _____ Balance.
 - i) Real
 - ii) Positive
 - iii) Credit
 - iv) Debit
- c) Loan taken from Bank of India should be credited to _____.
 - i) Capital
 - ii) Bank of India
 - iii) Cash A/c
 - iv) Bank of India Loan A/c
- d) _____ discount is not recorded in the books of accounts.
 - i) Trade
 - ii) Cash
 - iii) GST
 - iv) VAT
- e) Overdraft means _____ balance of Pass Book
 - i) Closing
 - ii) Debit
 - iii) Credit
 - iv) Opening

B) State if the following statements are True or False.

[5×1=5]

- a) Ledger is a book of Secondary entry.
- b) Depreciation is Charged on intangible Assets
- c) Journal is a book of Primary entry.
- d) Cash Discount is recorded in Cash Book
- e) F2 short cut key used to change voucher date

P.T.O.

- C) Answer in One Sentence Only. [5]
- State Meaning of GST.
 - What is Ledger?
 - What is Credit Balance?
 - What is Trade discount?
 - Write any 4 example of Real Account.
- D) Match the Following Pairs. [5]
a) Patent	i) Contra Voucher
b) GST	ii) Intangible Assets
c) F4	iii) Negotiable Instrument
d) Furniture	iv) Goods and Service Tax
e) Cheque	v) Tangible Asset

Q2) Journalise the following transactions in the books of Mangesh General Stores. [14]

2023

- April 1 Mangesh commenced business with cash Rs. 70,000, Computer 25000.
 2 Purchased goods from Sunita Rs. 40,000 on Credit.
 3 Sold goods to Mr. Manoj Sharma Rs. 4,000 on Credit.
 4 Purchased Furniture on Cash Rs. 3,40,000
 5 Paid to Sunita by Cheque of Bank of India Rs. 20,000
 6 Paid Salary Rs. 5,000
 7 Paid Rent Rs. 2,000

Q3) State Meaning of Bank Reconciliation Statement. Explain Needs of Bank Reconciliation Statement. [14]

Q4) On 31st March 2023 the Cash Book of Manoj Showed a bank balance of Rs. 50,400 but Passbook showed a different balance. On comparing the Cash Book with Pass Book the following discrepancies were noted : [14]

- Cheque of Rs. 6,000 deposited into bank but was not yet collected by bank.
 - Bank paid our electricity bill Rs. 9,000 which was not recorded in the Cash Book.
 - Cheque issued our supplier Rs. 15,000 was not presented for payment up to March 2023.
 - Interest on Investment Rs. 8,000 was Collected by bank was not recorded in Cash Book.
 - Bank Charges of Rs.600 debited in Pass Book.
 - Mr. Sammy our Debtor Directly Deposited Rs. 10000 into our bank Account on 28 March, 2023 which was not entered in Cash Book.
- Prepare a Bank Reconciliation Statement as on 31st march 2023.

Q5) What do you mean by Accounting Software. How can use various Accounting Software. [14]

Q6) Pass Necessary Journal entries for the following transactions and show cash Accounts only. [14]

- 2022 March
1. Cash Balance Rs. 20,000
 3. Bought Goods Rs. 2,000
 7. Received from Satish Rs. 5,000
 10. Paid to Kiran Rs. 4,000
 15. Cash Sales Rs. 8,000
 25. Paid Rent Rs. 2,500

Q7) What is Cheque? Explain various types of Cheque. [14]

Q8) Write Short notes. (Any 2) [8]

- a) Cass Book
- b) Nominal Accounts
- c) Goods and Service Tax
- d) Accounting Software

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PC713

[6301]-117

S.Y.B.A.

EDUCATION

CC-1C : Practices in Education -I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23303)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer following questions in 50 words each. (Any Three) **[15]**

- a) Write importance of Inclusive education.
- b) Write role of education to develop character among student.
- c) Write importance of Secondary education.
- d) Write nature of Inclusive education.
- e) What are an objectives of secondary education according by National Education policy 1986.

Q2) Answer following questions in 100 words each. (Any Two) **[20]**

- a) Explain role of school to develop National Democracy.
- b) Explain nature of Inclusive education for special Need for students.
- c) Explain Objectives of Secondary education according by mudliyar commission.
- d) Explain role of education to develop national integration.

Q3) Answer Any one question in 300 words. **[20]**

- a) What are the problems in secondary education? suggest remedies to overcome these.
- b) Explain 'School as a social institution' in detial.

Q4) Write Short Notes in 50 words each. (Any Three) **[15]**

- a) Concept of Secondary education.
- b) Concept of Inclusive education.
- c) Need of secondary education.
- d) Types of Disability.
- e) Five activities for character development of students.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PC713

[6301]-117

S.Y.B.A.

EDUCATION

CC-1C : Practices in Education -I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23303)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) [15]

- अ) सर्वसमावेशक शिक्षणाचे महत्त्व लिहा.
- ब) विद्यार्थ्यांमध्ये चारित्र्यसंवर्धनात शाळेची भूमिका लिहा.
- क) माध्यमिक शिक्षणाचे महत्त्व लिहा.
- ड) सर्वसमावेशक शिक्षणाचे स्वरूप लिहा.
- इ) 1986 च्या राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणाने सांगितलेली माध्यमिक शिक्षणाची उद्दिष्टे कोणती?

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) लोकशाही नागरिकत्व विकसनात शाळेची भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) विशेष गरजा असणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी सर्वसमावेशक शिक्षणाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- क) मुदलियार आयोगाने सांगितलेली माध्यमिक शिक्षणाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- ड) विद्यार्थ्यांमध्ये राष्ट्रीय एकात्मता विकसनात शाळेची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) माध्यमिक शिक्षणातील समस्या कोणत्या? त्या दूर करण्यासाठी उपाय सूचवा.
- ब) 'शाळा एक सामाजिक संस्था' हे विधान सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्र.4) प्रत्येकी 50 शब्दांत टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन) [15]

- अ) माध्यमिक शिक्षणाची संकल्पना
- ब) सर्वसमावेशक शिक्षणाची संकल्पना
- क) माध्यमिक शिक्षणाची गरज
- ड) विकलंगत्वाचे प्रकार
- इ) विद्यार्थ्यांच्या चारित्र्य विकसनासाठी पाच उपक्रम

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC714

[6301]-118

[Total No. of Pages :2

S.Y.B.A.

ENGLISH

SEC - 1A : Advanced Study of English Language

Text : Linguistics : An Introduction (Old General English Paper-II)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23333)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any Three of the following.

[15]

- a) Write a note on 'word accent'.
- b) Differentiate between phonetics and phonology.
- c) Draw IPA vowel chart and mention pure vowels.
- d) Write a note on Syllable.
- e) Write a note on Fricatives. Write suitable examples.

Q2) Attempt the following questions.

- a) Transcribe any five of the following words phonemically.

[10]

- i) Laptop
- ii) Balcony
- iii) Seperate
- iv) Regular
- v) Thunder
- vi) Chair
- vii) Attraction

P.T.O.

- b) Do as directed (Any five). [5]
- i) Fill in the blank with appropriate option given in the bracket.
_____ of the English sounds are consonants. (44, 24)
 - ii) Fill in the blank with appropriate option given in the bracket.
The scientific study of sounds that can be produced by human vocal tract is known as _____. (phonology, phonetics)
 - iii) Fill in the blank with appropriate option given in the bracket.
[m] is a _____ sound. (Nasal, labial)
 - iv) Divide the following sentence into tone groups.
When I went to see him, he was still in bed.
 - v) Fill in the blank with the correct option given in the bracket.
_____ is a passive articulator. (Uvula, vocal cords)
 - vi) How many vowel glides are in English?

Q3) Attempt any four of the following. [20]

- a) Write a note on 'Clipping'. Give suitable examples.
- b) Write a short note on lexical morphemes.
- c) What is morpheme? Explain the free and bound morphemes with suitable examples.
- d) Explain the process of prefixation and suffixation.
- e) Describe the concept of borrowing. Give suitable examples.
- f) Write a short note on allomorphs.

Q4) Attempt any four of the following. [20]

- a) Write a short note on dialect.
- b) Differentiate between Pidgin and Creole.
- c) Write a note on Code - mixing and Code - switching.
- d) Write a note on Language variation.
- e) State any two differences between American English and British English.
- f) Write a note on the term 'register'.

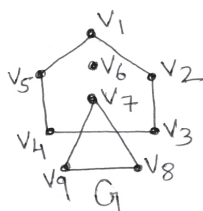

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any five of the following.**[10]**

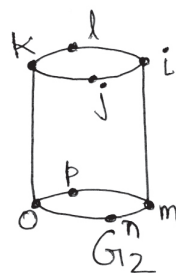
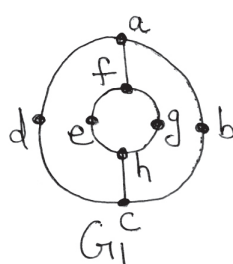
- a) Draw a graph which is Eulerian but not Hamiltonian.
- b) Define a finite and an infinite graph.
- c) Draw a complete graph on 4 vertices.
- d) Find the number of components in the graph G.

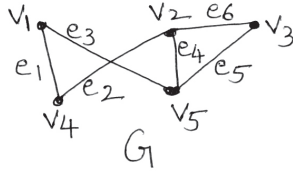
- e) Define a pendant vertex and an isolated vertex.
- f) How many edges are there in a 3-regular graph on 6-vertices.
- g) State Handshaking Lemma.

Q2) Attempt any four of the following.**[20]**

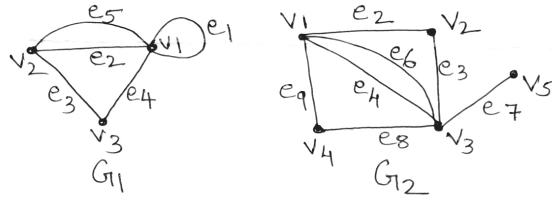
- a) Determine whether the following graphs are isomorphic or not?

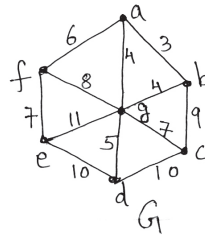
- b) Write the incidence matrix of the graph G.

- c) Prove that there is a unique path between a given pair of vertices of a tree.
- d) For the following graphs, find $G_1 \cup G_2$ and $G_1 \cap G_2$.

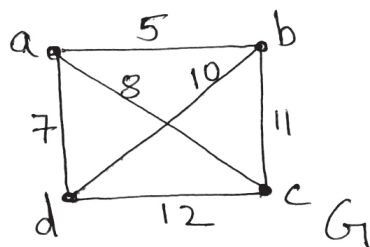
- e) Let G be any graph. Then an edge 'e' of a graph G is a bridge if and only if 'e' does not belong to any circuit.
- f) Obtain shortest spanning tree for the following graph G using Krus Kal's algorithm.

Q3) Attempt any four of the following.

[20]

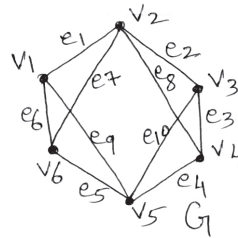
- a) Draw all non isomorphic trees on 6 vertices.
- b) Prove that a graph G is connected if and only if G has a spanning tree.
- c) What is the value of the following prefix expression.
 $+ - * 235 / \uparrow 234$
- d) Prove that every circuit has an even number of edges in common with any cut set.
- e) Find maximum and minimum height of a binary tree on 31 vertices. Draw such trees.
- f) Solve Travelling Sales man Problem.

Q4) Attempt any two of the following.

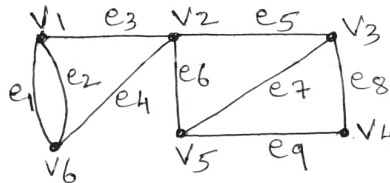
[20]

- a) Let A be the adjacency matrix of a connected graph G . Prove that (i, j) th entry of A^k is the number of walks from vertex v_i to vertex v_j in G of length k .
- b) For the following graph G find any two spanning trees of G . List all branches and chords for corresponding spanning tree.

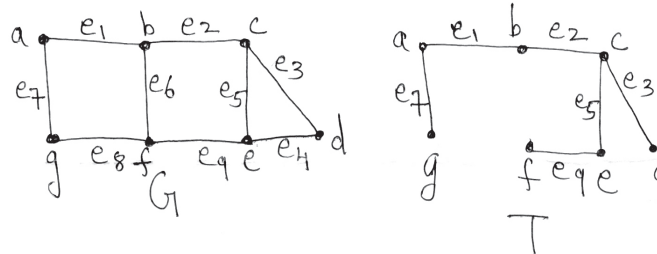

- c) Attempt the following.

- i) For the following graph G find $G-E$ where $E = \{e_1, e_2, e_8, e_9\}$

- ii) Prove that the number of vertices of odd degree in a graph G is always even.
- d) List all fundamental circuit and fundamental cut set of the following graph G with respect to the given spanning tree T .

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC716

[6301]-120

[Total No. of Pages : 3

S.Y. B.A.

STATISTICS (General - I)

CC-1C-ST-23843 : Sampling Techniques

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - III) (23383)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Use of calculator and statistical table is allowed.
- 4) Symbols and abbreviations have their usual meanings.

Q1) Attempt each of the following :

- A) Choose the correct alternative in each of the following. [5×1=5]
- a) In Neyman's allocation, sample size is proportional to
 - i) Strata size
 - ii) Population size
 - iii) Strata variation
 - iv) Strata size and Strata variation
 - b) Let $N = 20$ and $n = 4$ then number of possible systematic samples are
 - i) 8
 - ii) 5
 - iii) 2
 - iv) 10
 - c) The sampling procedure used to infer about characteristics related to population with complete enumeration is
 - i) SRS
 - ii) Stratified Random Sampling
 - iii) Systematic sampling
 - iv) All of the above
 - d) Suppose $N = 40$ and $n = 5$, then number of possible samples in systematic sampling is
 - i) 20
 - ii) 8
 - iii) 200
 - iv) 4
 - e) The sampling procedure used to infer about characteristics related to heterogeneous population is
 - i) SRSWOR
 - ii) Stratified Random Sampling
 - iii) Systematic Sampling
 - iv) All of these

P.T.O.

B) State whether each of the following statement is true or false: **[5×1=5]**

- a) In ratio method of estimation sample mean is a consistent estimate of population mean.
- b) A sample of cluster is selected at random.
- c) In systematic sampling population size is multiple of sample size and a positive integer.
- d) Selection of units in SRSWOR is based on equal probability.
- e) The units selected in a sample by SRSWOR are distinct of each other.

Q2) Attempt any four of the following:

[5×4=20]

- a) In SRSWOR, prove that the probability of getting specified k^{th} unit in a given r^{th} draw is same as the probability of getting that k^{th} unit at 1st draw.
- b) Define ratio estimator of population mean and compare its efficiency with SRSWOR estimator.
- c) A population consists of 15 units with the following values : 15, 18, 20, 16, 15, 34, 26, 49, 18, 20, 27, 15, 35, 22, 12. Draw all systematic samples of size 5 from the above population, explaining the procedure clearly.
- d) Consider a population of 5 units with values 15, 16, 10, 9, 18. Write down all possible sample of size 2 without replacement from this population and verify that $E[\bar{y}] = \bar{Y}$.
- e) Write a note on advantages of stratified random sampling.
- f) Describe SRSWR and SRSWOR.

Q3) Attempt any four of the following :

[5×4=20]

- a) In stratified random sampling, state and prove the unbiased estimator of population mean.
- b) Derive the expression of sample size in SRSWOR for given margin of error 'd' and confidence coefficient.
- c) Define ratio estimator of population mean and compare its efficiency with SRSWOR estimator.
- d) In a population of 1000 units, population variance is 81. What should be the size of the sample selected by SRSWOR from this population so that 95% of the sample means may differ from population mean by not more than 5?
- e) Describe the method of stratified random sampling.
- f) Describe SRSWOR for qualitative characteristics (Attribute).

Q4) Attempt any two of the following:

[2×10=20]

- a)
 - i) Write a note on advantages of stratified random sampling. **[4]**
 - ii) State an unbiased estimator of population mean related to stratified random sampling. Also, obtain the expression of its variance under proportional allocation. **[6]**
- b) Consider stratified sampling with the cost function of the form $c = c_0 + \sum n_i c_i$. Derive an expression for sample size (n_i) so as to minimize variance of sample mean for fixed total cost.
- c)
 - i) Explain the terms 'Population' and 'Sample' used in sampling techniques. **[4]**
 - ii) Derive the expression for sample size to be drawn from population with given margin of error to estimate true population mean using sample mean by SRSWOR. **[6]**
- d) State an unbiased estimator of population mean related to stratified random sampling. Also, obtain the expression of its variance under proportional allocation.

Total No. of Questions: 4]

SEAT No. :

PC717

[Total No. of Pages : 3

[6301]-122

S.Y. B. A.

STATISTICS

Statistical Pre-Requisites (General)

CC-1C ST - 23543 SEC-1A : Applications of Statistics and Theory
of Probability Distributions

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23353)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Use of statistical table and calculator is allowed.
- 4) Symbols and abbreviations have usual meanings
- 5) Graph paper will be provided on request.

Q1) Attempt each of the following :

[5×1=5]

A) Choose the correct alternative for the following :

- a) The death rate of women due to delivery of children is termed as :
 - i) Neonatal mortality rate
 - ii) Infant mortality rate
 - iii) Maternal mortality rate
 - iv) Foetal death rate
- b) Fertility rates mainly depend on :
 - i) Total female population
 - ii) Total population
 - iii) Female population of child bearing age
 - iv) Number of newly burned babies
- c) If $P(A) = 1$, then the event A is known as
 - i) Symmetric event
 - ii) Dependent event
 - iii) Impossible event
 - iv) Sure event
- d) An event that can be split into further events is known as
 - i) Complex event
 - ii) Mixed event
 - iii) Simple event
 - iv) Composite event
- e) A measure of linear association of a variable say, X_1 with a number of other variables $X_2, X_3, \dots, X_k$ is known as
 - i) Partial correlation
 - ii) Multiple correlation
 - iii) Simple correlation
 - iv) Autocorrelation

P.T.O.

- B) State whether the following statements are true or false : [5×1=5]
- The dependent variable in time series is time.
 - Ratio to moving average method is used to estimate Seasonal component.
 - If A, B and C are mutually exclusive and exhaustive events, then $P(A) + P(B) + P(C)$ equals to 0.
 - Event is not the subset of sample space.
 - Multiple correlation is a measure of non-linear association of a variable with other variables.

Q2) Attempt any four of the following : [4×5=20]

- A card is drawn from a well-shuffled pack of playing cards. Find the probability that the card drawn is either a club or a king.
- Define sample space with an example. Also, define finite and countable infinite sample space.
- Explain the following components of time series :
 - Seasonal variations
 - Irregular variations
- The simple correlation coefficients between soil temperature, corn yield, and rainfall are : $r_{12} = 0.59$; $r_{13} = 0.46$; $r_{23} = 0.77$
compute the values of $r_{12.3}$ and $R_{1.23}$.
- Describe the method of estimating seasonal indices by ratio to moving average method.
- What is time series? State its uses.

Q3) Attempt any four of the following : [4×5=20]

- Suppose your chance of being offered a certain job is 0.45, your probability of getting another job is 0.55, and your probability of being offered both jobs is 0.30. What is the probability that you will be offered at least one of the two jobs?
- Suppose A and B are two events defined on a sample space S. If A and B are independent then prove that A and B are independent.
- Discuss the four components of time series.
- Explain the concept of multiple correlation and partial correlation for a trivariate data.
- For the following trivariate data : $r_{12} = 0.58$; $r_{13} = 0.6$; $r_{23} = -0.95$ are these values consistent?
- Explain in details General Fertility Rate (GFR).

Q4) Attempt any two of the following :

[2×10=20]

a) If $P(A) = 0.6$, $P(B) = 0.5$, $P(A \cap B) = 0.3$, compute :

i) $P(A')$

ii) $P(A \cup B)$

iii) $P(A' \cap B)$

iv) $P(A' \cap B')$

v) $P(A' \cup B')$

b) Given the following information on a tri-variate data :

$$\bar{x}_1 = 28.02; \quad \bar{x}_2 = 4.91; \quad \bar{x}_3 = 594; \quad \sigma_1 = 4.4; \quad \sigma_2 = 1.1;$$

$$\sigma_3 = 80; \quad r_{12} = 0.8; \quad r_{23} = -0.56; \quad r_{31} = -0.4;$$

Determine the equation of plane of regression of X_1 on X_2 and X_3 .

c) The profit (in lakhs of Rs.) earned by company in t^{th} year is tabulated below :

Year (t) :	1	2	3	4	5
Profit :	24	27	32	38	45

Fit a second degree trend. Also, estimate profit in 7th year.

d) i) Describe various methods of obtaining vital statistics. **[4]**

ii) The following data give the sales (in '000) of a company for the years 1985-1994. **[6]**

Year	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Sales	50	82	65	86	70	52	90	65	87	43

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PC718

[6301]-123

S.Y.B.A.

SOCIOLOGY

**SEC-1A : Introduction to Population and Society
(2019 CBCS Pattern) (Semester - III) (23373)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidate:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write short notes (any three). **[15]**

- a) Registration of vital events
- b) Citizenship Amendment Act
- c) Feminist approach
- d) Micro Demography
- e) Population studies

Q2) Answer the following questions in 50 words each (any three). **[15]**

- a) Give the objectives of NPR.
- b) Discuss the scope of population studies.
- c) Write on Marxist thoughts on population.
- d) What is NRC?
- e) Write on day to day uses of Adhar Card.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (any two) **[20]**

- a) State the relationship between population and poverty.
- b) Describe the importance of census.
- c) Explain Malthusian theory on population.
- d) Describe the importance of population studies.

Q4) Answer the following questions in 300 words each (any one) **[20]**

- a) Describe demographic transition theory.
- b) Explain population as constrain and resource for development.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PC718

[6301]-123

S.Y.B.A.

SOCIOLOGY

SEC-1A : Introduction to Population and Society
(2019 CBCS Pattern) (Semester - III) (23373)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) [15]
- अ) जिजवनातील महत्त्वपूर्ण घटनांच्या नोंदी
ब) नागरीकत्व सुधारणा कायदा
क) स्त्रीवादी दृष्टीकोन
ड) सुक्ष्म लोकसंख्याशास्त्र
इ) लोकसंख्या अभ्यास
- प्र.2)** खालील प्रश्नांची 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [15]
- अ) NPR ची उद्दीष्टे लिहा.
ब) लोकसंख्या अभ्यासाच्या व्याप्तीची चर्चा करा.
क) लोकसंख्येबाबत मार्क्सचा विचार लिहा.
ड) NRC म्हणजे काय?
इ) आधारकार्डचे दररोज जीवनातील उपयोग लिहा.
- प्र.3)** खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
- अ) लोकसंख्या आणि दारीद्वय याचा संबंध सांगा.
ब) जनगणनेची महत्त्व विशद करा.
क) माल्थसचा लोकसंख्या सिद्धांत स्पष्ट करा.
ड) लोकसंख्याशास्त्राचे महत्त्व विशद करा.
- प्र.4)** खालील कोणत्याही प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) [20]
- अ) लोकसंख्या संक्रमण सिद्धांत विशद करा.
ब) लोकसंख्या विकासावरील एक ताण अथवा संसाधन स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PC719

[6301]-124

S.Y.B.A.

SOCIOLOGY

**SEC-1A-G2 : Welfare, Justice and Citizenship
(2019 CBCS Pattern) (Semester - III) (23374)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidate:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write short notes (any three).

[15]

- a) Social justice
- b) Impact of corona pandemic
- c) 73rd Amendment
- d) Preamble of constitution
- e) Human rights

Q2) Answer the following questions in 50 words each (any three).

[15]

- a) Explain the Gender Development Index (GDI).
- b) State the Human Development Index (HDI).
- c) State the fundamental duties of Indian Citizen.
- d) State the right of minorities.
- e) Discuss the rights of tribals.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (any two)

[20]

- a) Evaluate the mid-day meal scheme in India.
- b) State the characteristics of welfare state.
- c) Elaborate the directive principles in Indian Constitution.
- d) Elaborate the future of social justice in Globalization.

Q4) Answer the following questions in 300 words each (any one)

[20]

- a) Explain the capability approach of social justice.
- b) Discuss on untouchability anihilation movement in Maharashtra.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PC719

[6301]-124

S.Y.B.A.

SOCIOLOGY

SEC-1A-G2 : Welfare, Justice and Citizenship
(2019 CBCS Pattern) (Semester - III) (23374)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन)

[15]

- अ) सामाजिक न्याय
- ब) कोरोना महामारीचे परिणाम
- क) 73 वी घटनादुरुस्ती
- ड) राज्यघटनेचे उद्देशिका
- इ) मानवी हक्क

प्र.2) खालील प्रश्नांची 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)

[15]

- अ) लिंगभाव विकास निर्देशांक स्पष्ट करा.
- ब) मानवी विकास निर्देशांक सांगा.
- क) भारतीय नागरिकांची मूलभूत कर्तव्ये सांगा.
- ड) अल्पसंख्याकांचे हक्क सांगा.
- इ) आदिवासींच्या हक्कांची चर्चा करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)

[20]

- अ) भारतातील मध्यान्ह भोजन योजनेचे मूल्यमापन करा.
- ब) कल्याणकारी राज्याची वैशिष्ट्ये सांगा.
- क) भारतीय संविधानातील मार्गदर्शक तत्वे विशद करा.
- ड) जागतिकीकरणातील सामाजिक न्यायाचे भवितव्य विशद करा.

प्र.4) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणतेही एक)

[20]

- अ) सामाजिक न्यायाचा क्षमता दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- ब) महाराष्ट्रातील अस्पृश्यता निर्मुलन चळवळीवर चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC720

[Total No. of Pages : 4

[6301]-125

S.Y.B.A.

LOGIC

**CC-2C, G2 : Logic and Principles of Reasoning Deductive Proof
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23424)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidate:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any three of the following questions in 50 words : **[15]**

- a) Explain 'Completeness' as a characteristics of axiomatic system.
- b) Explain the difference between validity and invalidity.
- c) What is deductive proof.
- d) What is axiomatic system?
- e) State the rules of conjunction and modus tollens.

Q2) Write short notes on any three of the following in 50 words. **[15]**

- a) 'Independence' as a characteristics of axiomatic system
- b) Well-formed formula
- c) Rules of Modus Ponens and Addition
- d) Direct proof
- e) Primitive symbol of the axiomatic system of P.M.

Q3) Answer any two of the following questions in 200 words. **[20]**

- a) Describe nature of indirect proof with example.
- b) Explain any four rules of replacement.
- c) Prove the validity of following direct proof argument. (any two)
 - i) 1) $C \supset (D \supset \sim C)$
2) $C \equiv D / \therefore \sim C \cdot \sim D$
 - ii) 1) $P \vee (Q \cdot R)$
2) $\sim P \supset R / \therefore R$
 - iii) 1) $A \cdot B$
2) $(A \vee C) \supset D / \therefore A \cdot D$

P.T.O.

Q4) Answer any one of the following questions in 400 words.

[20]

a) Prove the following theorems with the help of axioms (any four).

Axioms:	Theorems:
i) $(p \vee p) \subset p$	1) $\vdash (p \supset \sim p) \supset \sim p$
ii) $q \supset (p \vee q)$	2) $\vdash q \supset (p \supset q)$
iii) $(p \vee q) \supset (q \vee p)$	3) $\vdash (p \supset \sim q) \supset (q \supset \sim p)$
iv) $[p \vee (q \vee r)] \supset [q \vee (p \vee r)]$	4) $\vdash [p \supset (q \supset r)] \supset [q \supset (p \supset r)]$
v) $(q \supset r) \supset [(p \vee q) \supset (p \vee r)]$	5) $\vdash (q \supset r) \supset [(p \supset q) \supset (p \supset r)]$

b) What is invalidity? Explain with two examples.

Total No. of Questions : 4]

PC720

[6301]-125

S.Y.B.A.

LOGIC

CC-2C, G2 : Logic and Principles of Reasoning Deductive Proof
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23424)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

[एकूण गुण : 70]

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा. [15]

- अ) बिजानुमान प्रणालीचे वैशिष्ट्य म्हणून 'परिपूर्णता' स्पष्ट करा.
- ब) वैधता आणि अवैधता यातील फरक स्पष्ट करा.
- क) नैगमनिक सिद्धता म्हणजे काय?
- ड) बिजानुमान प्रणाली म्हणजे काय?
- इ) संधीकरण (Conjunction) आणि निषेधक विधी (M.T.) नियम सांगा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन टीपा 50 शब्दात लिहा. [15]

- अ) बिजानुमान प्रणालीचे वैशिष्ट्य (स्वतंत्रता)
- ब) सुघटित सूत्रे
- क) विधायक संघाताचा नियम (M.P.) आणि वृद्धिकरण (Addi) नियम
- ड) प्रत्यक्ष सिद्धता
- इ) प्रिन्सिपिया मॅथेमेटिका च्या बिजानुमान प्रणालीचे मूळ घटक

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तर 200 शब्दात लिहा. [20]

- अ) अप्रत्यक्ष सिद्धता योग्य उदाहरणासह विशद करा.
- ब) रूपांतरणाचे कोणतेही चार नियम स्पष्ट करा.
- क) खालील युक्तिवाद प्रत्यक्ष सिद्धता पद्धतीने सिद्ध करा. (कोणतेही दोन)
 - i) 1) $C \supset (D \supset \sim C)$
2) $C \equiv D / \therefore \sim C \cdot \sim D$
 - ii) 1) $P \vee (Q \cdot R)$
2) $\sim P \supset R / \therefore R$
 - iii) 1) $A \cdot B$
2) $(A \vee C) \supset D / \therefore A \cdot D$

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा.

[20]

अ) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रमेय मूलाधाराच्या सहाय्याने सिद्ध करा.

मूलाधार:	प्रमेय:
i) $(p \vee p) \subset p$	1) $\vdash (p \supset \sim p) \supset \sim p$
ii) $q \supset (p \vee q)$	2) $\vdash q \supset (p \supset q)$
iii) $(p \vee q) \supset (q \vee p)$	3) $\vdash (p \supset \sim q) \supset (q \supset \sim p)$
iv) $[p \vee (q \vee r)] \supset [q \vee (p \vee r)]$	4) $\vdash [p \supset (q \supset r)] \supset [q \supset (p \supset r)]$
v) $(q \supset r) \supset [(p \vee q) \supset (p \vee r)]$	5) $\vdash (q \supset r) \supset [(p \supset q) \supset (p \supset r)]$

ब) अवैधता म्हणजे काय? कोणत्याही दोन उदाहरणासह स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-721

[Total No. of Pages : 4

[6301]-126

S.Y. B.A.

ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGY

CC-1C : Political and Legal Institutions in Ancient India

(2019 Pattern) (CBCS) (23183) (Semester - III)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following questions in **300** words each : **[15]**

- a) Take a review of the Literary sources for the study of Ancient Indian Institutions.

OR

- b) Explain the nature and function of Monarchical State.

Q2) Answer the following questions in **300** words each : **[15]**

- a) State the important Republics in Ancient India.

OR

- b) Take a review of nature and function of Samiti as Ancient Indian Public Institution.

Q3) Answer the following questions in **200** words each (**any two**) **[20]**

- a) State the various functions of Sabha.
- b) Explain the composition of Ministry in Shukraniti.
- c) State the features of 'Theory of kingship' of the Kushanas.
- d) Take a review of Ancient Indian Judicial Institutions.

P.T.O.

Q4) Write Notes on (**any four**) :

[20]

- a) Archaeological sources.
- b) Organic Theory of State.
- c) Concept of Kingship under Maurya.
- d) Causes for the decline of Ancient Republics.
- e) Nature of Ancient Judiciary.
- f) Types of Punishments in Ancient times.

Total No. of Questions : 4]

PC-721

[6301]-126

S.Y. B.A.

ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGY

CC-1C : Political and Legal Institutions in Ancient India

(2019 Pattern) (CBCS) (23183) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा : [15]
अ) प्राचीन भारतीय संस्थांच्या अभ्यासाच्या वाङ्मयीन साधनांचा आढावा घ्या.
किंवा
ब) राजेशाही राज्यांचे स्वरूप व कार्ये स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा : [15]
अ) प्राचीन भारतातील महत्वाची गणराज्य सांगा.
किंवा
ब) प्राचीन भारतातील लोकसंस्था म्हणून समितीच्या स्वरूप व कार्याचा आढावा घ्या.
- प्रश्न 3)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा : (कोणतेही दोन) [20]
अ) सभेची विविध कार्ये सांगा.
ब) शुक्रनीतित सांगितलेली मंत्रीमंडळाची रचना स्पष्ट करा.
क) कुशान राजपद सिद्धांताची वैशिष्ट्ये सांगा.
ड) प्राचीन भारतीय न्यायविषयक संस्थांचा आढावा घ्या.

प्रश्न 4) टिपा लिहा : (कोणत्याही चार)

[20]

- अ) पुरातत्त्वीय साधने
- ब) राज्याचा सेंद्रिय सिद्धांत
- क) मौर्य राजपद सिद्धांत
- ड) प्राचीन गणराज्यांच्या ऱ्हासाची कारणे
- इ) प्राचीन न्यायसंस्थेचे स्वरूप
- फ) प्राचीन काळातील शिक्षेचे प्रकार

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-722

[Total No. of Pages : 2

[6301]-127

S.Y. B.A.

MATHEMATICS

CC 2C - AMG-3 : Calculus of Several Variables
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23344)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicates full marks.

Q1) Attempt any five of the following :

[10]

- a) Find the domain of $f(x, y) = x \ln(y^2 - x)$.
- b) Define function of two variables.
- c) If $f(x, y) = x^2y^3$, then find $f_y(2, 1)$.
- d) Where is the function $f(x, y) = \arctan(y/x)$ is continuous?
- e) State Chain Rule-II.
- f) If $f(x, y) = x^2y^3 - xy$, then find f_{xy} .
- g) Evaluate $\int_0^1 \int_0^2 \int_0^3 dx dy dz$.

Q2) Attempt any four of the following :

[20]

- a) Using $c - \delta$ definition of limit, show that $\lim_{(x,y) \rightarrow (0,0)} \frac{3x^2y}{x^2 + y^2} = 0$.
- b) Using Sandwich principle, show that $\lim_{(x,y) \rightarrow (0,0)} \frac{\tan^{-1}(xy)}{xy} = 1$.
- c) Suppose $f(x, y)$ is a function which is continuous at a point (a, b) . Prove that the function $f(x, b)$ is continuous at $x = a$ and the function $f(a, y)$ is continuous at $y = b$.
- d) Let $f(x, y)$ and $g(x, y)$ be two functions defined on a set $D \subset \mathbb{R}^2$. If both f and g are continuous at the point (a, b) . Prove that $f + g$ is continuous at (a, b) .

P.T.O.

- e) Use polar coordinates to find the limit $\lim_{(x,y) \rightarrow (0,0)} \frac{e^{-x^2-y^2} - 1}{x^2 + y^2}$.
- f) Show that both first order partial derivatives $f_x(0, 0)$ and $f_y(0, 0)$ exist but

$$f \text{ is not continuous at } (0, 0), \text{ where } f(x, y) = \begin{cases} \frac{xy}{x^2 + y^2} & (x, y) \neq (0, 0) \\ 0 & (x, y) = (0, 0) \end{cases}.$$

Q3) Attempt any four of the following : **[20]**

- a) Let the function f be differentiable at a point (a, b) . Prove that the partial derivatives $f_x(a, b)$ exists.
- b) Using differentials find approximate value of $\sqrt{(3.02)^2 + (1.97)^2 + (5.99)^2}$.
- c) Show that the function $u = e^x \sin y$ is a solution of Laplace's equation.
- d) Suppose that $z = f(x, y)$ is a differentiable function of x and y , where $x = g(t)$ and $y = h(t)$ are differentiable functions of t . Prove that z is a differentiable function of t and $\frac{dz}{dt} = \frac{\partial z}{\partial x} \frac{dx}{dt} + \frac{\partial z}{\partial y} \frac{dy}{dt}$.
- e) If f has a local maximum or minimum at (a, b) and the first-order partial derivatives of f exist there, then prove that $f_x(a, b) = 0$ and $f_y(a, b) = 0$.
- f) Evaluate the double integral $\iint_R (x^2 - y^2) dA$ where $R = \{(x, y) : 0 \leq x \leq 2, 1 \leq y \leq 2\}$.

Q4) Attempt any two of the following : **[20]**

- a) Test differentiability of the following functions at $(0, 0)$.
- i) $f(x, y) = \frac{xy}{x^2 + y^2}$, if $(x, y) \neq (0, 0)$, and $f(0, 0) = 0$.
- ii) $f(x, y) = |x| + y^2$.
- b) If f is homogeneous of degree n , then prove that $x \frac{\partial f}{\partial x} + y \frac{\partial f}{\partial y} = nf(x, y)$.
- c) Use Lagrange multipliers to find three positive numbers whose sum is 48 and such that their product is as large as possible.
- d) Evaluate $\iint_D (x + 2y) dA$ where D is the region bounded by the parabolas $y = 2x^2$ and $y = 1 + x^2$.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-723

[Total No. of Pages : 3

[6301]-128

S.Y. B.A.

APPLIED STATISTICS

CC - 1C - ST - 24143 : Applications of Statistics and Theory of Probability

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Use of calculator and statistical table is allowed.
- 4) Symbols and abbreviations have their usual meaning.

Q1) Attempt each of the following :

a) Choose the correct **alternative** :

[1 each]

i) The two events defined on sample space S , then if the two events A and B are mutually exclusive if

A) $P(A \cup B) = 0$	B) $P(A \cap B) = P(A).P(B)$
C) $P(A \cap B) = 1$	D) $P(A \cap B) = 0$

ii) The maximum correlation between Y and the linear combination of X_1 and X_2 is

A) $R_{1.23}$	B) $R_{2.13}$
C) $R_{12.3}$	D) $R_{3.12}$

iii) Linear trend means _____

- A) No change
- B) Constant change
- C) Changes are in geometric progression
- D) None of the above

iv) The range in which partial correlation coefficient lies is _____

A) -1 to 1	B) 0 to 1
C) $-\infty$ to ∞	D) 0 to ∞

v) Answer to an objective question which has four multiple choices A, B, C, D student tick a single answer.

A) $\{A\}$	B) $\{1, 2, 3, 4\}$
C) $\{A, B, C, D\}$	D) $\{B\}$

P.T.O.

- b) State whether the following statements are true or false : **[1 each]**
- If events A and B are independent then $P(A \cap B) = 0$.
 - Moving average method can be used to estimating trend in time series.
 - The residual $X_{1.2}$ is called as residual of order 2.
 - An event is the subset of sample space.
 - $P(A \cup B) = P(A) + P(B) - P(A \cap B)$

Q2) Attempt any four of the following [4 × 5 = 20]

- Explain the concept of multiple coefficient of determination with interpretation.
- State and prove multiplication theorem for two events A and B defined on a sample space Ω . Also state its generalization for three events A, B and C.
- In a trivariate data, the correlation coefficients are $r_{12} = 0.6$, $r_{13} = 0.3$, $r_{23} = 0.1$. Compute $R_{1.23}$, $r_{13.2}$.
- Describe the method of estimating seasonal indices by ratio to moving average method.
- Write the note on Auto regression model.
- Let A and B are two events defined on Ω , such that $P(A) = 0.8$, $P(A \cap B) = 0.45$, $P(B) = 0.5$ obtain $P(A/B)$, $P(A/B^c)$.

Q3) Attempt any four of the following : [4 × 5 = 20]

- Explain the concept of additive and multiplicative models in the analysis of time series.
- Let $\Omega = \{w_1, w_2, w_3, w_4\}$ be a sample space. Find which of the following are probability models?
 - $P(w_1) = -0.12$, $P(w_2) = 0.63$, $P(w_3) = 0.45$, $P(w_4) = 0.20$
 - $P(w_1) = 0.25$, $P(w_2) = 0.40$, $P(w_3) = 0.25$, $P(w_4) = 0.10$
- Explain the method of least squares to estimate the trend.
- Explain the following terms with one example:
 - Countably infinite sample space
 - Uncountably infinite sample space.
- Distinguish between multiple correlation and partial correlation in case of trivariate data.

f) In a trivariate distribution on :

Y : Intelligence Quotients (I.Q.) of son

X_1 : Intelligence Quotients (I.Q.) of mother

X_2 : Intelligence Quotients (I.Q.) of father

$$\bar{Y} = 125, \quad \bar{X}_1 = 110, \quad \bar{X}_2 = 120,$$

$$\sigma_1 = 4.5, \quad \sigma_2 = 3.6, \quad \sigma_3 = 1.8,$$

$$r_{12} = 0.6, \quad r_{13} = 0.7, \quad r_{23} = 0.2,$$

obtain the equation of plane of regression of Y on X_1 and X_2 .

Q4) Attempt any two of the following :

[2 × 10 = 20]

- a) i) Calculate three yearly centered moving averages for the following data : **[6]**

Year	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Annual sales (in lakhs)	3.5	4.5	4.7	3.2	4.8	5.4	3.6	2.9

- ii) State the axioms of probability. **[4]**
- b) i) Explain the following terms with one example. **[6]**
- A) Mutually Exhaustive event,
- B) Elementary event,
- C) Mutually exclusive events.
- ii) It is given that $P(A \cup B) = \frac{5}{6}$, $P(A \cap B) = \frac{1}{3}$ and $P(B) = \frac{1}{2}$, find $P(A)$ and $P(A \cap B^c)$. **[4]**
- c) i) Explain the concept of multiple regression planes by giving suitable illustration. **[6]**
- ii) Explain the concept of independence of two events. **[4]**
- d) What is time series? Explain the following component of time series with illustration. **[10]**
- i) Seasonal variation
- ii) Cyclical variation

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC724

[6301]-129

[Total No. of Pages : 2

S.Y.B.A.

PHILOSOPHY

CC-1C-G-2 : Philosophy of Indian Saints

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23423)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions all compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any three of the following questions in 100 words each. **[15]**

- a) Shortly explain Kabira's concept of 'Rama'.
- b) Briefly describe Saint Gadage Baba's views on 'Public Education'.
- c) State, Saint Tukadoji Maharaj's concept of Gramnirman Panchak.
- d) State Saint Tukadoji Mahraja's Concept of 'Gramaarogya'.
- e) Define the concept of Bhakt, Sadhu, Yogi and Yati.

Q2) Write short notes on any three of the following questions in 100 word each. **[15]**

- a) Dharmaadhyayan: Saint Tukadoji Mahraj
- b) Rokada Dharm
- c) Pakhandkhandan: Sain Tukaram Maharaj
- d) Unity of religions: Saint Kabir
- e) Religious role of saint

Q3) Answer any two of the following questions in 200 words each. **[20]**

- a) Briefly discuss saint Kabira's criticism of Orthodoxy.
- b) Discuss about main characteristics of Saint.
- c) Discuss the contribution of Saint as a socio - religious reformer.

Q4) Answer any one of the following the question in 400 words each. **[20]**

- a) State the general teachings of saints, bringing out their socio - cultural significance.
- b) Discuss fully, Saint Tukarama's concept of ' True Religion'.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PC724

[6301]-129

S.Y.B.A.

PHILOSOPHY

CC-1C-G-2 : Philosophy of Indian Saints
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23423)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. [15]

- अ) कबीराची 'राम' संकल्पना थोडक्यात सांगा.
- ब) गाडगेबाबा यांचा 'लोकशिक्षणाविषयीचा' दृष्टीकोण थोडक्यात वर्णन करा.
- क) संत तुकडोजी महाराजांची 'ग्रामनिर्माण पंचक' संकल्पना थोडक्यात सांगा.
- ड) संत तुकडोजी महाराज यांची 'ग्रामआरोग्य' ही संकल्पना सांगा.
- इ) भक्त, साधू, योगी, व यती या संकल्पनांच्या व्याख्या द्या.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही तीनवर 100 शब्दात संक्षिप्त टीपा लिहा. [15]

- अ) धर्माध्यायन: संत तुकडोजी महाराज
- ब) रोकडा धर्म
- क) पाखंड खंडन: संत तुकाराम महाराज
- ड) धार्मिक एकता: संत कबीर
- इ) संतांची धार्मिक भूमिका

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. [20]

- अ) संत कबिरांनी प्रचलित धर्मावर केलेल्या टीकेची थोडक्यात चर्चा करा.
- ब) संतांच्या लक्षणावर चर्चा करा.
- क) सामाजिक - धार्मिक सुधारक म्हणून संतांच्या योगदानाची चर्चा करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) संतांची सामान्य शिकवण सांगून तिचे सामाजिक व सांस्कृतिक महत्त्व सांगा.
- ब) संत तुकारामांची सत्यधर्म संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PC725

[Total No. of Pages : 2

[6301]-130

S.Y.B.A.

FUNCTIONAL ENGLISH - III

Advanced Writing Skills and Introduction to Electronic Media
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23851)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following questions. (Any 14 out of 16)

[14]

- a) What are prefixes?
- b) What is the suffix in the word 'mostly'?
- c) Give a new word with the help of the word 'nature' and the affix 'al'.
- d) Give a new word by applying the affix 'ing' to the word 'go'.
- e) Identify the affix in the word 'movement'.
- f) Make adverb of the adjective 'quiet'.
- g) Identify the sentence pattern of the sentence 'He read a book'.
- h) What is the sentence pattern of the sentence 'He is digging'.
- i) Identify the 'Subject' in the sentence: 'Ram hits the ball'.
- j) Identify the 'Object' in the sentence: 'The boys are eating mangoes'.
- k) What are the words with similar meaning called?
- l) Identify the property of vocabulary regarding the word 'place' in the following sentences: 'Ram opened the website to place an order' and 'Radio programmes can reach at remote places'
- m) What is the property of vocabulary in the given pair of words, 'see', 'sea'.
- n) The words 'light' and 'darkness' are of each others.
- o) What is hypernym of the word 'harmonium'?
- p) Give a word by using letters in the word 'informal'

P.T.O.

- Q2)** Identify register/style of the following sentences. (Any 3 out of 4) **[6]**
- Several people died in COVID - 19 situation before the distribution of the vaccine.
 - IPL cricket matches seem less interesting to many people who have watched test matches.
 - The sugarcane plantation requires a large amount of water where other crops can grow on a meagre irrigation.
 - John approached a lawyer to file a suit against a company that refused to conform to the conditions of the deal.
- Q3) a)** Answer the following questions. **[8]**
- Write an application to the principal of your college for getting cleaned the Botanical Garden in the campus
- OR**
- Write a letter to Dr.A.M. Sarkar, Professor in English, Sarvodaya college, Mumbai and invite him to deliver a guest lecture in your college.
- You are applying for a job of teacher in S.D.M. College, New Delhi. Make your resume/ CV. according to the given post. **[4]**
- b)** Answer the following questions. (Any 1 out of 2) **[8]**
- Write a letter to your friend to give him information about your new job.
 - Write a letter to your mother and make inquiries about her health.
- Q4) a)** Define the following items (Any 2 out of 4) **[8]**
- Well
 - School
 - Garden
 - Bus
- b)** Describe the following items. (Any 2 out of 4) **[8]**
- Book
 - Laboratory
 - Hospital
 - Bus stand
- Q5)** Answer the following questions.
- Write a short note on creative writing. **[6]**
 - Write an advertisement for the promotion of your shop named 'Fantasy Cloth Centre'. **[4]**
 - Write two slogans for the celebration of 'no-plastic-day'. **[4]**

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC726

[Total No. of Pages : 2

[6301]-131

S.Y.B.A.

TRAVEL AND TOURISM MANAGEMENT

Tourism Products of India - III

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (23861) (Theory)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencil is allowed.*

Q1) Answer any eight (Around 20 words each)

[16]

- a) Where is the headquarters of ICOMOS located?
- b) What constitutes adventure tourism?
- c) Can you name two national-level fairs?
- d) Name two museums in India.
- e) What does ASI stand for?
- f) Finish the phrase: Heritage management.....
- g) Explain the concept of biosphere reserves.
- h) Define national park.
- i) Where is the headquarters of UNESCO?
- j) Define eco-tourism.

Q2) Write short notes on any three (Around 50 words each)

[18]

- a) How do fairs and festivals contribute to a country's economic growth?
- b) Define sustainable tourism and its significance.
- c) What are some notable hill stations in India?
- d) What is the connection between folk culture and folk dances in India?

P.T.O.

Q3) Answer any two (Around 100 words each) **[16]**

- a) What are the challenges of sustainable tourism development in deserts, particularly regarding water scarcity and desertification?
- b) How do desert festivals hold cultural significance and attract tourists?
- c) In what ways do folk dances mirror the traditions, customs, and narratives of various regions and communities?

Q4) Answer in detail any one (Around 500 words each) **[20]**

- a) What are the distinguishing features of classical dance forms in India?
- b) Discuss the significance of folk dances in Indian culture and explain any five folk dances of India?

